

Monitor subsidieregeling leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid in het primair en voortgezet onderwijs

Vierde meting 2022/2023

Anke Suijkerbuijk, Eveline Schoevers en Miriam Walraven (Oberon)

Met medewerking van Lisette Hornstra (Universiteit Utrecht) en Mariska Poelman (CBO Talent Development)

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Achtergrond.....	5
1.2	Onderzoeksvragen.....	6
1.3	Methoden.....	7
1.4	Leeswijzer.....	9
2	Fase van uitvoering	10
2.1	Fase van uitvoering.....	10
2.2	Impact van COVID.....	10
2.3	Vertaling subsidieplannen naar praktijk.....	12
2.4	Nieuwe subsidieregeling rondom (hoog)begaafdheid.....	15
3	Doelen, doelgroep en signalering	16
3.1	Doelen.....	16
3.2	Doelgroep.....	17
3.3	Signaleren en selecteren.....	21
4	Activiteitsaanbod rondom (hoog)begaafdheid	25
4.1	Onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen.....	25
4.2	Kennisdeling en professionalisering.....	37
4.3	Activiteiten rondom beleid en samenwerking.....	43
5	Afstemming in de regio	49
6	Subsidiedoelen en randvoorwaarden	54
6.1	Passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod.....	54
6.2	Kennisniveau.....	57
6.3	Kennisdeling.....	60
6.4	Samenwerking.....	62
6.5	Randvoorwaarden.....	65
6.6	Vergelijking en verdieping op subsidiedoelen.....	66
7	Borging van activiteiten en opbrengsten	68
8	Conclusie	70
9	Referenties	75

1 Inleiding

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (OCW) heeft voor de periode van 2019 – 2024¹ subsidie beschikbaar gesteld om het primair en voortgezet onderwijs te stimuleren een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in te richten. Aan de subsidieregeling zijn twee onderzoeken gekoppeld. In het monitoronderzoek brengt Oberon samen met de Universiteit Utrecht en het Centrum voor BegaafdheidsOnderzoek; CBO Talent Development de besteding van subsidiemiddelen in kaart. Het monitoronderzoek loopt van 2019 tot en met 2024 en rapporteert jaarlijks de bevindingen op basis van verschillende bronnen. Dit rapport beschrijft de resultaten van de vierde meting over schooljaar 2022 – 2023. Naast het monitoronderzoek vindt er ook een afzonderlijk verdiepend [onderzoek](#) (het IMAGE-onderzoek) plaats naar de impact en werkzame mechanismen van de activiteiten in het kader van de subsidie. Dit is dus geen onderdeel van het onderliggende rapport.

1.1 Achtergrond

Om het veld te stimuleren een dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod in te richten is er in januari 2019 de subsidieregeling ‘Begaafde leerlingen primair en voortgezet onderwijs’ opengesteld:

“Voor subsidie komen projecten in aanmerking die gericht zijn op ondersteuning voor leerlingen met kenmerken van begaafdheid die niet voldoende profiteren van het bestaande onderwijsaanbod en waarvan de ondersteuning niet onder de basisondersteuningsvoorzieningen valt waarin alle scholen onder een samenwerkingsverband moeten kunnen voorzien. Het kan gaan om het opzetten van nieuwe activiteiten en het aantrekken of ontwikkelen van expertise, maar ook om het uitbouwen van bestaande arrangementen of voorzieningen” (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2018, p. 8).

De doelen van de subsidieregeling zijn als volgt:

1. het vergroten en verspreiden van kennis over begaafdheid binnen de school en het samenwerkingsverband;
2. het inrichten dan wel uitbreiden van een passend aanbod voor begaafde leerlingen binnen de school en het samenwerkingsverband;
3. het versterken van de samenwerking tussen basis- en voortgezet onderwijsscholen, samenwerkingsverbanden primair en voortgezet onderwijs, en/of tussen onderwijs en zorginstellingen binnen de regio's.

De subsidie kon aangevraagd worden door samenwerkingsverbanden passend onderwijs in het primair (po) en voortgezet onderwijs (vo). Zij waren vrij om zelf de doelgroep te definiëren. Ook waren ze vrij om zelf de subsidie in te zetten of om deze juist aan scholen door te zetten. Wel moesten samenwerkingsverbanden in hun begroting aantonen dat naast het subsidiebedrag een minstens even groot bedrag werd geïnvesteerd voor de genoemde doelgroep in de regio. Uit de eerste monitormeting bleek dat het hierbij vooral gaat om budget van het samenwerkingsverband zelf, en soms van gemeente, schoolbestuur of school. Deze werd soms samen met een ander samenwerkingsverband aangevraagd. Bij elkaar maken 141 van de 151 samenwerkingsverbanden gebruik van de subsidie.

¹ De subsidieperiode liep oorspronkelijk van 2019 – 2023, en is met een jaar verlengd. OCW heeft het mogelijk gemaakt voor samenwerkingsverbanden om de subsidiegelden een jaar langer in te zetten om tegemoet te komen aan eventuele vertraging als gevolg van covid.

Ondanks de ingezette maatregelen, kwamen er begin 2022 signalen uit een brandbrief² van directeuren van scholen met een voltijds onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen en brieven van ouders van (hoog)begaafde kinderen dat het aanbod nog niet overal op orde is en dat er grote verschillen tussen regio's zijn. Om te komen tot een gezamenlijke visie op (hoog)begaafdheid en maatregelen om deze visie te realiseren hebben er in opdracht van het ministerie van OCW afgelopen schooljaar (2022 - 2023) een viertal sessies plaatsgevonden met diverse partijen, waaronder samenwerkingsverbanden, scholen, jeugdhulp en ouders (Schoevers et al., 2022). Naar aanleiding van deze sessies heeft het ministerie van OCW in een kamerbrief (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022) aangekondigd dat er een nieuwe subsidieregeling komt met specifiek aandacht voor vroegtijdig signaleren, aanbod voor (zeer) hoogbegaafde leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen die (dreigen) niet naar school te gaan. (in het verlengde van de regeling 'begaafde leerlingen in po en vo'; zie ook p.10 van de [Kamerbrief](#)). Over deze subsidie en kamerbrief zijn in dit monitor onderzoek ook enkele vragen gesteld aan samenwerkingsverbanden en scholen. Resultaten op deze vragen staan beschreven in paragraaf 2.4.

1.2 Onderzoeksvragen

In het monitoronderzoek staan vijf onderzoeksvragen centraal. Sommige onderzoeksvragen hebben ook subvragen, deze zijn in technische bijlage 1 terug te vinden.

1. *Wat zijn de beoogde plannen voor de besteding van de subsidiemiddelen voor (hoog)begaafde leerlingen in het po en vo?*
2. *Hoe verloopt de realisatie van de plannen?*
3. *In hoeverre worden de doelen van de subsidieregeling behaald?*
4. *Welke maatregelen neemt het samenwerkingsverband om het initiatief op lange termijn te borgen?*
5. *In hoeverre hangen achtergrondkenmerken van het samenwerkingsverband samen met kenmerken van (de uitvoering van) het subsidieplan en het behalen van de subsidiedoelen?*

In de eerste meting (2019-2020) hebben we de plannen van samenwerkingsverbanden bestudeerd om zicht te krijgen op de doelen, doelgroepen en activiteiten waarvoor de subsidie wordt ingezet. Uit een vragenlijst bleek dat een deel van de samenwerkingsverbanden in 2020 nog in een voorbereidende fase zat. In de tweede meting (2020-2021) was er een grote stap vooruit te zien en gaven scholen en samenwerkingsverbanden aan ondertussen aan het uitvoeren te zijn. Wel had COVID impact en waren er soms tussentijdse wijzigingen of was er vertraging. In de derde meting (2021-2022) lag de focus op het monitoren van veranderingen in de subsidieactiviteiten, de impact van COVID, de terugkeer naar 'normaal' fysiek onderwijs en de afstemming in de regio over de subsidie-inzet. In de voorliggende vierde meting (2022-2023) ligt de focus op het monitoren van veranderingen in de subsidieactiviteiten en de borging van de subsidieactiviteiten.

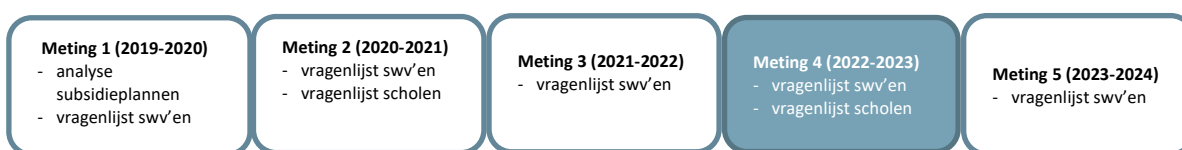
² HB Scholen (2022). *Brandbrief voltijd primair onderwijs voor hoogbegaafden*. Verkregen van: <https://hbscholen.nl/brandbrief/>

Volgend jaar vindt de laatste monitormeting plaats. De subsidieperiode liep oorspronkelijk van 2019 – 2023, maar is met een jaar verlengd. De regio's krijgen niet meer budget, wel krijgen ze een jaar langer de tijd om achterstanden wegens COVID in de uitvoering van activiteiten in te halen. Om dit extra jaar te monitoren is er een extra monitormeting gepland in 2023 – 2024.

1.3 Methoden

In de monitor schetsen we een beeld van de subsidieplannen van samenwerkingsverbanden, de realisatie van de plannen, de mate waarin subsidiedoelen worden behaald, en de borging op lange termijn. Jaarlijks vindt er een meting plaats (zie Figuur 1).

Figuur 1. Overzicht van de metingen van het monitoronderzoek

Bij de meting 2022 – 2023 zijn er vragenlijsten uitgezet onder scholen en samenwerkingsverbanden passend onderwijs. De samenwerkingsverbanden geven hierbij antwoord vanuit een beleidsmatig perspectief terwijl de scholen vragen beantwoorden over de uitvoering in de praktijk. Hieronder geven we een verdere toelichting. Meer details hierover zijn in technische bijlage 4 en 5 te vinden.

Vragenlijsten onder samenwerkingsverbanden met subsidie

In maart 2023 is een vragenlijst uitgezet onder de samenwerkingsverbanden po en vo die subsidiegelden inzetten (zie technische bijlage 4). De vragenlijst is deels een herhaling van de eerdere metingen en bestaat deels uit nieuwe vragen. We hebben net zoals bij voorgaande metingen gevraagd in hoeverre de subsidiedoelen worden behaald. Nieuwe vragen gaan met name over de (plannen voor) borging en voortzetting van de subsidieactiviteiten nadat de subsidieperiode is afgelopen. Van de 141 samenwerkingsverbanden met subsidie hebben 61 po-samenwerkingsverbanden (86%) en 61 vo-samenwerkingsverbanden (87%) de vragenlijst ingevuld³. De respons is representatief voor de samenwerkingsverbanden passend onderwijs die subsidiegelden ontvangen (zie de technische bijlage). De respons op de vragenlijst van deze meting is vergelijkbaar met eerdere metingen (Meting 1: respons 127 samenwerkingsverbanden; Meting 2: respons 124 samenwerkingsverbanden; Meting 3: respons 117 samenwerkingsverbanden). De vragenlijst is meestal ingevuld door de directeur/coördinator/bestuurder (34%) of de projectleider van de uitvoering van het subsidieplan (hoog)begaafdheid (26%) van het samenwerkingsverband.

Vragenlijst onder scholen

In de periode maart - mei 2023 is een vragenlijst onder scholen uitgezet (zie technische bijlage 5). Hierbij zijn 746 scholen, verspreid over 119 samenwerkingsverbanden, benaderd die bij de tweede monitormeting hadden aangegeven opnieuw benaderd te willen worden. Dit zijn scholen die de subsidie inzetten of gebruik kunnen maken van subsidieactiviteiten. Daarnaast zijn van een aantal samenwerkingsverbanden waarvan geen of weinig scholen bij de tweede meting contactgegevens

³ Eén samenwerkingsverband heeft de vragenlijst deels ingevuld.

hadden achtergelaten gemaild en waar nodig gebeld om in beeld te brengen welke scholen nog aanvullend benaderd konden worden.

Scholen zijn bevraagd over de activiteiten waaraan ze kunnen deelnemen en over hun ervaringen met de uitvoering van de activiteiten. Bij het uitzetten van de vragenlijst bleek dat het sterk verschilde per school in hoeverre ze betrokken waren bij de subsidie, in hoeverre ze zelf subsidie kregen en ook bleek dat nog niet alle scholen waren gestart met de subsidieactiviteiten. De vragenlijst is vooral ingevuld door scholen die relatief veel prioriteit stellen aan het thema (hoog)begaafdheid⁴. Vermoedelijk ligt de prioriteit lager bij scholen die de vragenlijst niet hebben ingevuld. Er zijn twee herinneringen verstuurd over het invullen van de vragenlijst aan de scholen, om de respons te verhogen.

De vragenlijst is ingevuld door 271 scholen po en 112 scholen vo⁵, verspreid over 117 samenwerkingsverbanden. De respons op de vragenlijst voor scholen is lager dan bij de tweede monitormeting (respons 2021/2022: 1046 scholen, verspreid over 122 samenwerkingsverbanden). Dit is te verklaren doordat er minder scholen zijn benaderd dan bij de tweede meting om het onderwijsveld zo min mogelijk te belasten. Er zijn alleen scholen benaderd die bij de eerste meting hadden aangegeven dat ze opnieuw benaderd wilden worden en de scholen die door de samenwerkingsverbanden zijn aangedragen. In technische bijlage 2 is te zien dat responderende scholen afwijken van de gehele populatie op schoolgrootte. De vragenlijst is minder vaak ingevuld door kleinere po en vo-scholen, waardoor de resultaten zijn gewogen naar schoolomvang⁶. De vragenlijst is vooral ingevuld door de specialist (hoog)begaafdheid (44%) of iemand van het zorgteam zoals een intern begeleider of zorgcoördinator (41%).

Reflectiebijeenkomst

Op 28 september 2023 vond een reflectiebijeenkomst plaats met 13 vertegenwoordigers van samenwerkingsverbanden po en vo. De deelnemers bestonden o.a. uit projectleiders, beleidsmedewerkers en directeur-bestuurders van het samenwerkingsverband. In de reflectiebijeenkomst werd gereflecteerd op de eerste uitkomsten, werden deze verder in context geplaatst en bespraken we de geleerde lessen en aandachtspunten van het monitoronderzoek voor de toekomst. In de conclusie (hoofdstuk 8) beschrijven we de belangrijkste uitkomsten uit de reflectiebijeenkomst.

Analyse

De gegevens van de vragenlijsten zijn geanalyseerd met behulp van het statistisch programma SPSS Statistics 19. Hiermee hebben we de antwoordverdeling per vraag in beeld gebracht. Waar relevant is getoetst op samenhang tussen vragen en op verschillen met voorgaande metingen. Als extra verdieping zijn we nagegaan of er verschillen waren tussen scholen en samenwerkingsverbanden onderling aan de hand van: sector, grootte, omvang van de subsidie⁷ en het model van sturing binnen het samenwerkingsverband⁸.

⁴ 4% geen prioriteit, 9% beetje prioriteit, 33% enigszins prioriteit, 40% veel prioriteit en 15% zeer veel prioriteit (N=383)

⁵ Hiervan hebben 27 po en 15 vo scholen de vragenlijst deels ingevuld.

⁶ Alle getoonde percentages en N'en (aantal respondenten) van scholen in deze rapportage zijn gewogen. Zie ook de technische bijlage.

⁷ Dit betreft de ontvangen subsidie exclusief de middelen die samenwerkingsverbanden en partners zelf ook nog inzetten rondom (hoog)begaafdheid

⁸ Definitie achtergrondkenmerken: Sector: po of vo. Grootte: bij samenwerkingsverbanden het aantal scholen, bij scholen het aantal leerlingen. Model van sturing: loopt van decentraal tot centraal, vastgesteld op basis van de vragenlijst in eerdere metingen.

1.4 Leeswijzer

In dit rapport bespreken we themagewijs de uitkomsten van de vierde meting (2022 – 2023) van de monitor (hoog)begaafdheid. Eerst schetsen we een algemeen beeld van de fase van uitvoering (hoofdstuk 2). Vervolgens gaan we dieper in op de doelen en de doelgroep (hoofdstuk 3) en het aanbod aan activiteiten (hoofdstuk 4). In hoofdstuk 5 staan we stil bij afstemming in de regio. Hoofdstuk 6 gaat over de subsidiedoelen en hoofdstuk 7 over de borging van activiteiten en opbrengsten. We sluiten af met de conclusie waarin een samenvatting van de uitkomsten staat en waar relevant een terugkoppeling uit de reflectiebijeenkomst (hoofdstuk 8).

De subsidie wordt ingezet voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid. Het is aan samenwerkingsverbanden zelf om nader te definiëren voor welke doelgroep subsidie precies wordt ingezet in hun regio. Voor het gemak gebruiken we in dit rapport de term (hoog)begaafde leerlingen.

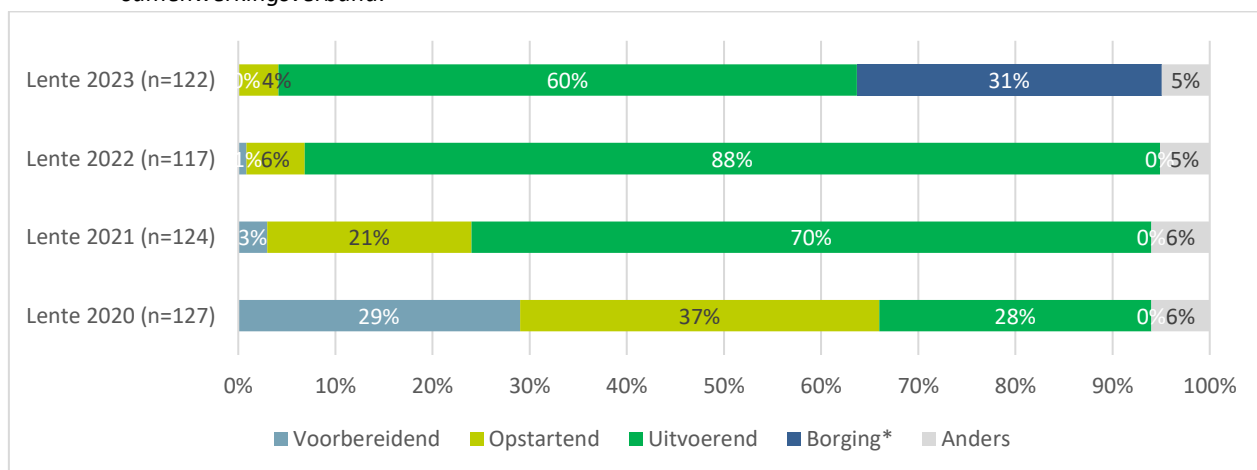
2 Fase van uitvoering

In dit hoofdstuk geven we een algemeen beeld van de voortgang op de uitvoering van de plannen binnen samenwerkingsverbanden die subsidie ontvangen. We presenteren de resultaten uit de vragenlijsten onder samenwerkingsverbanden en scholen die gaan over de fase van de uitvoering, de impact van COVID op de uitvoering van de subsidieactiviteiten, de mate waarin de subsidieplannen zijn vertaald naar de praktijk en de nieuwe subsidieregeling rondom (hoog)begaaafdheid.

2.1 Fase van uitvoering

Ten opzichte van de vorige metingen, zien we dat het aantal samenwerkingsverbanden dat nog in de voorbereidende of opstartende fase zit verder is afgenomen. Slechts 4% bevindt zich nog in de opstartende fase. Hoewel dit slechts enkele samenwerkingsverbanden betreft, is dit opvallend aangezien de subsidie vier jaar geleden is toegekend en de subsidieperiode volgend jaar ten einde loopt. Ruim de helft van de samenwerkingsverbanden geeft aan zich in de uitvoerende fase te bevinden, dit aantal is afgenomen ten opzichte van de vorige meting. Dat komt doordat een derde van de samenwerkingsverbanden zich nu in de fase van borging van activiteiten bevindt. Enkele samenwerkingsverbanden geven bij de antwoordoptie 'anders' aan dat ze zich in verschillende fasen bevinden met verschillende activiteiten.

Figuur 2.1 Samenwerkingsverbanden: Fase van uitvoering van het subsidieplan binnen het samenwerkingsverband.

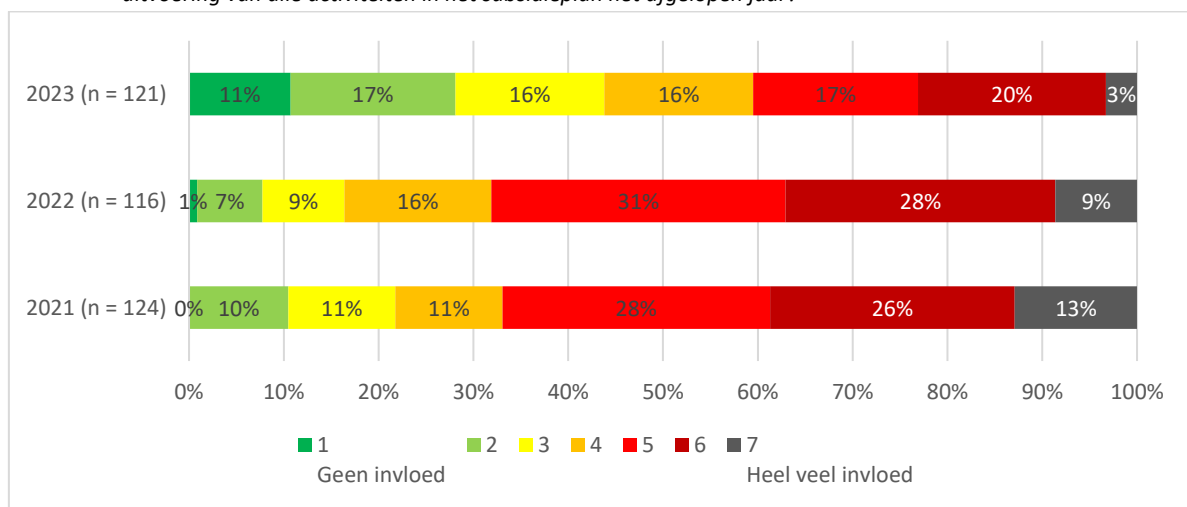
* Voorgaande jaren is de fase van borging niet als antwoordoptie getoond.

2.2 Impact van COVID

De uitbraak van COVID heeft de afgelopen jaren veel impact op het onderwijs gehad. In de schooljaren 2020 -2021 en 2021 – 2022 hebben er twee scholensluitingen plaatsgevonden. Gedurende deze periodes hebben leerlingen thuis afstandsonderwijs gevolgd. Daarnaast zaten er, als gevolg van de COVID-maatregelen, regelmatig leerlingen of leraren thuis in quarantaine waardoor leerlingen geen fysiek onderwijs konden volgen (Inspectie van het Onderwijs, 2020). Sinds maart 2023 zijn de laatste COVID adviezen, namelijk de zelf-test en de thuisisolatie, komen te vervallen (Rijksoverheid, 2023).

Samenwerkingsverbanden ervaren afgelopen jaar in zeer verschillende mate dat COVID invloed had op de uitvoering van de subsidieactiviteiten afgelopen jaar (zie Figuur 2). Een derde deel van de samenwerkingsverbanden gaf aan dat COVID geen tot weinig invloed meer had op de uitvoering van de subsidieactiviteiten afgelopen jaar, de helft gaf aan dat er enige invloed was en een kwart van de samenwerkingsverbanden gaf aan dat COVID nog (heel) veel invloed had afgelopen jaar. Samenwerkingsverbanden en scholen ervaren mogelijk nog steeds impact van COVID doordat het onderwijs nog bezig is met het inhalen van de opgelopen achterstanden, o.a. door middel van inhaal- en ondersteuningsprogramma's. In vergelijking met de vorige meting geven samenwerkingsverbanden aan dat COVID minder invloed heeft gehad op de uitvoering van de subsidieactiviteiten⁹.

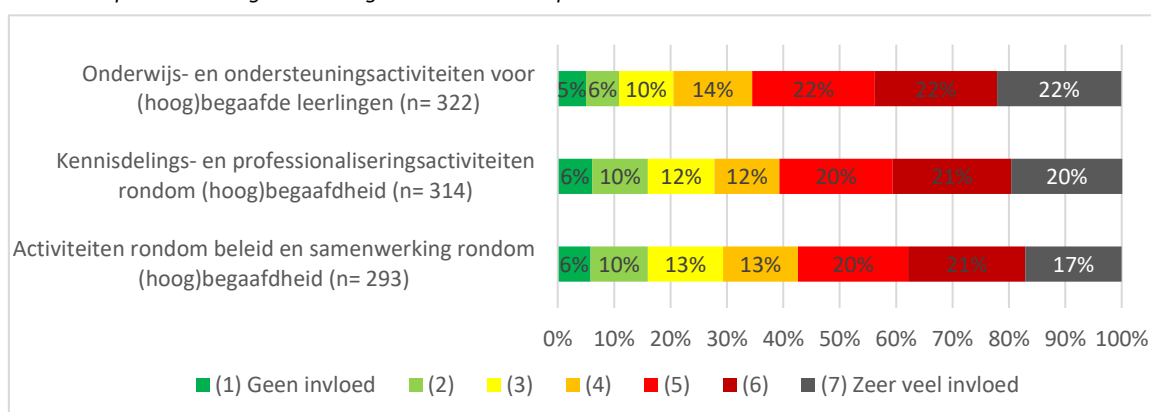
Figuur 2.2 Samenwerkingsverbanden: Geef op een schaal van 1-7 aan in hoeverre COVID invloed heeft gehad op de uitvoering van alle activiteiten in het subsidieplan het afgelopen jaar?

Samenwerkingsverbanden die afgelopen jaar nog veel invloed van COVID ervaren geven in de toelichting aan dat er door COVID de afgelopen jaren veel vertraging is opgelopen die momenteel nog steeds merkbaar is. Vertraging is opgelopen door bijvoorbeeld uitval van personeel, andere prioriteiten bij scholen en doordat samenwerking en afstemming moeilijker op gang kwam door de COVID maatregelen. Zo geeft een samenwerkingsverband bijvoorbeeld in de toelichting aan: *“COVID is een vertragende factor geweest. Deels omdat het voor de scholen lastig was om de nieuwe plannen door te voeren. Deels omdat de samenwerking en gezamenlijke afstemming hierdoor minder goed op gang kwam. Hierdoor zijn taken blijven liggen”*. Samenwerkingsverbanden die weinig invloed van COVID ervaren afgelopen jaar geven aan dat activiteiten volgens plan zijn uitgevoerd. Ook geven ze aan dat de invloed van COVID dit jaar minder groot was dan andere jaren en er inhaal-activiteiten hebben plaatsgevonden. Zo geeft een samenwerkingsverband aan: *“In 2020 en 2021 was de invloed door COVID groot, nu is dit minder direct. Je merkt wel dat het lastiger is om de aandacht weer terug te krijgen voor dit onderwerp. Voor COVID was de aandacht veel groter”*.

⁹ Schooljaar 2022-2023: Gemiddeld 3,84 op een schaal van 1 – 7; Schooljaar 2021-2022: Gemiddeld 4,89 op een schaal van 1 – 7. Het verschil tussen de metingen is significant: $F(235,1) = 25.865$, $p = <.001$.

Figuur 2.3 Scholen: Geef op een schaal van 1 – 5 aan in hoeverre COVID-19 de afgelopen twee jaar invloed heeft gehad op de uitvoering van de volgende activiteiten op uw school?

Een groot deel van de scholen geeft aan dat COVID de afgelopen twee jaar enigszins tot veel invloed had op de uitvoering van de subsidieactiviteiten de afgelopen twee jaar (zie Figuur 3). COVID was volgens scholen in vergelijkbare mate van invloed op onderwijs en ondersteuningsactiviteiten, kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten en activiteiten rondom beleid en samenwerking. Een klein deel van de scholen (11 – 16%) gaf aan dat COVID geen tot weinig invloed had op de uitvoering van de activiteiten op hun school. Een groter deel van de scholen gaf aan dat er enige invloed (44 – 46%) of nog (heel) veel invloed (38 – 44%) was op de uitvoering van de activiteiten afgelopen jaar.

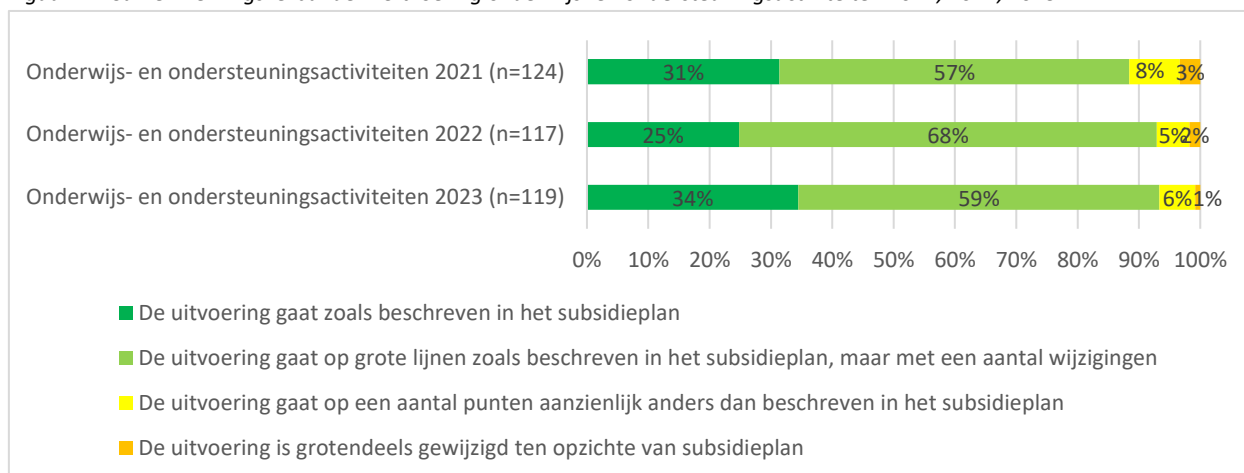
2.3 Vertaling subsidieplannen naar praktijk

Samenwerkingsverbanden hebben voor de aanvraag van de subsidie ‘Begaafde leerlingen po en vo’ in 2019 een subsidieplan geschreven waarin hun plannen staan voor de besteding van de subsidiemiddelen. In deze paragraaf geven we een algemeen beeld van de vertaling van de subsidieplannen naar de onderwijspraktijk.

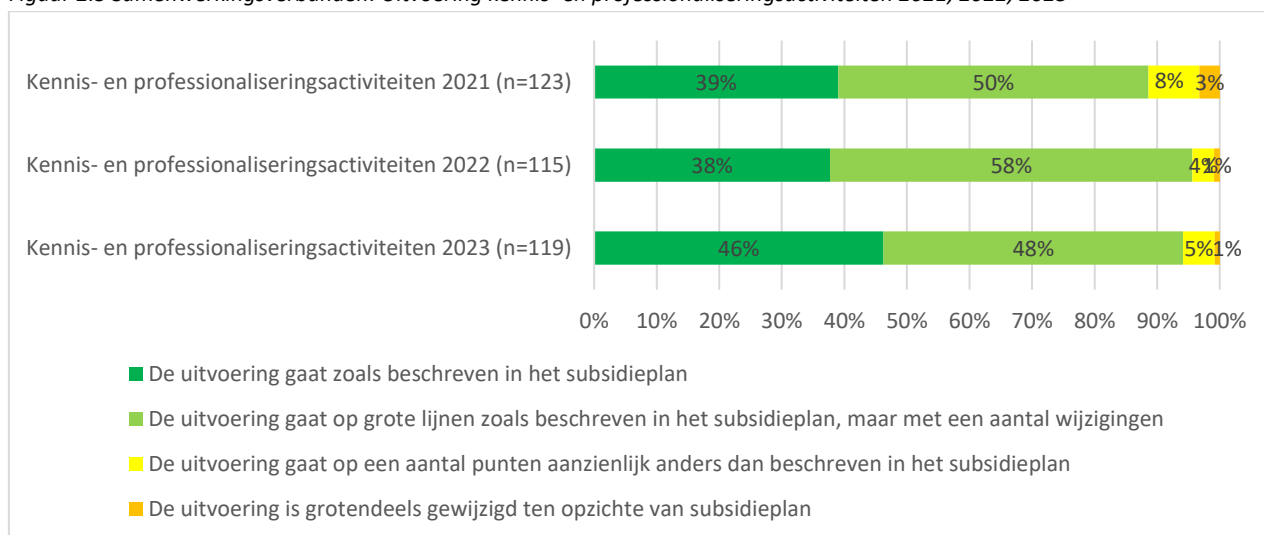
Uitvoering volgens samenwerkingsverbanden

De meeste samenwerkingsverbanden geven aan dat de uitvoering van de activiteiten (grotendeels) verloopt zoals beschreven in het subsidieplan (zie Figuur 2.4, Figuur 2.5 en Figuur 2.6 voor de resultaten op het gebied van onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten, kennis en professionaliseringsactiviteiten en samenwerking, respectievelijk). Dit resultaat is vergelijkbaar met de metingen uit 2021 en 2022.

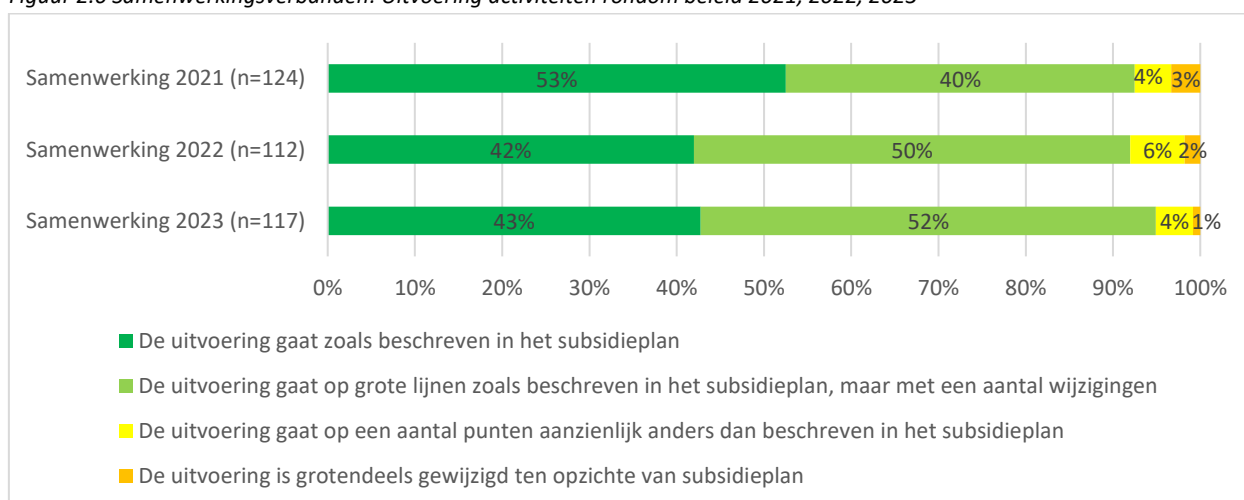
Figuur 2.4 Samenwerkingsverbanden: Uitvoering onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten 2021, 2022, 2023

Figuur 2.5 Samenwerkingsverbanden: Uitvoering kennis- en professionaliseringsactiviteiten 2021, 2022, 2023

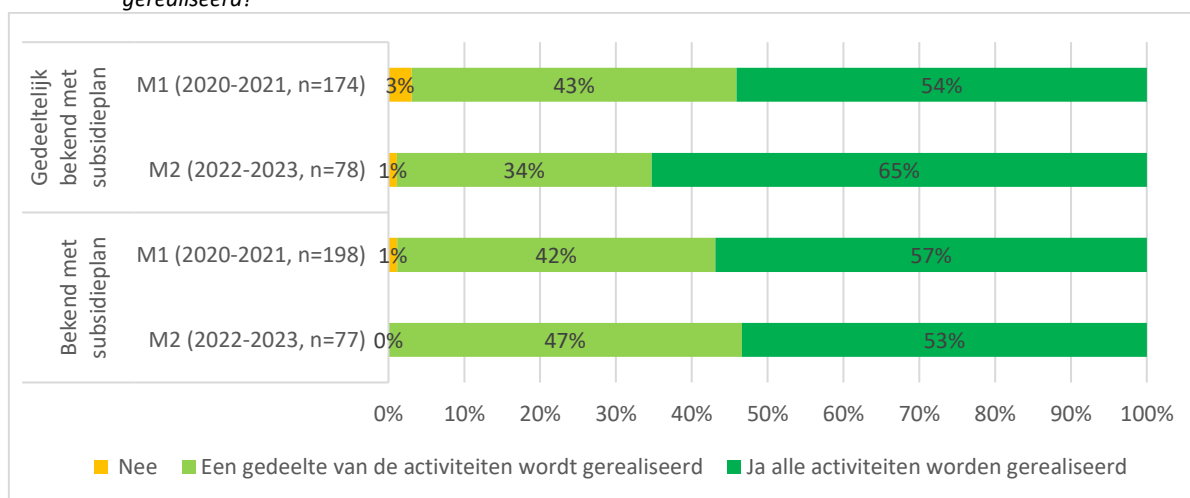
Figuur 2.6 Samenwerkingsverbanden: Uitvoering activiteiten rondom beleid 2021, 2022, 2023

Uitvoering volgens scholen

Om zicht te krijgen op de vertaling van de subsidieplannen naar de uitvoering in de praktijk is daarnaast aan scholen gevraagd in hoeverre subsidieactiviteiten ook daadwerkelijk zijn gerealiseerd. Niet alle scholen zijn goed op de hoogte¹⁰ van het subsidieplan van hun samenwerkingsverband, bijvoorbeeld omdat ze het subsidieplan niet goed kennen of omdat ze alleen bewust zijn van subsidieactiviteiten op hun eigen school. Daarbij moet meegenomen worden dat niet alle scholen die de vragenlijst hebben ingevuld zelf subsidiemiddelen ontvangen¹¹, omdat de samenwerkingsverbanden subsidie ontvangen en het verschilt hoe deze middelen worden verdeeld. Sommige subsidiemiddelen worden vooral ingezet voor bovenschoolse activiteiten waar scholen vervolgens weer van kunnen profiteren of naar door kunnen verwijzen (zie ook hoofdstuk 4). De meeste scholen die aangeven (deels) bekend te zijn met de inhoud van het subsidieplan ervaren dat de activiteiten uit het subsidieplan allemaal of deels worden gerealiseerd. Dit beeld is vergelijkbaar met de meting van twee jaar geleden (zie Figuur 2.7).

Figuur 2.7. Scholen: Worden de activiteiten uit het subsidieplan waarvan u op de hoogte bent ook daadwerkelijk gerealiseerd?

Scholen geven in de toelichting van deze vraag verschillende redenen aan waarom activiteiten niet worden gerealiseerd. Veel genoemde redenen zijn de invloed van COVID, beperkte financiële middelen en tijd om activiteiten uit te voeren, uitval en tekort aan personeel en beperkte betrokkenheid van scholen i.v.m. andere prioriteiten. Zo geven scholen bijvoorbeeld aan:

“In het begin van deelname aan het subsidieplan zijn er plannen opgezet en uitgevoerd. Echter zijn er andere prioriteiten ontstaan op school waardoor deze op de achtergrond zijn geraakt.”

“Door COVID zijn er veel vertragingen opgelopen. Bovendien stagneert de samenwerking met andere scholen soms doordat veel leden van de stuur- en werkgroep een hoge werkdruk ervaren/ uitvallen/ langdurig ziek zijn.”

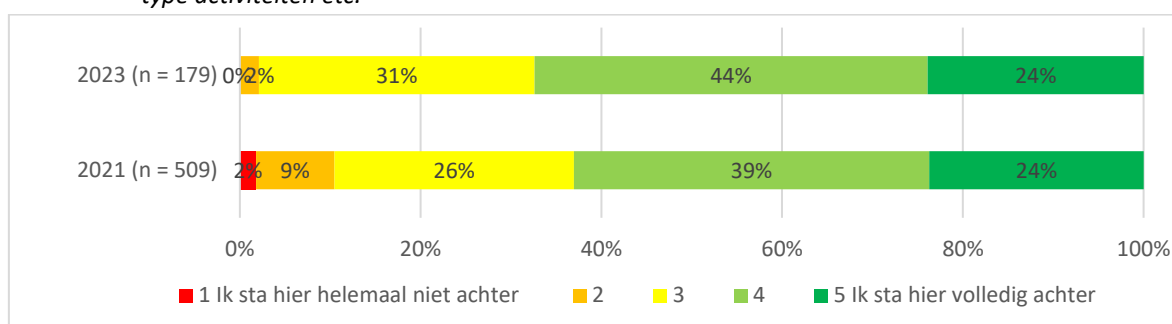
Ook geeft een aantal scholen aan dat activiteiten nog in ontwikkeling zijn en daarom niet zijn gerealiseerd. Zo benoemt één school: *“Er moet nog veel worden weggezet en veel is nog in ontwikkeling.”*

¹⁰ 26% van de 350 scholen is op de hoogte van de inhoud van het subsidieplan van hun samenwerkingsverband, 34% is op hoofdlijnen bekend en 40% is niet bekend.

¹¹ 35% van de 349 scholen geeft aan subsidie te ontvangen; 37% weet dit niet en 28% van de scholen geeft aan geen subsidie te ontvangen.

Van scholen die (gedeeltelijk) op de hoogte zijn van de inhoud van het subsidieplan van hun samenwerkingsverband geeft de meerderheid aan (volledig) achter de inhoud van het subsidieplan te staan (zie figuur 2.8). Echter oordeelt een op de drie scholen neutraal. Uit de reflectiebijeenkomst komt naar voren dat de mate waarin scholen achter de inhoud van het subsidieplan staan kan afhangen van de betrokkenheid van de scholen bij de subsidieaanvraag. Er is door samenwerkingsverbanden aangegeven dat, vooral in het vo, niet alle scholen betrokken zijn geweest bij de subsidieaanvraag. Mogelijk is hierdoor het draagvlak in het vo minder groot. Ook noemen samenwerkingsverbanden tijdens de bijeenkomst als mogelijke verklaring voor de resultaten dat scholen vaak niet volledig zicht hebben op de inhoud van het subsidieplan en dat subsidiedoelen wat abstract blijven, terwijl scholen liever concrete actiepunten zien.

Figuur 2.8. Scholen: Geef op een schaal van 1 – 5 aan in hoeverre u achter de inhoud van het subsidieplan van het samenwerkingsverband staat? Denk daarbij aan doelen, doelgroep, type activiteiten etc.

2.4 Nieuwe subsidieregeling rondom (hoog)begaafdheid

Eind 2022 heeft het ministerie van OCW in een kamerbrief (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022) aangekondigd dat er een nieuwe subsidieregeling komt met specifiek aandacht voor de (zeer) hoogbegaafde leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen die (dreigen) niet naar school te gaan¹². Er is bij deze meting uitgevraagd in hoeverre samenwerkingsverbanden verwachten gebruik te gaan maken van deze nieuwe subsidieregeling. De meerderheid verwacht hier zeer waarschijnlijk wel gebruik van te gaan maken (zie Tabel 2.9). Aan scholen is tevens gevraagd in hoeverre zij, voordat de vragenlijst werd verstuurd, bekend waren met de kamerbrief. Ongeveer de helft van de scholen gaf aan bekend te zijn met de kamerbrief (54%).

Tabel 2.9 Samenwerkingsverbanden: Verwacht u dat uw samenwerkingsverband gebruik gaat maken van deze nieuwe subsidieregeling?

	%	n
Zeer waarschijnlijk wel	69%	84
Zeer waarschijnlijk niet	2%	2
Dat weet ik nog niet, dat is afhankelijk van de invulling van de subsidieregeling	18%	22
Dat weet ik nog niet, dat is afhankelijk van meerdere factoren	12%	14
Totaal	100%	122

¹² Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2022; zie ook sectie 1.2

3 Doelen, doelgroep en signalering

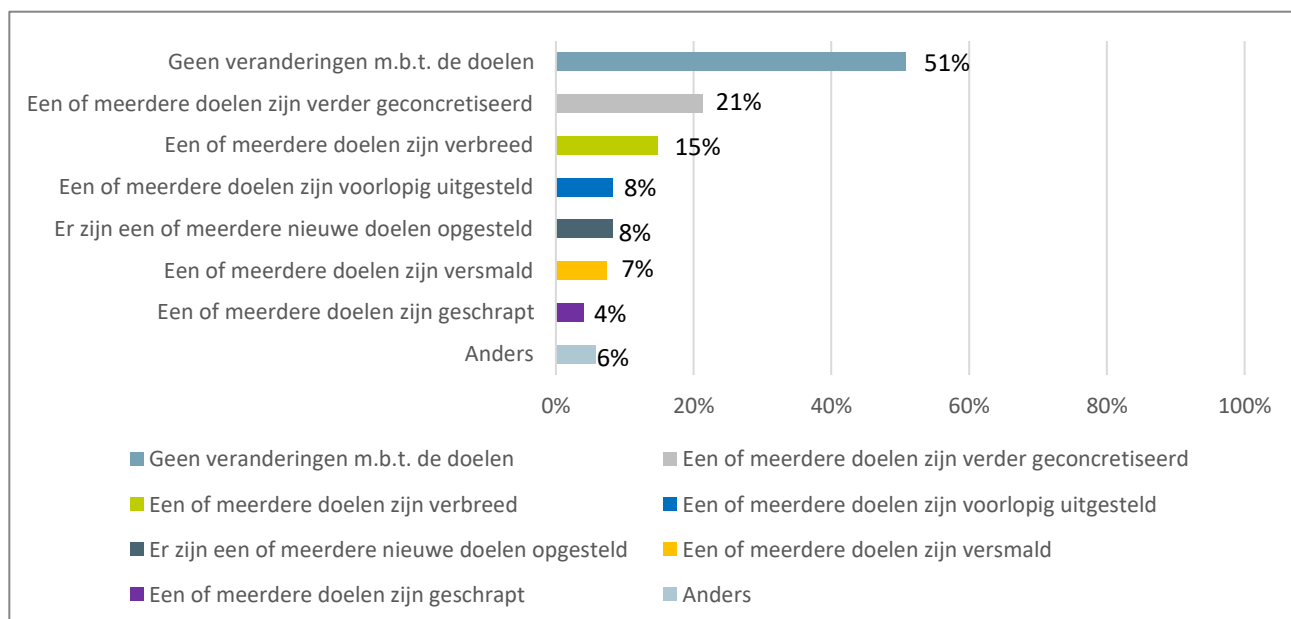
Uit eerdere metingen blijkt dat de doelen en doelgroepen waarvoor samenwerkingsverbanden subsidie inzetten gedurende de looptijd van de subsidie soms (licht) zijn gewijzigd. In dit hoofdstuk geven we een beeld van de veranderingen die er het afgelopen jaar hebben plaatsgevonden met betrekking tot de doelen, doelgroepen en signalering.

3.1 Doelen

Samenwerkingsverbanden hebben in 2019 een subsidieplan geschreven waarin ze aangaven welke doelen ze willen bereiken met de subsidie 'Begaafdheid in het passend onderwijs' en welke activiteiten ze daarvoor inzetten. Uit de subsidieplannen lijkt dat de subsidie vaak wordt ingezet om een passender onderwijsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen te realiseren, expertise binnen scholen te vergroten en soepele overgangen in schoolloopbanen te bevorderen (Suijkerbuijk et al., 2020). Ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat de doelen niet zijn veranderd in het afgelopen schooljaar 2022 - 2023 (zie Figuur 3.1).

Een op de vijf samenwerkingsverbanden geeft aan één of meerdere doelen verder inhoudelijk te hebben geconcretiseerd en één op de zes samenwerkingsverbanden geeft aan dat één of meerdere doelen zijn verbreed. De meest genoemde reden hiervoor is dat door ervaringen vanuit het werkveld een passendere invulling gegeven kon worden aan de plannen. Door enkele samenwerkingsverbanden zijn extra doelen opgesteld met het oog op de subsidieverlenging. Voorbeelden van nieuwe doelen betreffen onderzoek naar het opzetten van een lerend netwerk, een betere overgang van het primair onderwijs (po) naar voortgezet onderwijs (vo) en het opzetten van oudernetwerken.

Figuur 3.1 Samenwerkingsverbanden: Veranderingen m.b.t. de doelen die het samenwerkingsverband wil bereiken met de subsidie (N=122) Meerdere antwoorden mogelijk

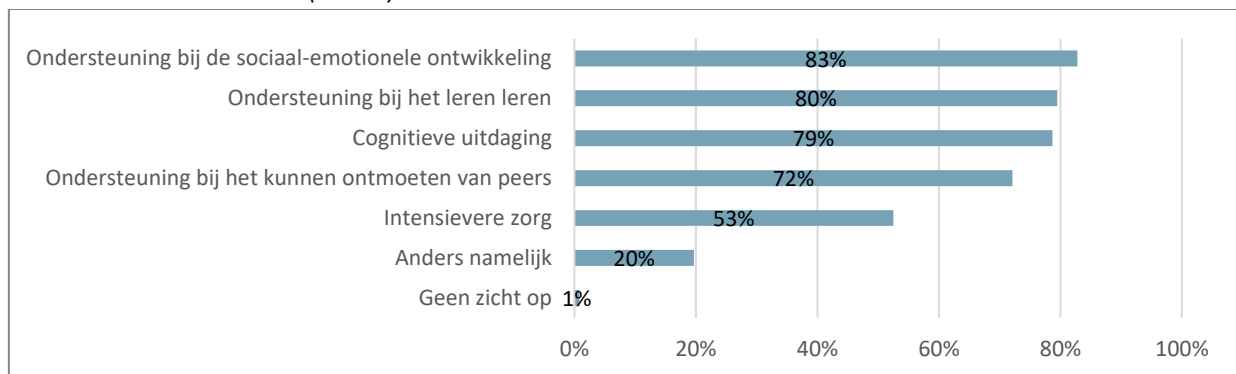
3.2 Doelgroep

Uit de analyse van de subsidieplannen en uit de eerste monitormeting (Suijkerbuijk et al., 2020) bleek dat samenwerkingsverbanden vaak brede definities hanteren van de doelgroep waarvoor ze de subsidieactiviteiten inzetten. Ze gebruiken een combinatie van kenmerken (bijv. cognitie, creativiteit en motivatie) om hun doelgroep te definiëren. Binnen deze definities is er aandacht voor kwetsbare (hoog)begaafde leerlingen, zoals thuiszitters, dubbel bijzondere leerlingen en (hoog)begaafde leerlingen met extra ondersteuningsbehoeften.

Ondersteuningshoeften waarvoor subsidie wordt ingezet

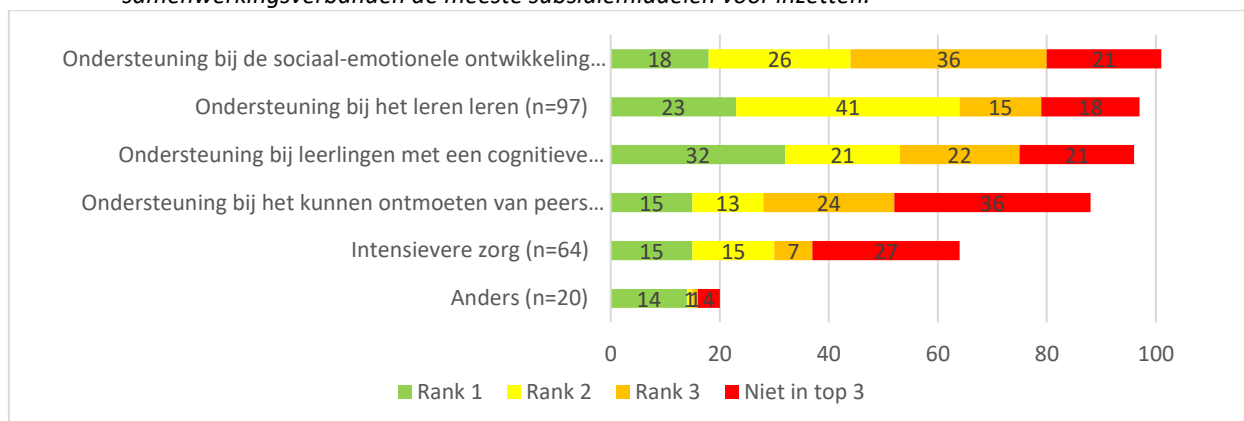
In figuur 3.2 staat weergegeven voor welke ondersteuningsbehoefte(n) samenwerkingsverbanden subsidie inzetten. De meeste samenwerkingsverbanden zetten subsidie in voor (hoog)begaafde leerlingen met behoefte aan ondersteuning bij sociaal-emotionele ontwikkeling, ondersteuning voor het leren leren, cognitieve uitdaging en (ondersteuning bij) het ontmoeten van peers.

Figuur 3.2 Samenwerkingsverbanden: Ondersteuningsbehoefte(n) waarvoor samenwerkingsverbanden subsidie inzetten (N=122)

Vervolgens zijn samenwerkingsverbanden gevraagd om de ondersteuning die ze aanbieden te ordenen in de volgorde waarvoor ze het meest subsidiemiddelen inzetten. In figuur 3.3 is te zien dat samenwerkingsverbanden de meeste subsidiemiddelen inzetten voor ondersteuning bij een cognitieve uitdaging, het leren leren en de sociaal-emotionele ontwikkeling.

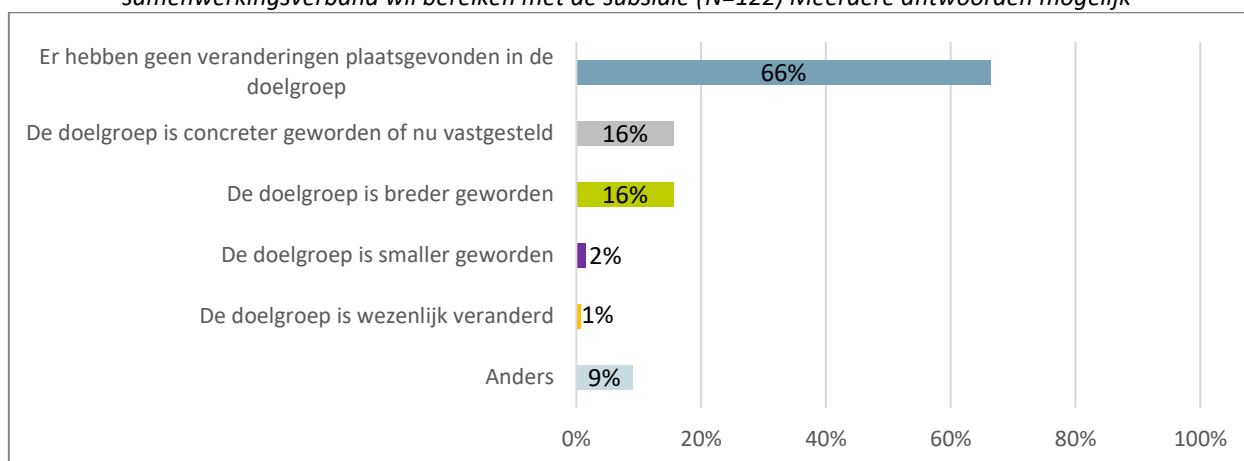
Figuur 3.3 Samenwerkingsverbanden: Ordening van ondersteuningsbehoeften waarvoor samenwerkingsverbanden de meeste subsidiemiddelen voor inzetten.

Veranderingen m.b.t de doelgroep bij samenwerkingsverbanden

De meeste samenwerkingsverbanden geven aan dat de doelgroep die zij willen bereiken met de subsidieactiviteiten het afgelopen jaar hetzelfde is gebleven (zie figuur 3.4). Samenwerkingsverbanden die aangeven dat de doelgroep wel gewijzigd is, gaven in de meeste gevallen aan dat deze concreter en/of breder is geworden.

Figuur 3.4 Samenwerkingsverbanden: Veranderingen m.b.t. de doelgroepen die het samenwerkingsverband wil bereiken met de subsidie (N=122) Meerdere antwoorden mogelijk

Samenwerkingsverbanden noemen uiteenlopende redenen voor het veranderen van de doelgroep. De voornaamste reden is voortschrijdend inzicht waardoor de kenmerken van de doelgroep duidelijker zijn geworden (zie tabel 3.1). Verder geeft een deel aan dat de reden voor de verandering de eerst nog onduidelijke beschrijving was. Hiernaast noemen samenwerkingsverbanden andere redenen voor het veranderen van de doelgroep, zoals: *“De focus m.b.t. de doelgroep (dubbel-bijzondere leerlingen) ligt steeds meer op de onderwijs-ondersteuningsbehoeften i.p.v. enkel labels en criteria”* en *“Door het opdoen van kennis over meer- en hoogbegaafdheid, kan men beter signaleren en zijn we beter aan het letten op eventuele onderpresteerders, die niet op het vwo zitten, maar misschien op het havo of vmbo”*.

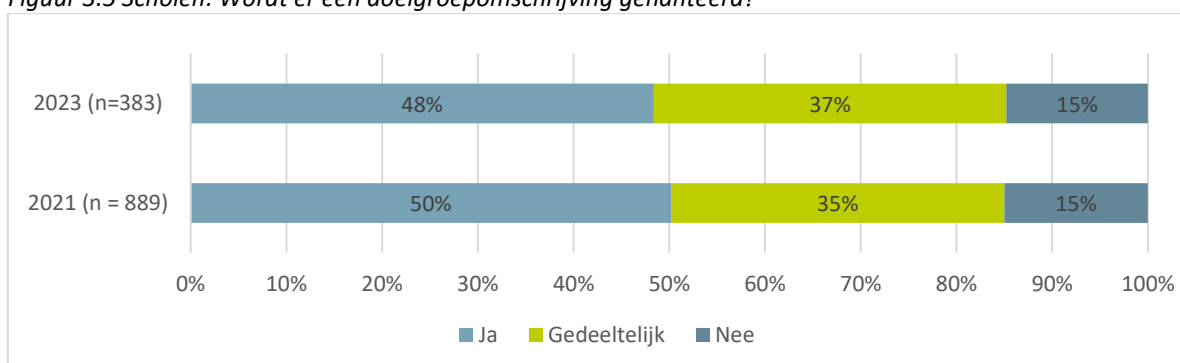
Tabel 3.1 Samenwerkingsverbanden: Redenen waarom veranderingen hebben plaatsgevonden. Meerdere antwoorden mogelijk (N=41)

antwoord	%
Door voortschrijdend inzicht zijn de verschillende kenmerken van de doelgroep duidelijker geworden	73%
De doelgroep was voor sommige deelnemende scholen te onduidelijk beschreven	17%
De doelgroep zoals eerder gehanteerd sloot onvoldoende aan op de wijze van het signaleren en selecteren van leerlingen	7%
De doelgroep bleek in praktijk anders te zijn dan beschreven	5%
De doelgroep zoals eerder gehanteerd sloot onvoldoende aan bij de uitvoering van de activiteiten	2%
Anders	27%

Doelgroepomschrijving op de scholen

De helft van de scholen geeft aan dat er een doelgroepomschrijving wordt gehanteerd waarmee wordt bepaald welke leerlingen tot de doelgroep (hoog)begaafd behoren (zie figuur 3.5). Bij 37% van de scholen is er een gedeeltelijke doelgroepomschrijving en bij 15% wordt er helemaal geen doelgroepomschrijving gehanteerd. Dit is vergelijkbaar met de vorige meting. Net als in de vorige meting blijkt dat po-scholen vaker (gedeeltelijk) een doelgroepomschrijving (89%) hanteren dan vo-scholen (77%)¹³. Hiernaast blijkt uit aanvullende analyses dat grotere scholen vaker (gedeeltelijke) een doelgroepomschrijving hanteren (92%) dan midden (89%) of kleine scholen (74%)¹⁴. Hiernaast blijkt dat vo-scholen vaker geen doelgroepomschrijving (23%) hanteren dan po-scholen (12%)¹⁵. Ook komt het op scholen met een relatief kleiner leerlingaantal¹⁶ vaker voor dat er geen doelgroepomschrijving is (26%), in vergelijking met scholen met een gemiddeld (11%) of een groot leerlingaantal (8%)¹⁷.

Figuur 3.5 Scholen: Wordt er een doelgroepomschrijving gehanteerd?

Scholen die (gedeeltelijk) een doelgroepomschrijving hanteren hebben deze omschreven (zie figuur 3.6). In zowel de vorige als huidige meting onder scholen is te zien dat scholen vaak een brede doelgroep hanteren. Wel is er een verschil in de mate waarin 'hoog presterende leerlingen' in deze meting (72%) ten opzichte van vorige meting (82%) in de doelgroepomschrijving opgenomen zijn. Een mogelijke verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat de ondersteuningsbehoeften van leerlingen centraler is komen te staan in plaats van de leerprestaties. Ook is opvallend dat 'dubbel bijzonder leerlingen' dit jaar (42%) vaker in de doelgroepomschrijving voorkomen in vergelijking met vorige meting (33%).

¹³ $\chi^2(2) = 8.674, p = .003$

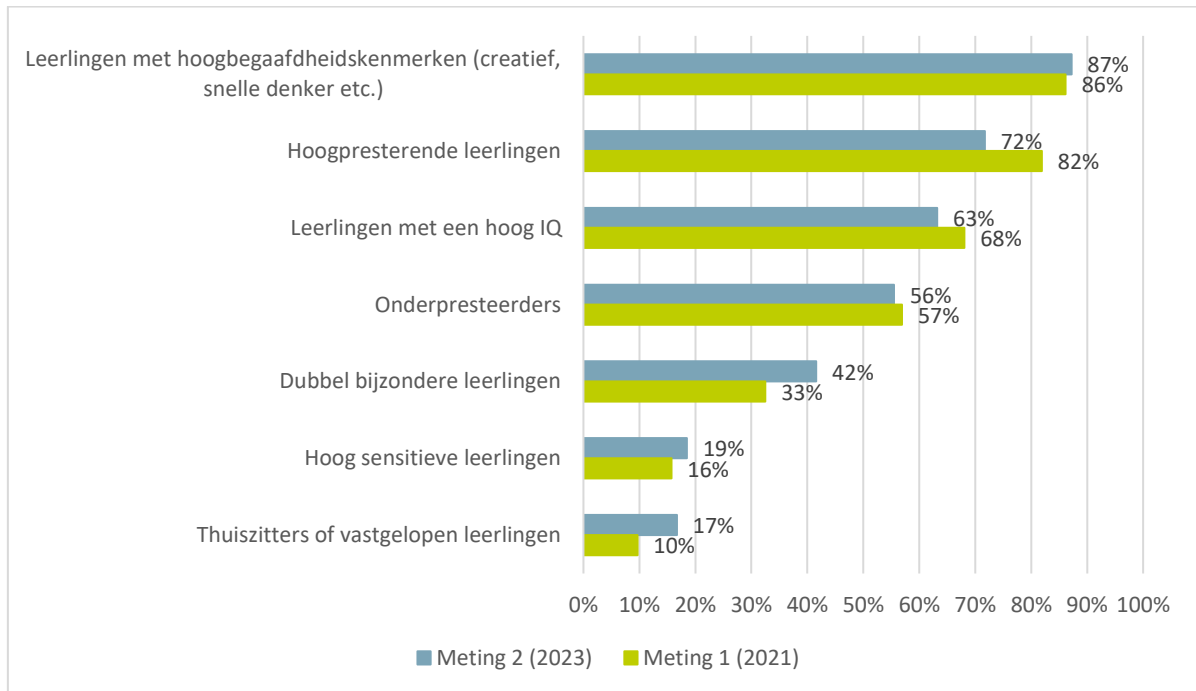
¹⁴ $\chi^2(2) = 18.867, p = <.001$; Klein po: <135 leerlingen, Klein vo:<340 leerlingen, Midden po: 135-236 leerlingen Midden vo: <340-782 leerlingen, Groot po: > 236 leerlingen, Groot vo: >782 leerlingen.

¹⁵ $\chi^2(1) = 8.726, p = 0.003$

¹⁶ Po: Klein: <135 leerlingen, midden: 135 – 236 leerlingen, groot: 236 > leerlingen. Vo: klein <340 leerlingen, midden: 340 – 782 leerlingen, groot: 782 > leerlingen.

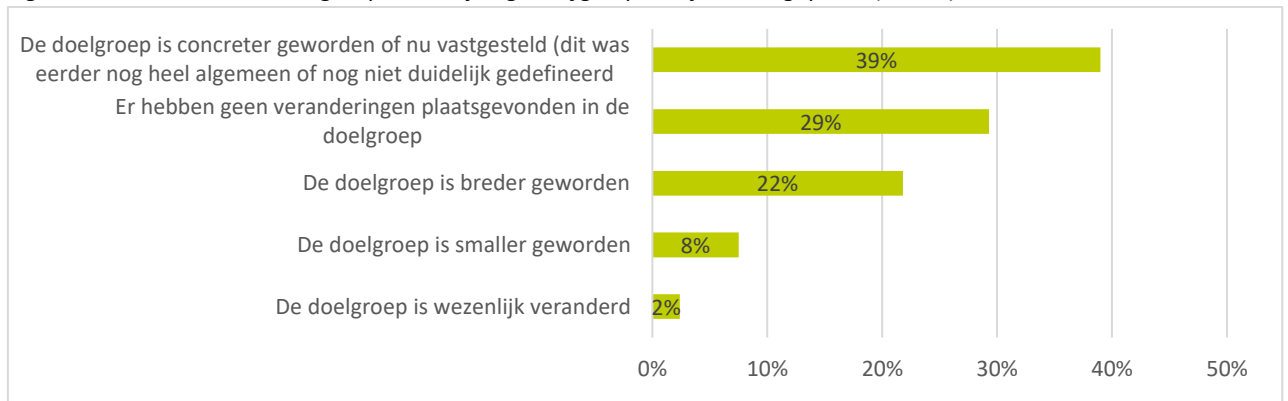
¹⁷ $\chi^2(2) = 18.867, p < .001$

Figuur 3.6 Scholen: Doelgroepomschrijving (hoog)begaafd. Meerdere antwoorden mogelijk.

De meeste scholen (71%) geven aan dat de doelgroepomschrijving op hun school de afgelopen 2 jaar is gewijzigd. In de meeste gevallen is de doelgroep concreter geworden of vastgesteld. Hiernaast geven scholen aan dat de doelgroep breder of juist smaller is geworden. Een klein aandeel scholen geeft aan dat de doelgroep wezenlijk is veranderd de afgelopen 2 jaar.

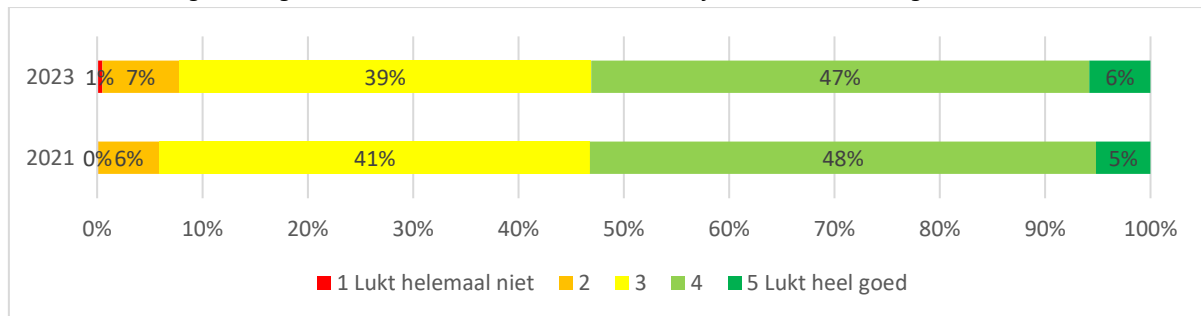
Figuur 3.7 Scholen: Is de doelgroepomschrijving de afgelopen 2 jaar aangepast? (n=311)

3.3 Signaleren en selecteren

Scholen met (gedeeltelijke) een doelgroepomschrijving geven aan dat het redelijk goed lukt om op basis van hun doelgroepomschrijving de juiste leerlingen te signaleren en te selecteren voor de onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten. Scholen geven op een vijf-puntenschaal gemiddeld dezelfde score als vorige meting, namelijk een 3,5. Er zijn daarbij relatief kleine verschillen tussen scholen ($sd = 0.7$).

Figuur 3.8 Scholen: Mate waarin het scholen lukt om op basis van de doelgroepomschrijving de juiste leerlingen te signaleren en selecteren voor de onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten.

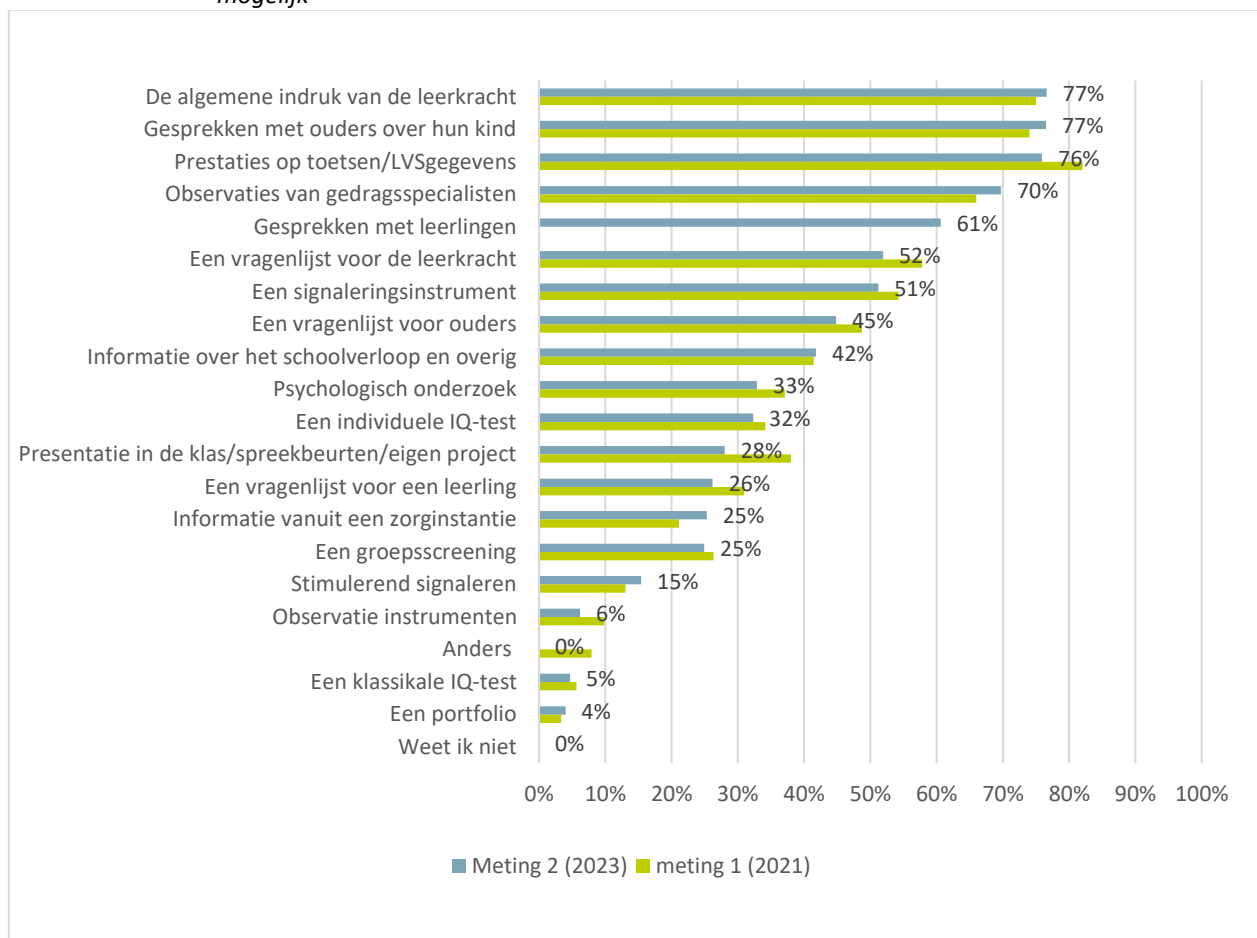

Uit de vragenlijst blijkt dat er op driekwart van de scholen (77%) een gezamenlijke werkwijze is waarop (hoog)begaafde leerlingen worden gesignaleerd. Dit is meestal opgesteld vanuit de school (52%), en soms vanuit het schoolbestuur (15%) of vanuit het samenwerkingsverband (10%). De meeste scholen geven aan de werkwijze voor signalering meestal wel (55%) of vrijwel altijd (43%) wordt toegepast in de praktijk.

Scholen die een werkwijze hanteren, combineren vaak verschillende manieren van signaleren (zie figuur 3.9). Scholen geven aan dat de algemene indruk van de leerkracht, gesprekken met ouders en prestaties op toetsen of LVS-gegevens de meest voorkomende signaleringsmethodes zijn die ze hanteren. Ook worden observaties van gedragsspecialisten, gesprekken met leerlingen en een vragenlijst voor de leerkracht door veel scholen gebruikt. Screeningsinstrumenten worden voornamelijk ingezet op po-scholen om (hoog)begaafde leerlingen te signaleren.¹⁸ Deze scholen maken met name gebruik van het digitaal handelingsprotocol Hoogbegaafdheid (DHH-PO), SiDi-PO of de QuickScan. Er wordt het minst gebruik gemaakt van een klassikale IQ-test of portfolio's om te signaleren.

¹⁸ 61% van de po-scholen en 17% van de vo-scholen gebruiken een screeningsinstrument.

Figuur 3.9 Scholen: Wijze waarop scholen (hoog)begaafde leerlingen signaleren Meerdere antwoorden mogelijk¹⁹

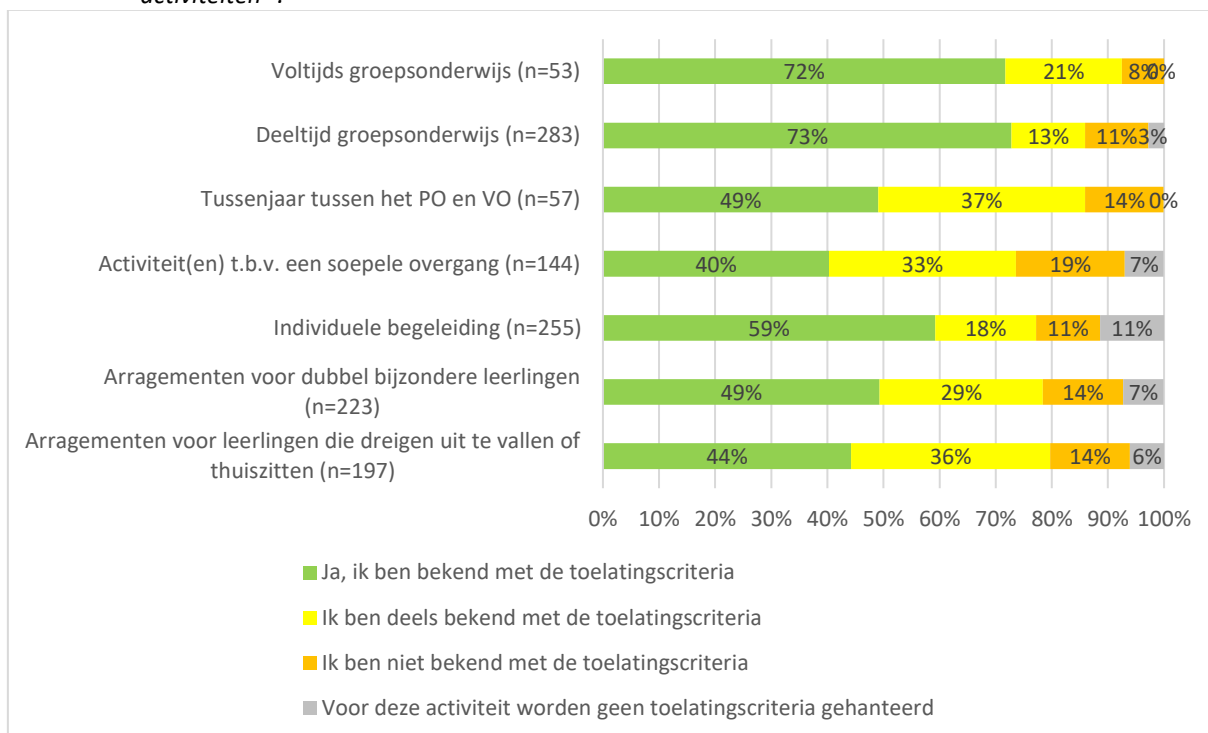

Scholen met een gezamenlijke werkwijze waarop (hoog)begaafde leerlingen kunnen worden gesignaleerd, hebben we gevraagd op welk(e) moment(en) de signalering van (hoog)begaafde leerlingen plaatsvindt. In het po vindt de signalering van (hoog)begaafde leerlingen op vrijwel alle scholen plaats in groep 3 t/m 5 (99%). Op driekwart van de scholen vindt de signalering (ook) plaats in groep 1,2 (77%) en groep 6 t/m 8 (74%). In het vo vindt signalering meestal in de onderbouw plaats (90%) en in mindere mate (ook) in de bovenbouw (36%).

Er is ook aan scholen gevraagd in hoeverre ze bekend zijn met de toelatingscriteria voor verschillende onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen. Bijna de helft van de scholen is goed bekend met de toelatingscriteria voor verschillende activiteiten die beschikbaar zijn (zie figuur 3.10). Scholen zijn het meest bekend met de toelatingscriteria voor voltijds groepsonderwijs (72%). Ongeveer een derde tot een kwart is deels bekend met de toelatingscriteria.

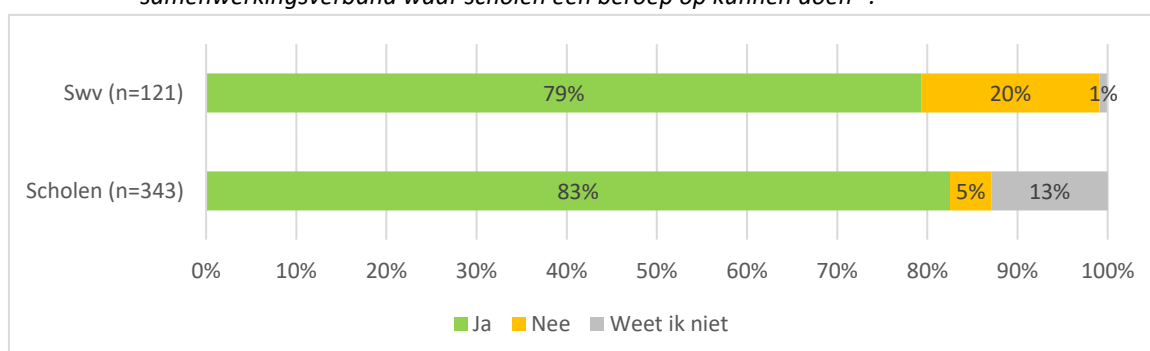
¹⁹ De antwoordoptie 'Gesprekken met leerlingen' is bij meting 1 niet gegeven

Figuur 3.10 Scholen: De mate waarin scholen bekend zijn met toelatingscriteria voor diverse activiteiten²⁰.

De meeste samenwerkingsverbanden en scholen geven aan dat er binnen hun samenwerkingsverband een specialist (hoog)begaafdheid werkzaam is waar scholen een beroep op kunnen doen (respectievelijk 79% en 83%)²¹. Een klein deel van de samenwerkingsverbanden en scholen geeft aan geen (hoog)begaafdheidsspecialist te hebben (resp. 20% en 5%) of hier geen zicht op te hebben (resp. 1% en 13%).

Figuur 3.11 Samenwerkingsverbanden, scholen: Aanwezigheid specialist (hoog)begaafdheid binnen het samenwerkingsverband waar scholen een beroep op kunnen doen²².

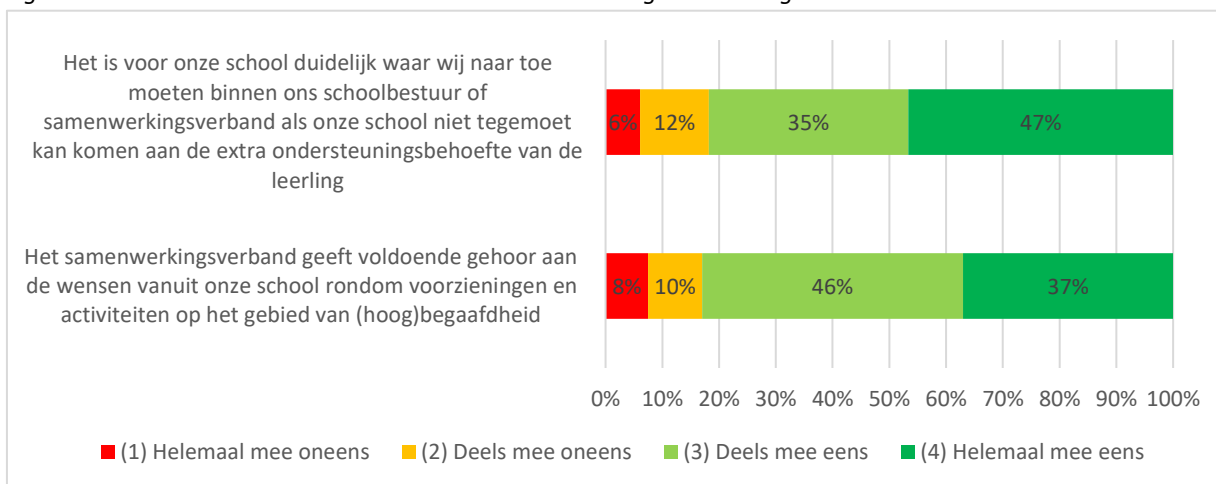
²⁰ Alleen activiteiten die op de school of bovenschools worden georganiseerd zijn bevroegd

²¹ De aanwezigheid of afwezigheid van een specialist (hoog)begaafdheid hangt niet samen met de achtergrondkenmerken.

²² Aan scholen is gevraagd: "Is er een specialist (hoog)begaafdheid werkzaam binnen het samenwerkingsverband waar uw school een beroep op kan doen?"

De meeste scholen (82%) weten (deels) waar ze naar toe moeten als er binnen de school niet voldoende tegemoet gekomen kan worden aan de extra ondersteuningsbehoefte van de (hoog)begaafde leerling. Echter geeft een op de vijf scholen (18%) aan dat dit voor hen (helemaal) niet duidelijk is. Daarnaast geven de meeste scholen (82%) aan dat er vanuit het samenwerkingsverband voldoende gehoor wordt gegeven aan hun wensen over activiteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid (zie figuur 3.12) maar een op de zes scholen (18%) geeft aan het hier (helemaal) mee oneens te zijn. De meeste samenwerkingsverbanden (92%) geven zelf aan dat ze als samenwerkingsverband overwegend tot helemaal in staat zijn om gehoor te geven aan de wensen van scholen rondom voorzieningen en activiteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid (Figuur 3.12).

Figuur 3.12 Scholen: In hoeverre bent u het eens met de volgende stellingen? N=305-330²³

²³ Exclusief antwoordoptie 'Weet niet'

4 Activiteitsaanbod rondom (hoog)begaafdheid

In dit hoofdstuk staan de activiteiten rondom (hoog)begaafdheid centraal. Activiteiten kunnen volledig, deels of niet vanuit de subsidie (hoog)begaafde leerlingen zijn betaald. In deze meting hebben we de subsidie expliciet gedefinieerd als subsidie *inclusief cofinanciering*. Om een volledig beeld te geven, benoemen we eerst alle activiteiten die er volgens samenwerkingsverbanden zijn voor (hoog)begaafde leerlingen. Daarna beschrijven we in hoeverre deze activiteiten vanuit de subsidie worden gefinancierd. Vervolgens bespreken we de veranderingen in het activiteitsaanbod door de jaren heen en de tevredenheid met de activiteiten. We bespreken het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor leerlingen, de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten voor professionals en activiteiten ten behoeve van beleid en samenwerking. Hierbij staan twee perspectieven centraal: het perspectief van het samenwerkingsverband dat vanuit het beleid aangeeft welke activiteiten zijn ingezet en het perspectief van de scholen die vanuit de praktijk ervaren hoe de activiteiten lopen.

Deze monitor geeft op grote lijnen zicht op het type activiteiten waar de subsidie aan wordt uitgegeven. Meer verdieping wordt gegeven door de verschillende deelstudies van het IMAGE-onderzoek²⁴. Die studies hebben tot doel meer kennis te genereren over de impact van verschillende activiteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid. Zo gaat de IMAGE-deelstudie 'Leerlingen' in op activiteiten voor leerlingen. De IMAGE-deelstudie 'Ondersteuning in complexe casussen' focust zich op het aanbod voor dubbel bijzondere leerlingen en (hoog)begaafde thuiszitters. De deelstudie 'Professionele ontwikkeling' focust zich op de expertise en professionalisering van professionals uit de praktijk rondom (hoog)begaafdheid. Ten slotte richt de deelstudie 'Samenwerking rondom (hoog)begaafdheid' zich op de ontwikkeling van effectieve samenwerking tussen scholen en met betrokken externe partijen.

4.1 Onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen

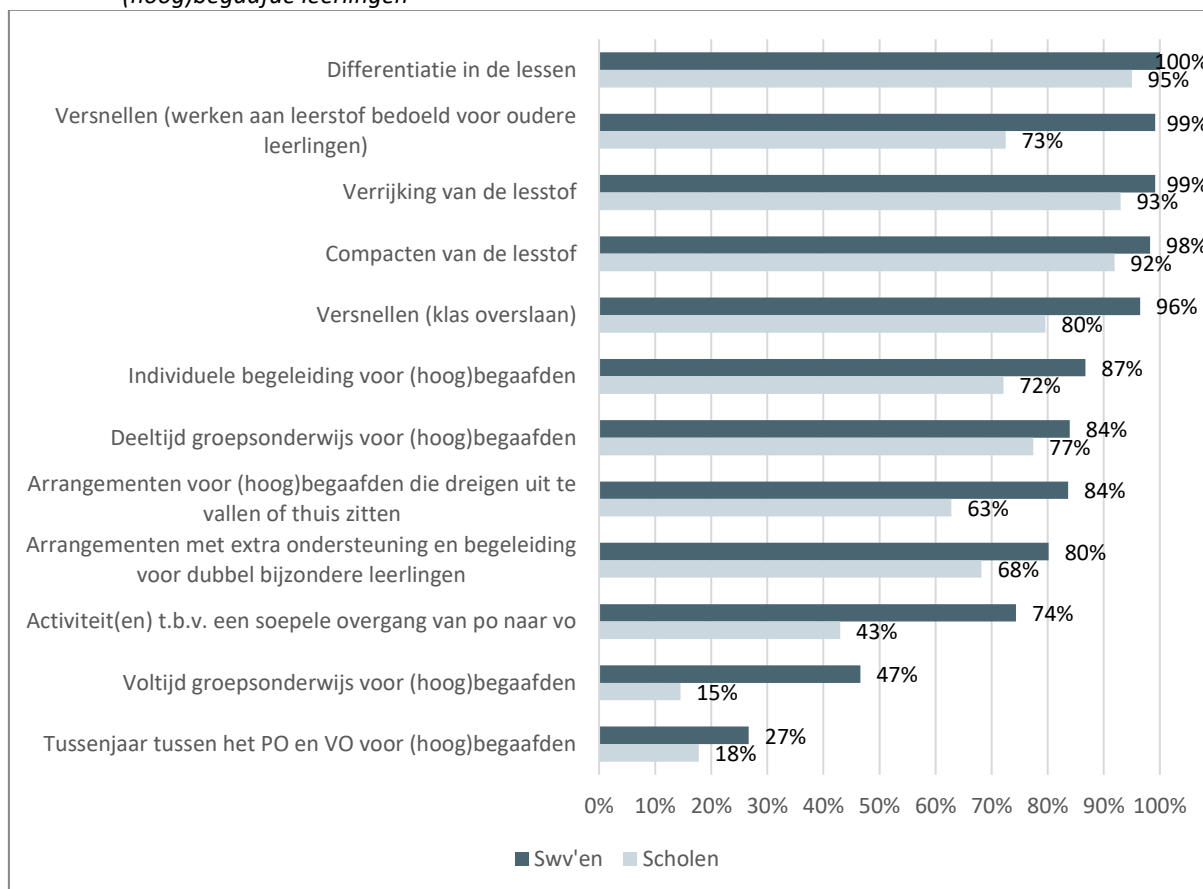
Overzicht huidige onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten²⁵

Hieronder laten we zien welke activiteiten er volgens samenwerkingsverbanden en scholen begin 2023 bestaan voor (hoog)begaafde leerlingen, ongeacht of het betaald is uit de subsidiegelden. Differentiatie, versnellen, verrijking en compacten worden door de meeste scholen en samenwerkingsverbanden genoemd. Individuele begeleiding van leerlingen, deeltijdonderwijs (zoals plusklassen of bovenschools verrijkingsaanbod) en arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen en thuiszitters komen ook regelmatig voor.

²⁴ Zie: <https://www.imageproject.nl/>

²⁵ In september 2023 is een nieuwe subsidie beschikbaar gesteld voor samenwerkingsverbanden ten behoeve van voltijds HB-onderwijs. In deze subsidieronde wordt daaronder verstaan dat er een groep van minimaal vijf leerlingen is die voltijd HB (gerelateerd) onderwijs krijgt. Binnen dit monitoronderzoek voltijds HB-onderwijs uitsluitend gedefinieerd als voltijd onderwijs voor (hoog)begaafden.

Figuur 4.1 Samenwerkingsverbanden en scholen: onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen²⁶

Alle activiteiten worden vaker door samenwerkingsverbanden dan scholen benoemd. Hiervoor zijn twee mogelijke verklaringen. Allereerst hebben sommige scholen aangegeven dat ze niet weten of bepaalde activiteiten worden georganiseerd. Zo geeft ongeveer 1 op de 8 scholen aan niet te weten of er in de regio arrangementen voor thuiszitters, arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen of een tussenjaar tussen po-vo worden aangeboden. Daarnaast zijn er activiteiten waarvan samenwerkingsverbanden aangeven dat ze vooral plaatsvinden op een beperkt aantal scholen binnen het samenwerkingsverband (figuur 4.1). Dit zien we in het bijzonder bij activiteiten rondom de overgang po-vo (bij 62% van de samenwerkingsverbanden met deze activiteit), bij deeltijds hoogbegaafdheids-onderwijs (57%) en voltijds hoogbegaafdheids-onderwijs (56%).

Om in kaart te brengen welk type voltijds hoogbegaafdheidsvoorzieningen er zijn in Nederland hebben we samenwerkingsverbanden gevraagd of er een voltijds hoogbegaafdheidsvoorziening aanwezig is binnen het samenwerkingsverband. Binnen de helft van de samenwerkingsverbanden is er een voltijds hoogbegaafdheidsvoorziening aanwezig. Meestal betreft dit een voltijds aanbod binnen een reguliere school. Binnen po-samenwerkingsverbanden komen voltijds hoogbegaafdheidsvoorzieningen vaker voor (69%) dan in het vo (33%)²⁷. Hiernaast hebben samenwerkingsverbanden met een groot subsidiebudget vaker voltijds hoogbegaafdheidsvoorzieningen (62%), dan samenwerkingsverbanden met een midden

²⁶ Exclusief 'Weet niet'

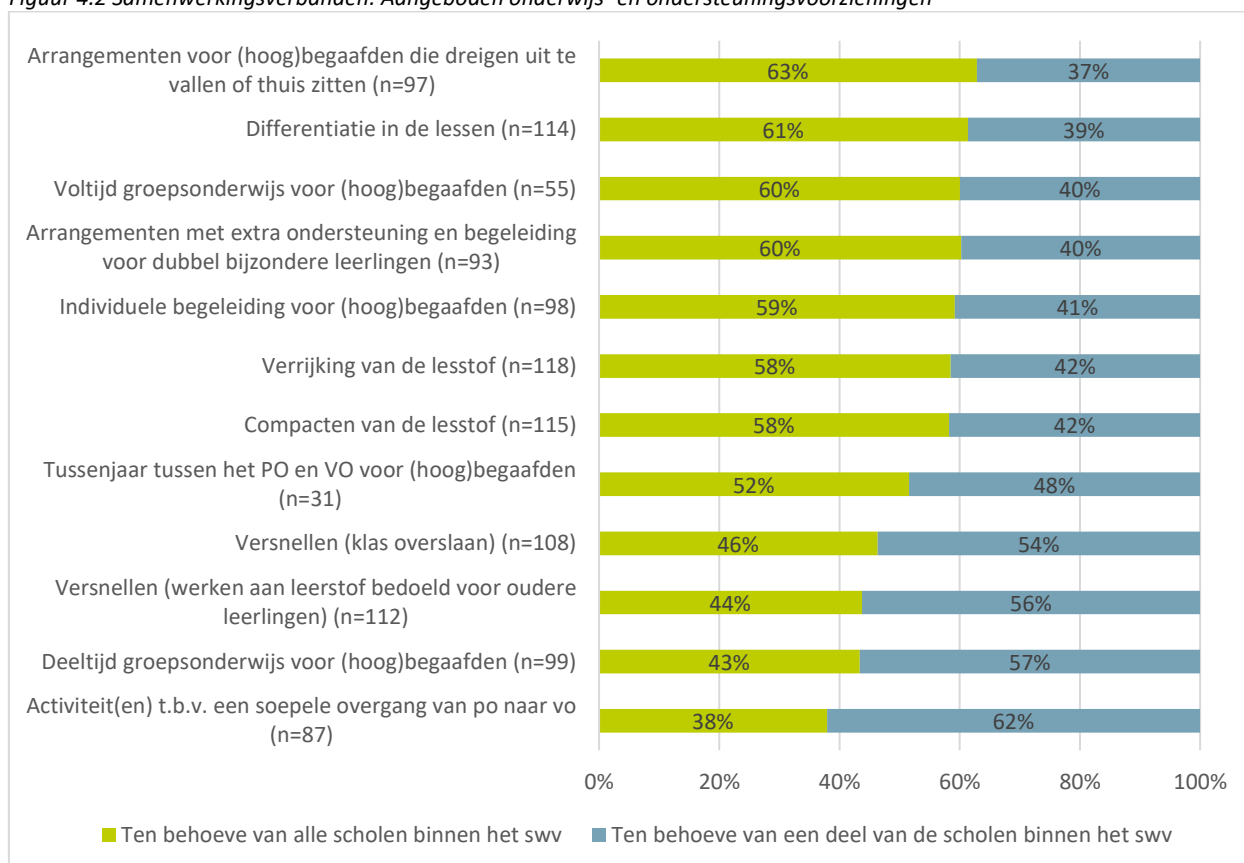
²⁷ $\chi^2(1,122) = 15.873, p < .001$

(58%) of klein (33%) subsidiebudget²⁸. Enkele samenwerkingsverbanden geven aan voltijds hoogbegaafdheidsonderwijs op een andere manier te organiseren. Zo is het voltijds hoogbegaafdheidsonderwijs soms op papier een voorziening van reguliere scholen, bijvoorbeeld in verband met de toelating en weigering van leerlingen, maar betreft dit in de praktijk een aparte locatie.

Tabel 4.1 Samenwerkingsverbanden: Aanwezigheid voltijds hoogbegaafdheidsvoorziening binnen het samenwerkingsverband. N = 122

	%
Ja, een aparte school met voltijds hoogbegaafdheidsaanbod	7%
Ja, een voltijds hoogbegaafdheidsaanbod binnen een reguliere school	28%
Ja, zowel een aparte school met voltijds hoogbegaafdheidsaanbod als een voltijds hoogbegaafdheidsaanbod binnen een reguliere school	3%
Ja, op een andere manier georganiseerd	13%
Nee	49%

Figuur 4.2 Samenwerkingsverbanden: Aangeboden onderwijs- en ondersteuningsvoorzieningen²⁹

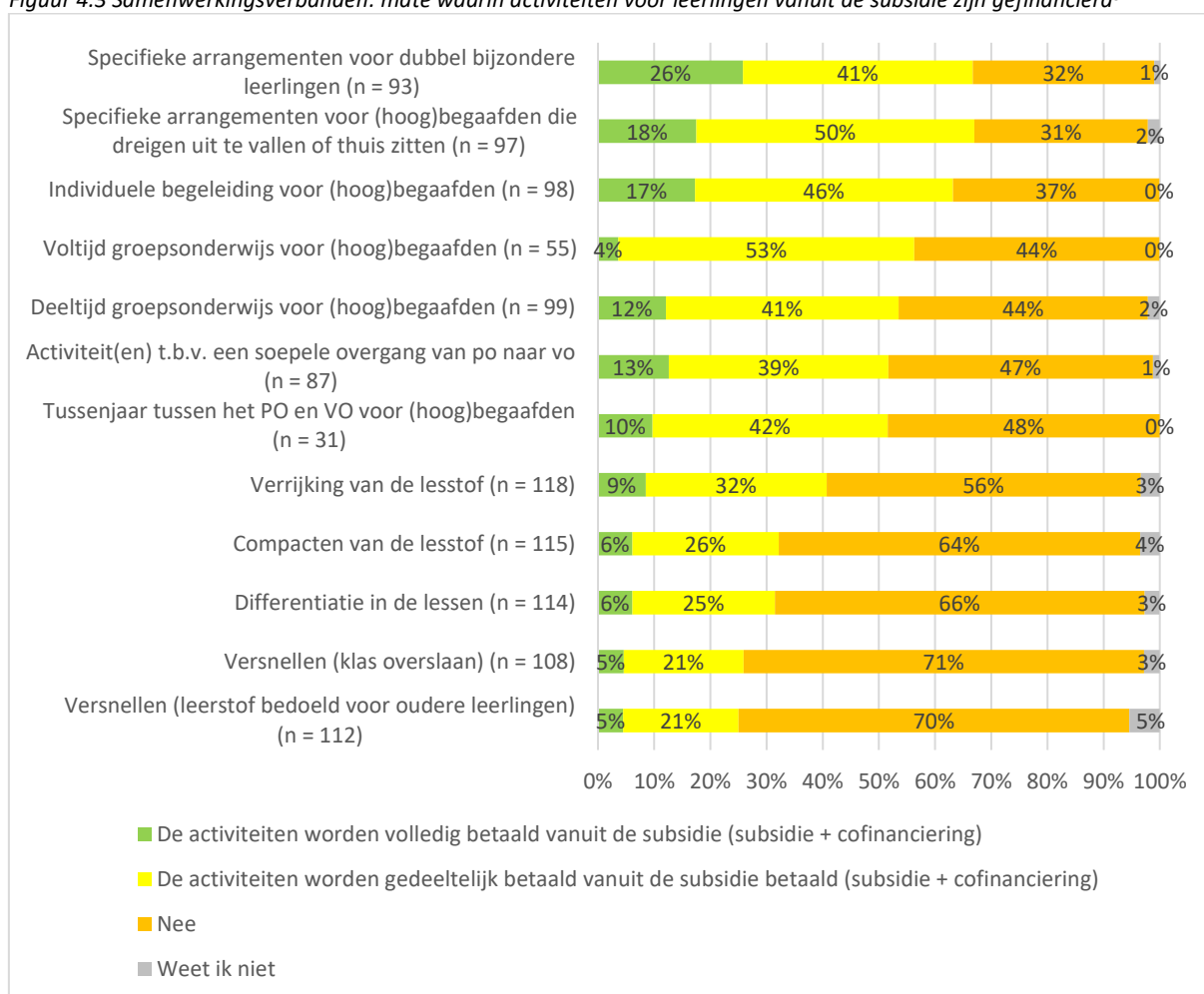
²⁸ $\chi^2(2,122) = 7.968, p = .018$

²⁹ Ongeacht of ze gefinancierd zijn vanuit de subsidie

Vanuit de subsidie gefinancierd

Van de onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten worden volgens de samenwerkingsverbanden arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen en (dreigende) thuiszitters en individuele begeleiding voor leerlingen het meest uit de subsidiemiddelen³⁰ gefinancierd (figuur 4.3). Activiteiten die vallen onder de basisondersteuning op school (versnellen, differentiatie en verrijking en compacten van lesstof), vinden wel veel plaats, maar worden meestal niet uit de subsidie gefinancierd. Gezien de subsidievoorwaarden waarin staat dat de subsidie niet bedoeld is voor het versterken van de basisondersteuning op scholen, is dat volgens verwachting.

Figuur 4.3 Samenwerkingsverbanden: mate waarin activiteiten voor leerlingen vanuit de subsidie zijn gefinancierd³¹

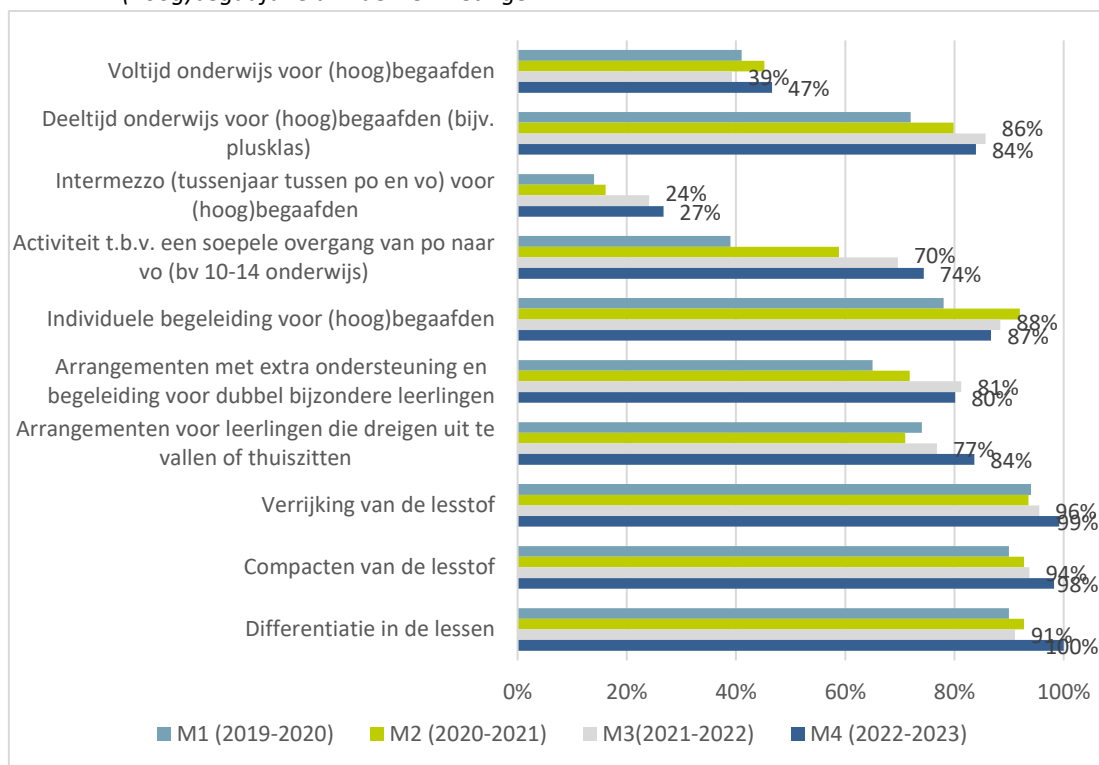
³⁰ Onder de subsidie vallen zowel middelen vanuit de financiering als de verplichte cofinanciering van de samenwerkingsverbanden bij deze subsidie. De subsidie bedraagt maximaal 50% van de totale kosten.

³¹ Deze vraag is uitsluitend gesteld voor activiteiten die bestaan in de regio

Veranderingen door de jaren heen

De subsidieperiode begon ruim vier jaar geleden en er zijn dan ook verschuivingen in de mate waarin activiteiten voor leerlingen worden aangeboden. Er zijn door de jaren heen steeds meer samenwerkingsverbanden die aangeven dat er in hun regio deeltijd hoogbegaafdheidsonderwijs, activiteiten voor een soepele overgang van po naar vo en arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen bestaan. Deze trend van toename is in de huidige meting echter gestagneerd. Daarnaast zien we dat door de jaren heen de basisondersteuning ten behoeve van (hoog)begaafde leerlingen is toegenomen. We zien dat in meer samenwerkingsverbanden verrijking, compacten en differentiatie wordt aangeboden, wat een preventieve werking kan hebben.

Figuur 4.4 Aangeboden onderwijs- en ondersteuningsvoorzieningen³² voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid in de vier metingen

Aan de samenwerkingsverbanden die hebben aangegeven dat de uitvoering van de onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen niet (volledig) is verlopen zoals beschreven in het subsidieplan (zie paragraaf 2.3), hebben we gevraagd bij welke activiteiten er in de afgelopen 12 maanden veranderingen hebben plaatsgevonden. De helft van deze samenwerkingsverbanden (51%) heeft geen veranderingen doorgevoerd bij één of meerdere activiteiten.

³² Ongeacht of ze gefinancierd zijn vanuit de subsidie

Tabel 4.2 Samenwerkingsverbanden: Activiteiten waar in de afgelopen 12 maanden veranderingen hebben plaatsgevonden³³

	N	%
Activiteit(en) t.b.v. een soepele overgang van po naar vo (bv 10-14 onderwijs)	16	50%
Voltijds onderwijs voor (hoog)begaafden	6	40%
Arrangementen met extra ondersteuning en begeleiding voor dubbel bijzondere leerlingen	12	32%
Verrijking van de lesstof	10	28%
Differentiatie in de lessen	7	27%
Arrangementen voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid die dreigen uit te vallen of thuis zitten	11	26%
Deeltijds groepsonderwijs voor (hoog)begaafden (bijv. plusklas of bovenschools verrijkingsaanbod)	8	25%
Intermezzo (tussenjaar tussen po en vo) voor (hoog)begaafden	3	25%
Compacten van de lesstof	6	23%
Individuele begeleiding voor (hoog)begaafden	8	18%
Versnellen (klas overslaan)	3	17%
Versnellen (werken aan leerstof bedoeld voor oudere leerlingen)	3	17%

De samenwerkingsverbanden die de afgelopen 12 maanden veranderingen hebben doorgevoerd geven met name aan dat de activiteiten zijn geïntegreerd in het bestaande aanbod (39 keer aangegeven). Dit is met name het geval bij activiteiten die onder de basisondersteuning vallen, namelijk versnellen, differentiatie, en verrijking en compacten van lesstof. Hiernaast zijn de meest voorkomende type wijzigingen het concretiseren van de inhoud van de activiteit (21 keer benoemd), het opstarten van extra activiteiten die niet beschreven waren in het subsidieplan (20 keer benoemd) en het beschikbaar stellen van de activiteit op meer scholen en/of leerlingen (20 keer benoemd).

Samenwerkingsverbanden noemen verschillende redenen om wijzigingen door te voeren in activiteiten. Veel wijzigingen zijn doorgevoerd wegens feedback en ervaringen van scholen en medewerkers (29 keer benoemd) of ouders en leerlingen (23 keer benoemd). Hiernaast zijn veel wijzigingen doorgevoerd omdat er andere behoeften waren bij de doelgroep leerlingen (28 keer benoemd) of door de wens aan lange termijn borging van de activiteiten (27 keer benoemd).

³³ Samenwerkingsverbanden kregen deze vervolgvraag alleen voor de activiteiten die (gedeeltelijk) vanuit de subsidie worden betaald.

Bij eerdere metingen was COVID een voorkomende reden om een wijziging door te voeren. Dit jaar is slechts bij enkele activiteiten aangegeven dat deze zijn gewijzigd als gevolg van COVID (5 keer benoemd). Tekort aan geschikt personeel is maar beperkt een reden, dit wordt slechts enkele keren benoemd als reden om een activiteit te wijzigen (4 keer benoemd). Hieronder staan enkele voorbeelden van toelichtingen van samenwerkingsverbanden. Sommige opmerkingen hebben niet specifiek betrekking op onderwijs- en ondersteuningsaanbod aan (hoog)begaafde leerlingen, maar hebben betrekking op algemene contextfactoren, zoals de scheiding tussen po en vo samenwerkingsverbanden in het stelsel.

Figuur 4.5 Voorbeelden toelichtingen op wijzigingen in het laatste jaar

“De samenwerking tussen po en vo was een complex proces en heeft geleid tot een voorziening voor maar 1 dagdeel terwijl een hele week was beoogd”

“Het project is wat vertraagd geraakt in de COVID jaren, er is een wisseling van projectleider geweest. Sinds begin 2022 lopen de meeste activiteiten of wordt gewerkt aan de ontwikkeling van de activiteiten”

“De HB-groep wordt voortdurend geëvalueerd door het team wat verantwoordelijk is. Er vindt voortdurend extern onderzoek plaats naar de effecten van passend onderwijs. Op grond van deze ervaringen worden er in het lesprogramma aanpassingen gedaan en zo ook in de ouderbegeleiding. En ook in de leerkrachtbegeleiding is e.e.a. aangepast”

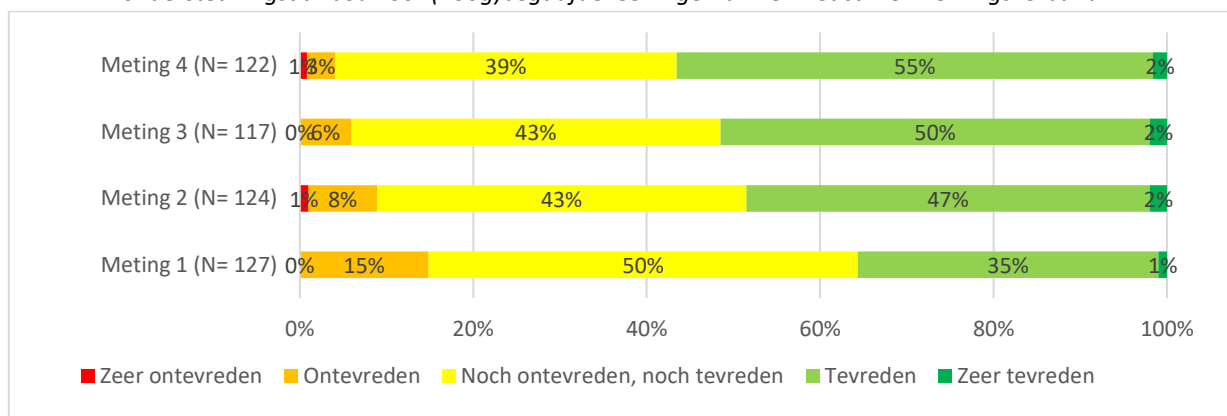
“Toen we begonnen met het inrichten van een voorziening voor leerlingen met complexe problematiek i.c.m. HB, waarbij zorg voorliggend is, kwamen we tot een samenwerking met het speciaal onderwijs. We hebben toen meer lijntjes gelegd met andere locaties, voorbeelden in de regio (wat is daar succesvol gebleken wat niet?)”

Tevredenheid met ondersteuning- en onderwijsaanbod voor leerlingen

De tevredenheid van de samenwerkingsverbanden over het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen is in de afgelopen vier jaar toegenomen. Ruim de helft van de samenwerkingsverbanden geeft bij de laatste meting aan (zeer) tevreden te zijn met het ondersteunings- en onderwijsaanbod in de regio. Vijf samenwerkingsverbanden zijn (zeer) ontevreden met het huidige ondersteunings- en onderwijsaanbod. De overige samenwerkingsverbanden oordelen neutraal. Uit aanvullende analyses blijkt dat samenwerkingsverbanden primair onderwijs gemiddeld iets meer tevreden zijn met het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod dan samenwerkingsverbanden voortgezet onderwijs³⁴.

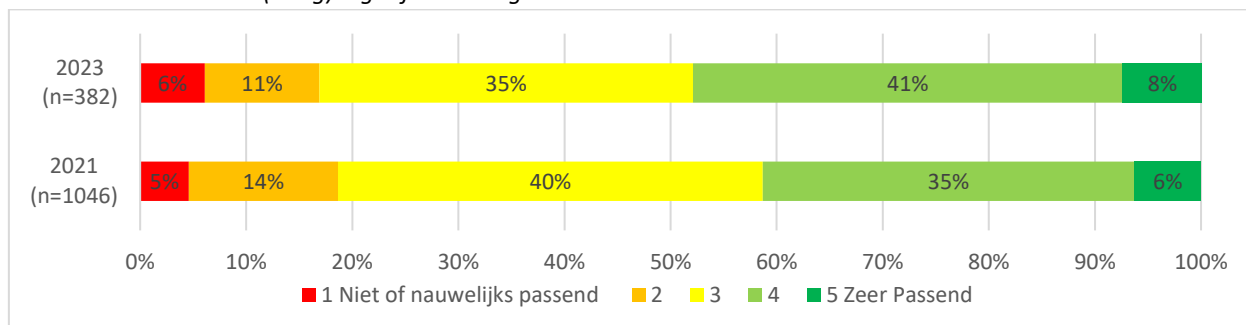
³⁴ $F(1,120) = 4.757, p = .031$. PO: *gemiddeld* (M) = 3.66, VO: *gemiddeld* (M) = 3.41 op een schaal van (1) Zeer ontevreden tot (5) Zeer tevreden.

Figuur 4.6. Samenwerkingsverbanden: Tevredenheid met het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen binnen het samenwerkingsverband

Ook het percentage scholen dat tevreden is over het niveau van het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod is de afgelopen twee jaar licht toegenomen. De helft van de scholen geeft bij de laatste meting aan dat het huidige onderwijs- en ondersteuningsaanbod (zeer) passend is. Uit aanvullende analyses blijkt dat scholen po vaker aangeven dat het onderwijs- ondersteuningsaanbod (zeer) passend is dan scholen vo³⁵. Hiernaast geven grote scholen vaker aan dat er een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod is voor (hoog)begaafde leerlingen dan midden of kleine scholen³⁶.

Figuur 4.7 Scholen: Mate waarin scholen momenteel een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod hebben voor (hoog)begaafde leerlingen

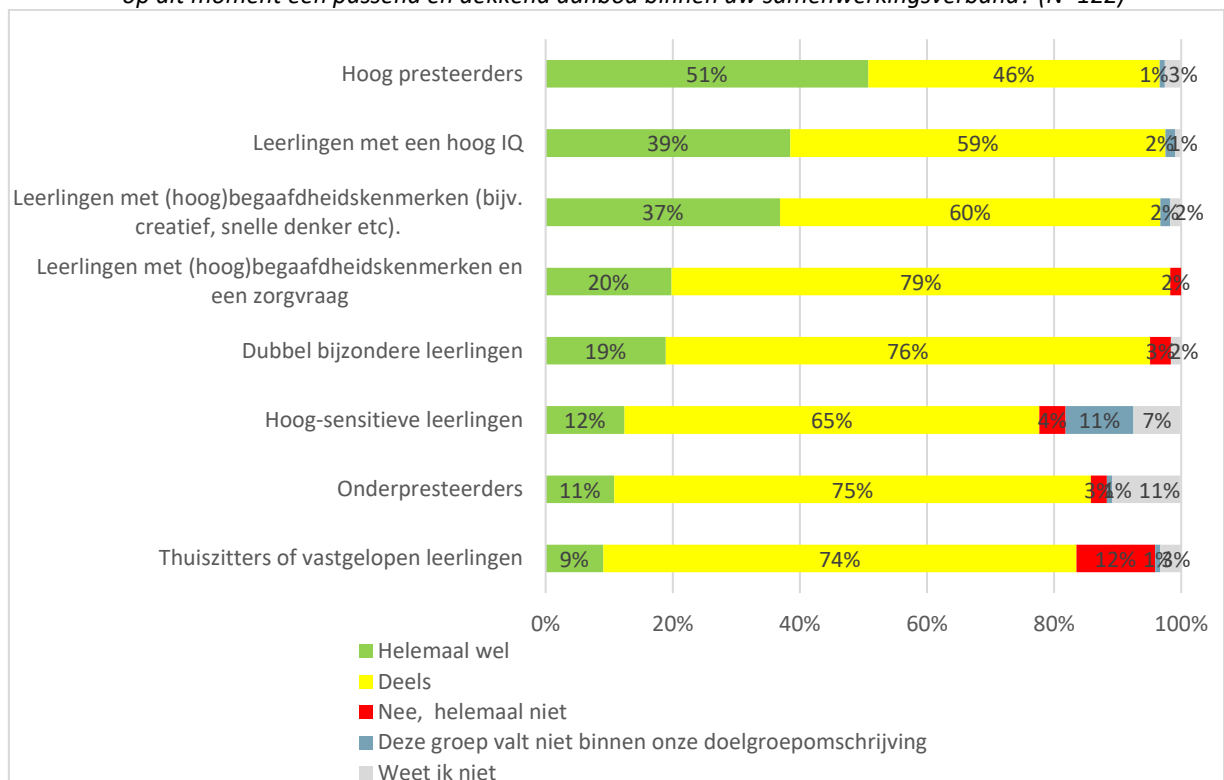
³⁵ $F(1,380) = 29.400, p < .001$. PO: $M = 3.49$, VO: $M = 2.92$ op een schaal van (1) Niet of nauwelijks passend tot (5) Zeer passend.

³⁶ $F(2,372) = 14.027, p < .001$. Klein: $M = 2.95$, Midden: $M = 3.39$, Groot: $M = 3.61$ op een schaal van (1) Niet of nauwelijks passend tot (5) Zeer passend. Klein po: <135 leerlingen, Klein vo:<340 leerlingen, Midden po: 135-236 leerlingen Midden vo: <340-782 leerlingen, Groot po: > 236 leerlingen, Groot vo: >782 leerlingen.

Dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod

Om beter zicht te krijgen op de mate waarin het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen dekkend is, hebben we diepgaander uitgevraagd voor welke verschillende doelgroepen er momenteel er een passend en dekkend aanbod is. Voor vrijwel alle doelgroepen is er deels of volledig aanbod binnen de regio. Opvallend is dat voor thuiszitters of leerlingen die zijn vastgelopen bij een deel van de samenwerkingsverbanden geen aanbod is binnen de regio. Deze uitkomsten zijn vergelijkbaar met de vorige meting.

Figuur 4.8 Samenwerkingsverbanden: Krijgen (hoog)begaafde leerlingen uit de onderstaande doelgroepen op dit moment een passend en dekkend aanbod binnen uw samenwerkingsverband? (N=122)

We hebben samenwerkingsverbanden gevraagd wat ze nodig hebben om te komen tot een goed dekkend en passend aanbod en wat er ontbreekt in het huidige aanbod. Samenwerkingsverbanden benoemen uiteenlopende behoeften binnen hun regio, deze hebben veelal betrekking op het vergroten van expertise en het uitbreiden van het aanbod voor leerlingen met specifieke ondersteuningsvraagstukken of met plusklassen. Ook benoemen meerdere samenwerkingsverbanden de noodzaak van borging van de subsidieactiviteiten en opbrengsten. In onderstaand kader staan enkele citaten van samenwerkingsverbanden over wat ze nodig hebben om te komen tot een goed dekkend en passend aanbod en wat er ontbreekt in het huidige aanbod. Ook meer algemene contextfactoren (zoals de (stelsel)positie van de samenwerkingsverbanden, de scheiding tussen onderwijs en jeugd(zorg)domein en het lerarentekort) kunnen hierbij een rol spelen.

Figuur 4.9. – Citaten van wat samenwerkingsverbanden nodig hebben om te komen tot een goed dekkend en passend aanbod en wat er ontbreekt in het huidige aanbod.

“Een goede overdracht van voorschoolse partijen naar de school. Signalering in de kleuterklas, voordat (hoog)begaafde kinderen/kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zich gaan aanpassen aan de omgeving”

“Aandacht voor hoogbegaafde leerlingen in het vo die bijna dagelijks structurele één op één begeleiding nodig hebben. Hoogbegaafde leerlingen die, ondanks maatwerktrajecten, moeilijk passen binnen het reguliere onderwijs (en die niet thuis horen binnen het speciaal onderwijs)”

“Basiskennis en -vaardigheden bij individuele (beginnende) leerkrachten. We bieden scholing aan teams, maar het beleid en de uitvoering ervan beklijft te weinig vanwege veel mutaties bij directies, ib'ers en leerkrachten”

“Door de subsidie merken we echt dat het kennisniveau van de leerkrachten vergroot is, en dat er meer specialisten zijn gekomen. De specialisten hebben echter de taak om hun kennis en vaardigheden onder de aandacht te brengen van de reguliere leerkrachten van deze doelgroep. Dat kost ook tijd. Het zou fijn zijn als we de komende twee/drie jaar nog een kenniskring voor specialisten kunnen continueren, coaching on the job kunnen blijven aanbieden etc. ”

“Een aanvullende 'voorziening' waarbij "hoog" begaafde jongeren gedurende één of enkele dagdelen per week gaan werken met handen en hoofd, elkaar ontmoeten en vaardigheden leren ten behoeve van toekomstperspectief en ter voorkoming van uitval”

“Helaas: Het leerkrachttekort, bijna 20% in onze stad. Maakt het borgen ook moeilijker. Dit maakt ook dat de aandacht van bestuurders verkleind voor dit onderwerp en dat de extra ondersteuning gevraagd wordt voor leerlingen die dat met een goede basisondersteuning niet nodig hadden gehad”

“Het beeld van basisondersteuning en doelgroep is niet eenduidig op de scholen, iedere school doet dit op eigen wijze en niveau. Dat maakt dat het lastig is om regionaal beleid en behoefte in beeld te brengen. Onze eerste actie voor 2023 is om met de scholen gezamenlijk, vanuit één visie op de ondersteuning voor (hoog)begaafde leerlingen, het gelijke niveau van ondersteuning vast te stellen in de school en ondersteuningsmogelijkheden in te richten voor leerlingen die meer nodig hebben”

“Het heeft meerwaarde om te onderzoeken waar HB expertise toegevoegd kan worden op niveau van de scholen enerzijds en anderzijds bij het SWV overkoepelend. Daarnaast is het zinvol om beter in beeld te brengen welke VSO scholen zich (gaan) profileren op het gebied van hoogbegaafdheid en wat hun aanbod en werkwijze is”

“Wat puzzelen blijft is de combinatie met zorg/jeugdhulp. Gemeenten vinden het nog veelal het probleem van onderwijs”

“Betere arrangeermogelijkheden voor dubbel bijzondere leerlingen, HB-leerlingen met een zorgbehoefte en (dreigende) thuiszitters”

“We hebben hard gewerkt aan het delen van kennis en ervaringen van onderwijs aan HB leerlingen, binnen het hele SWV (ook tijdens corona). We hebben ons daarbij gericht op hele schoolteams. Toch merken we dat de kennis nog niet altijd beklijft door veranderingen van personeel en niet altijd in de praktijk kan worden gebracht door tekorten van personeel”

Aandachtspunten en succesfactoren volgens scholen

Om meer zicht te krijgen op de uitvoering vanuit het perspectief van scholen, hebben we scholen gevraagd om aandachtspunten en succesfactoren rondom de deelname van (hoog)begaafde leerlingen aan onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten. De meeste scholen (88%) zien één of meerdere aandachtspunten voor de deelname van (hoog)begaafde leerlingen aan onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten in hun regio. De meeste aandachtspunten gaan over het hebben van voldoende (thuisnabij) aanbod, voldoende expertise en een goede communicatie en afstemming. Een op de vijf scholen (21%) geeft aan een ander (type) aanbod te willen dat aansluit bij de onderwijsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen. Scholen hebben veelal behoefte aan voltijds HB-onderwijs, flexibiliteit en maatwerk in de verrijking, en intermezzo onderwijs. Hiernaast ziet een op de vijf scholen (18%) de samenwerking met andere partijen als aandachtspunt, waarbij het veelal gaat over de samenwerking met het samenwerkingsverband, andere scholen en betrokken zorginstanties en experts. In vergelijking met de vorige meting zijn er minder scholen die voldoende expertise bureaucratie en duidelijke communicatie over leerlingen die kunnen deelnemen als aandachtspunt benoemen.

Tabel 4.3 Scholen: Wat scholen graag anders zien rondom de deelname van (hoog)begaafde leerlingen aan de onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten. Meerdere antwoorden mogelijk

	2023 (N = 347)	2021 (N = 973)
Grotere beschikbaarheid van het aanbod	46%	47%
Voldoende expertise om de leerlingen goed te kunnen begeleiden bij de onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten	42%	51%
We zouden graag willen zien dat er (betere) afstemming plaatsvindt tussen de activiteit waaraan de leerling deelneemt en de reguliere onderwijssituatie van de leerling.	25%	31%
Een ander (type) aanbod dat passend is voor de onderwijsbehoeften van (hoog)begaafde leerlingen bij ons op school	21%	21%
Een thuis-nabij aanbod	21%	19%
Betere samenwerking met andere partijen	18%	17%
Minder bureaucratie (invullen van veel formulieren etc. voor deelname van de leerlingen)	16%	25%
Duidelijke communicatie over welke leerlingen deel kunnen nemen	14%	23%
Kortere/geen wachtlijsten	12%	7%
Duidelijke communicatie over hoe leerlingen deel kunnen nemen	10%	18%
Krijgen van advies na afloop van de activiteit (hoe nu verder?)	9%	13%
Wij zouden graag een betere terugkoppeling krijgen over de deelname van onze leerlingen aan activiteiten waar onze school niet direct bij betrokken is	8%	11%
Er is niets wat ik anders zou willen zien	12%	9%
Anders	18%	10%

Figuur 4.10 Scholen: Voorbeelden toelichtingen aandachtspunten scholen.

“Er is concurrentie tussen de verschillende behoeften van de verschillende leerlingen. Wij besteden nu ongeveer 0,4 fte aan hoogbegaafden. Als we meer formatie zouden hebben, zou dat meer kunnen zijn. Ze genieten ervan, maar ja, beperkte middelen...”

“In de praktijk is het lastig om de urgentie bij docenten te laten doordringen. Vaak wordt er bij differentiatie wel gewerkt aan het aanbod voor leerlingen die langer tijd nodig hebben, maar het ontwikkelen van materiaal voor leerlingen die sneller leren gebeurt nog te weinig.”

“Mijn scholen zijn te klein om zelf een voorziening op te zetten of in stand te houden, een plusklas op regioniveau (gemeente) zou fijn zijn.”

“Het aanbod vanuit het samenwerkingsverband is alleen voor leerlingen in groep 7&8 die vastlopen. Het zou mooi zijn als dit er ook is voor leerlingen die niet vastlopen, maar het wel fantastisch zouden vinden om met gelijkgestemden uitdagingen aan te gaan. Waarom wachten totdat ze vastlopen? Niet vastlopen betekent niet per se dat het aanbod binnen de school echt toereikend is. Deze kinderen kunnen zich er gewoon heel goed aan aanpassen...”

“Ik merk dat de basis er wel is maar het maatwerk (afstemmen op de individu) lastig is om binnen de groep vorm te geven. Een plusklas biedt soms enige uitkomst maar die is niet voltijd en soms lijkt het contrast tussen plus en regulier alleen maar vergroot te worden. Hoe is dit in balans te krijgen?”

“Rol van de ouders is ook belangrijk, ik mis deze vaak. De context waar een leerling zich in begeeft.”

Bijna alle scholen (95%) ervaren ook succesfactoren en/of opbrengsten van onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen, dit is vergelijkbaar met de vorige meting. In de huidige meting zijn er minder scholen die het krijgen van advies na afloop van activiteiten als succesfactor of opbrengt noemen (zie tabel 4.4.).

Tabel 4.4 Scholen: Ervaren succesfactoren en/of opbrengsten van scholen in de deelname van (hoog)begaafde leerlingen aan onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten?

	2023 (n= 344)	2021 (n = 954)
Deelname heeft positieve sociaal-emotionele opbrengsten voor de deelnemende leerlingen	64%	64%
De activiteiten zijn passend voor de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen bij ons op school	53%	50%
Tevreden ouders	49%	53%
Er wordt duidelijk gecommuniceerd over het aanbod voor leerlingen (bijv. welke leerlingen kunnen deelnemen en hoe ze hoe ze kunnen deelnemen)	47%	46%
Deelname heeft positieve cognitieve opbrengsten voor de deelnemende leerlingen	41%	43%
Er is veel expertise aanwezig	39%	39%
Er is voldoende capaciteit voor leerlingen	33%	31%
Minder schoolverzuim van (hoog)begaafde leerlingen	18%	22%
Een goede ondersteuning bij de koppeling tussen de activiteiten en de klassensituatie te verbeteren	18%	17%
Een goede terugkoppeling over de deelname van onze leerlingen aan activiteiten waar onze school niet direct bij betrokken is	13%	10%
Het krijgen van advies na afloop van de activiteit (hoe nu verder?)	1%	9%
Ik ervaar geen succesfactoren in de deelname van leerlingen aan onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten	5%	4%

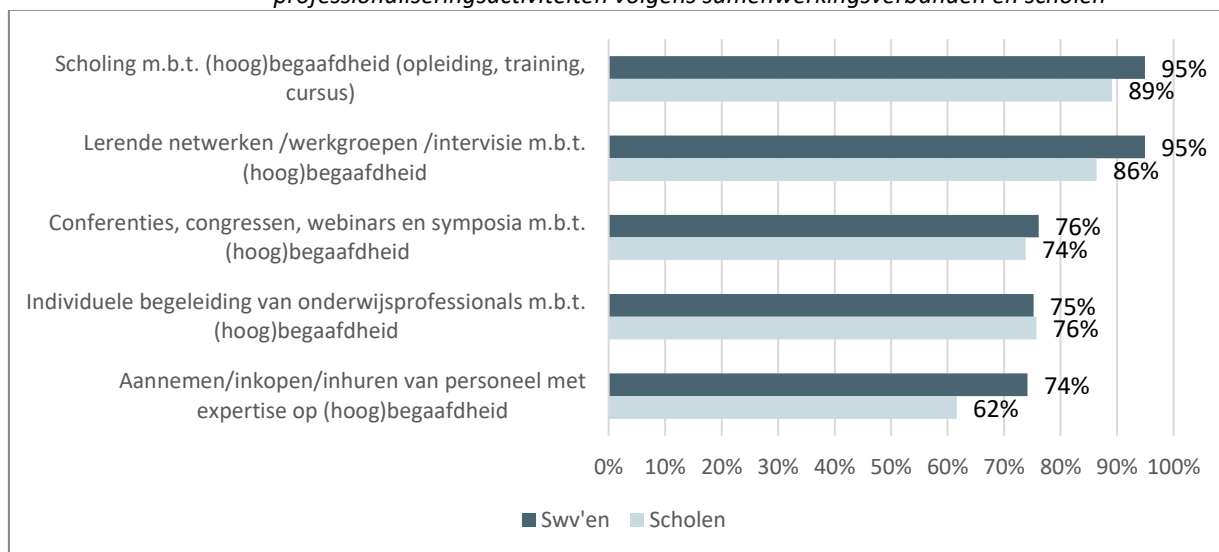
4.2 Kennisdeling en professionalisering

Overzicht huidige kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten

Er vindt volgens samenwerkingsverbanden en scholen een grote verscheidenheid aan kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten over (hoog)begaafdheid plaats in de regio. Scholing en lerende netwerken komen volgens samenwerkingsverbanden en scholen het meest voor.

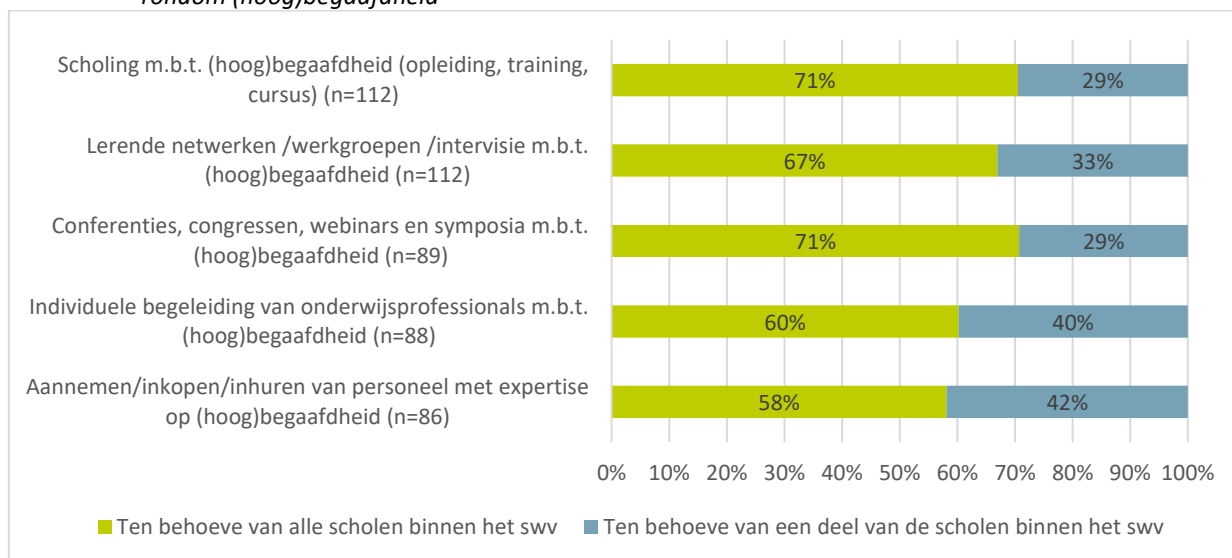
Samenwerkingsverbanden benoemen vaker dan scholen dat verschillende kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten worden aangeboden binnen de regio. Dit kan verklaard worden doordat bij deze activiteiten 29 tot 42 procent van de samenwerkingsverbanden aangeeft dat ze ten behoeve van een deel van de scholen worden ingezet in hun regio (zie figuur 4.11). Scholing rondom (hoog)begaafdheid wordt volgens drie op de tien samenwerkingsverbanden ook maar voor een deel van de scholen ingezet, maar hier zien we wel dat bijna alle scholen aangeven dat er scholing beschikbaar is. Een mogelijke verklaring is dat de school en/of schoolbestuur zelf ook scholing op dit vlak mogelijk maakt.

Figuur 4.11 Samenwerkingsverbanden en scholen: Aangeboden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten volgens samenwerkingsverbanden en scholen³⁷

Binnen de meeste samenwerkingsverbanden vinden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten over (hoog)begaafdheid plaats ten behoeve van alle scholen binnen het samenwerkingsverband. Daarnaast wordt een deel van de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten aangeboden aan een deel van de scholen, wat kan duiden op maatwerk.

Figuur 4.12 Samenwerkingsverbanden: Aangeboden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten rondom (hoog)begaafdheid³⁸

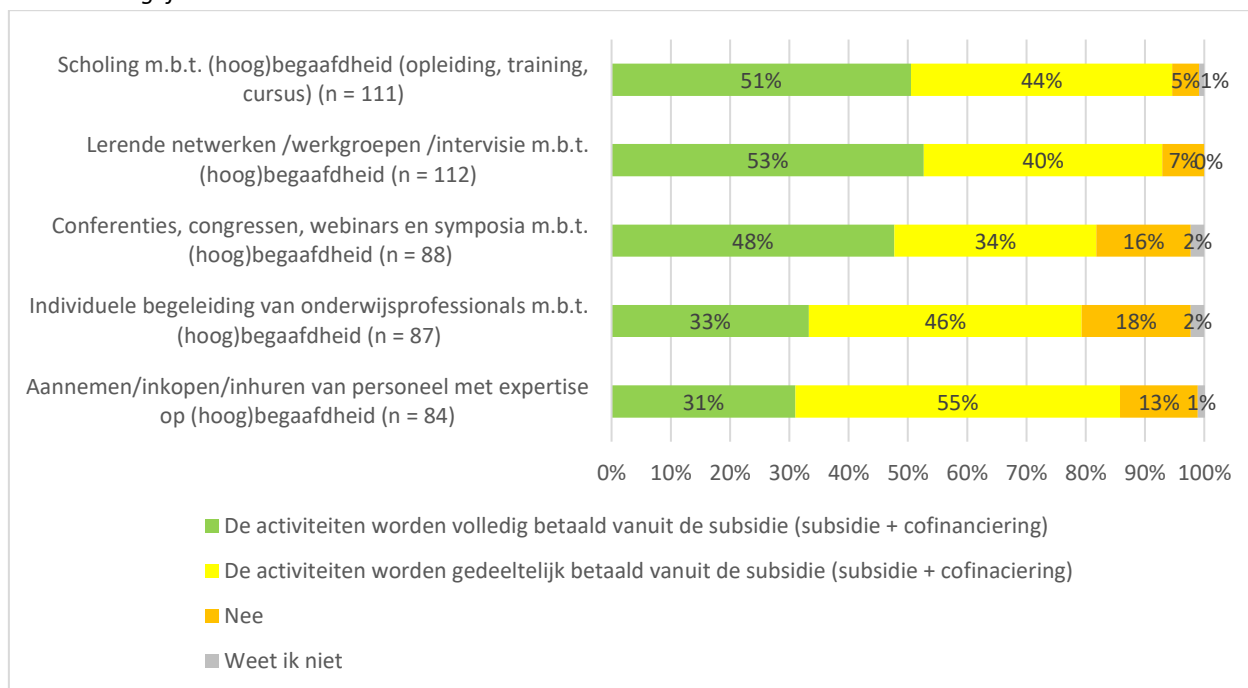
³⁷ Exclusief 'Weet niet'

³⁸ Ongeacht of ze gefinancierd zijn vanuit de subsidie

Vanuit de subsidie gefinancierd

De meeste kennisdeling- en professionaliseringsactiviteiten rondom (hoog)begaafdheid worden volgens de samenwerkingsverbanden volledig of gedeeltelijk vanuit de subsidie (inclusief cofinanciering) betaald.

Figuur 4.13 Samenwerkingsverbanden: mate waarin activiteiten voor leerlingen vanuit de subsidie zijn gefinancierd³⁹

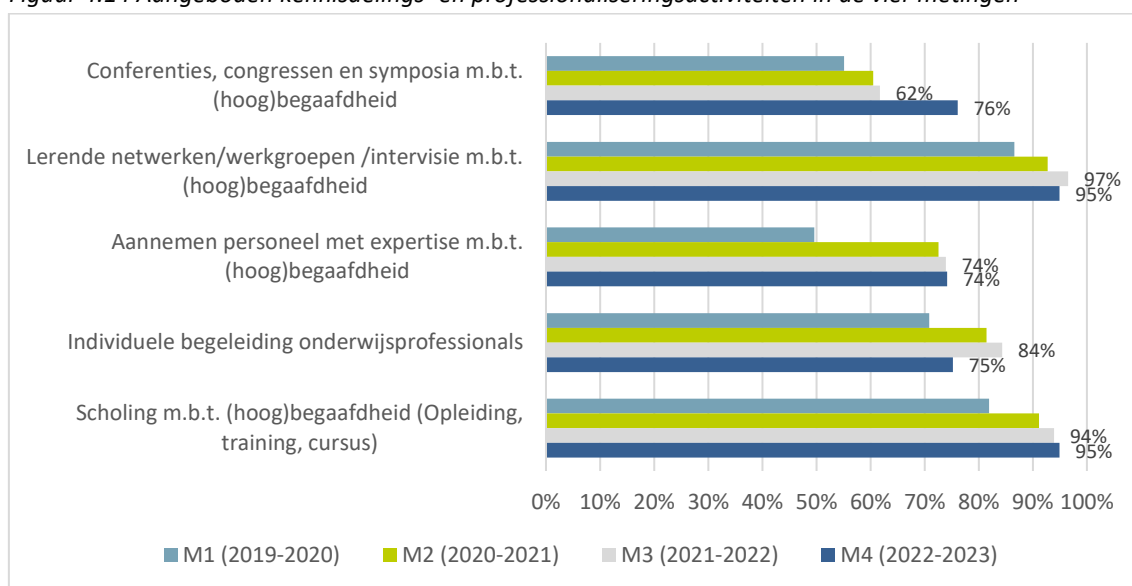

Veranderingen door de jaren heen

Door de jaren heen zien we lichte wijzigingen in activiteiten voor professionele ontwikkeling of kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid die samenwerkingsverbanden aanbieden.

³⁹ Deze vraag is uitsluitend gesteld voor activiteiten die bestaan in de regio

Figuur 4.14 Aangeboden kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten in de vier metingen⁴⁰

Voor een deel van de activiteiten hebben er in het afgelopen schooljaar wijzigingen plaatsgevonden. In vergelijking met de vorige meting komen wijzigingen in professionaliserings- en kennisdelingsactiviteiten vaker voor in de huidige meting. Met name veranderingen in het aannemen, inkopen en inhuren van personeel met expertise op het gebied van (hoog)begaafdheid en in conferenties, congressen, webinars en symposia m.b.t. (hoog)begaafdheid komen vaker voor. In de vorige meting gaf respectievelijk 23% en 27% aan dat deze activiteiten waren gewijzigd tegenover 57% in de huidige meting.

Tabel 4.5 Samenwerkingsverbanden: Aandeel activiteiten waar in de afgelopen 12 maanden veranderingen hebben plaatsgevonden⁴¹

	N	%
Scholing m.b.t. (hoog)begaafdheid (opleiding, training, cursus)	29	66%
Individuele begeleiding van onderwijsprofessionals m.b.t. (hoog)begaafdheid	22	36%
Aannemen/inkopen/inhuren van personeel met expertise op (hoog)begaafdheid	23	57%
Lerende netwerken /werkgroepen /intervisie m.b.t. (hoog)begaafdheid	31	61%
Conferenties, congressen, webinars en symposia m.b.t. (hoog)begaafdheid	21	57%

Er zijn verschillende veranderingen doorgevoerd in de activiteiten omtrent professionalisering en kennisdeling. Veelgenoemde veranderingen zijn het concretiseren van de plannen van de activiteiten, de intensivering van de activiteiten en het wijzigen van het aantal deelnemers of scholen. Hiernaast zijn verschillende activiteiten geïntegreerd in bestaand aanbod, met name bij activiteiten rondom scholing. Redenen om activiteit te wijzigen lagen veelal in de wens om lange termijn borging en veranderende behoeften bij scholen en medewerkers. In vorige metingen lagen veel redenen om de activiteiten te wijzigen rondom [COVID](#), in de huidige meting wordt dit slechts enkele keren als reden benoemd. Hieronder staan enkele voorbeelden van toelichtingen van samenwerkingsverbanden.

⁴⁰ Exclusief 'Weet niet'

⁴¹ Samenwerkingsverbanden kregen deze vervolgvraag alleen voor de activiteiten die bestaan in de regio.

Figuur 4.15 Voorbeelden toelichtingen op wijzigingen in het laatste jaar

“We merken dat scholen minder tijd hebben om te komen naar conferenties en leernetwerken. De interesse is er wel, maar men heeft te veel andere zaken ook te doen”

“Bij de scholen blijkt een grote behoefte aan (verdiepende) nascholing. Daarom is er meer nascholing georganiseerd”

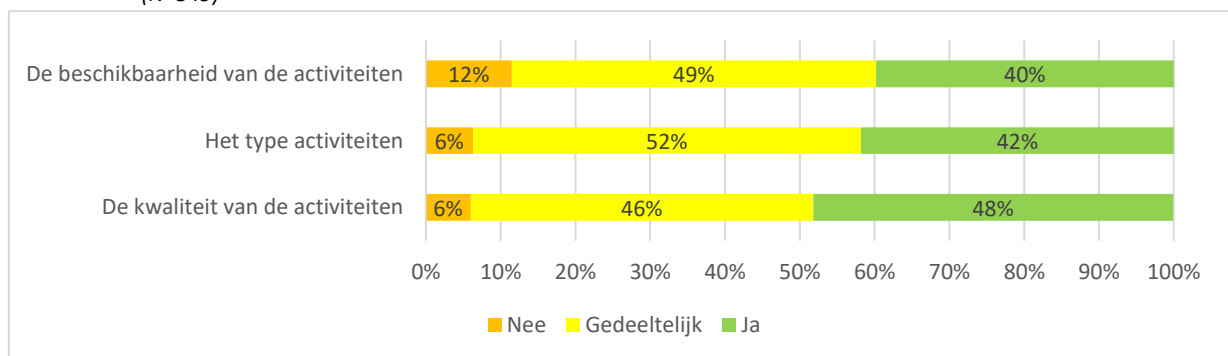
“Door de personeelstekorten in het onderwijs is het voor scholen lastig om mensen vrij te roosteren voor een dag opleiding. Daarom worden de opleidingen nu grotendeels online georganiseerd, zodat mensen dit kunnen volgen op een moment dat hen zelf het beste uitkomt.”

“In plaats van intervisie, wordt een kennisdelingsmiddag georganiseerd. Er werd geconstateerd dat het vaak dezelfde mensen waren bij de intervisie, terwijl iedereen behoefte had aan het opdoen van kennis”

Tevredenheid scholen over kennisdeling- en professionaliseringsactiviteiten

Scholen zijn overwegend tevreden over de beschikbaarheid, het type en de kwaliteit van de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten rondom (hoog)begaafdheid die worden georganiseerd voor de onderwijsprofessionals van hun school (figuur 4.16). In vergelijking met de vorige meting zien we een geringe toename in de tevredenheid van scholen, toen gaf respectievelijk 37, 39 en 44 procent van de scholen aan tevreden te zijn met de beschikbaarheid, het type en de kwaliteit van de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten.

Figuur 4.16 Scholen: Tevredenheid over alle kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid die worden georganiseerd voor de onderwijsprofessionals van hun school (N=349)

Aandachtspunten en succesfactoren volgens scholen

De meeste scholen (85%) zien één of meerdere aandachtspunten vanuit hun ervaringen met het kennisdelings- en professionaliseringsaanbod, terwijl 15 procent niks zou willen veranderen aan het aanbod. Dit aandeel scholen is vergelijkbaar met vorig jaar, toen had 88 procent van de scholen één of meerdere aandachtspunten.

De meest genoemde aandachtspunten draaien om het vrijmaken van meer beschikbare tijd voor Professionals, het creëren van een aanbod dat passend is bij de behoeften van professionals en bij de onderwijspraktijk. De aandachtspunten die scholen ervaren zijn vergelijkbaar met de vorige meting onder scholen. In vergelijking met de vorige meting zijn er iets meer scholen die benoemen dat het vrijmaken van voldoende tijd voor onderwijsprofessionals om deel te nemen aan kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten een aandachtspunt is. Hiernaast is er een kleine afname in het aandeel scholen dat aangeeft dat het verzorgen van vervanging bij deelname aan kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten en de organisatie van follow-up activiteiten aandachtspunten zijn.

Tabel 4.6 Scholen: Wat scholen graag anders zien rondom de deelname van onderwijsprofessionals aan de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid? Meerdere antwoorden mogelijk

	2023 (N=349)	2021 (n=937)
Voldoende tijd om deel te nemen	55%	48%
Voldoende tijd om het geleerde in praktijk te brengen	41%	39%
Een aanbod dat passend is voor de professionaliseringsbehoeften m.b.t. (hoog)begaafdheid van de onderwijsprofessionals	35%	35%
Dat er meer onderwijsprofessionals kunnen deelnemen	24%	22%
Zorg dragen voor vervanging	21%	30%
Dat er follow-up activiteiten worden georganiseerd	21%	28%
De activiteit(en) moeten beter aansluiten bij onze onderwijspraktijk	21%	22%
De schoolleiding zou de onderwijsprofessionals meer moeten stimuleren om deel te nemen aan de activiteiten	17%	14%
Een school-nabij aanbod	15%	18%
Een duidelijke omschrijving van het doel van de activiteit	8%	12%
Betere samenwerking met andere partijen	7%	6%
Duidelijke communicatie over hoe onderwijsprofessionals deel kunnen nemen	4%	6%
Duidelijke communicatie over welke onderwijsprofessionals deel kunnen nemen	4%	6%

Naast aandachtspunten ervaren de meeste scholen (93%) succesfactoren en/of opbrengsten van de activiteiten (zie tabel 4.7), in de vorige meting betrof dit 97 procent van de scholen. De meest genoemde aspecten zijn, net als in de vorige meting, een toename in expertise, meer uitwisseling van kennis en duidelijke communicatie richting professionals over het aanbod.

In vergelijking met de vorige meting zien we een geringe afname in het aandeel scholen dat aangeeft dat de toepassing van opgedane kennis in de onderwijspraktijk en de overdracht van expertise als succesfactor of opbrengst benoemd. Wel zien we een geringe toename in het aandeel scholen dat een duidelijke communicatie over het aanbod voor onderwijsprofessionals als succesfactor of opbrengst benoemd.

Tabel 4.7 Scholen: Welke succesfactoren en/of opbrengsten ervaart u in de deelname van onderwijsprofessionals aan kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten?

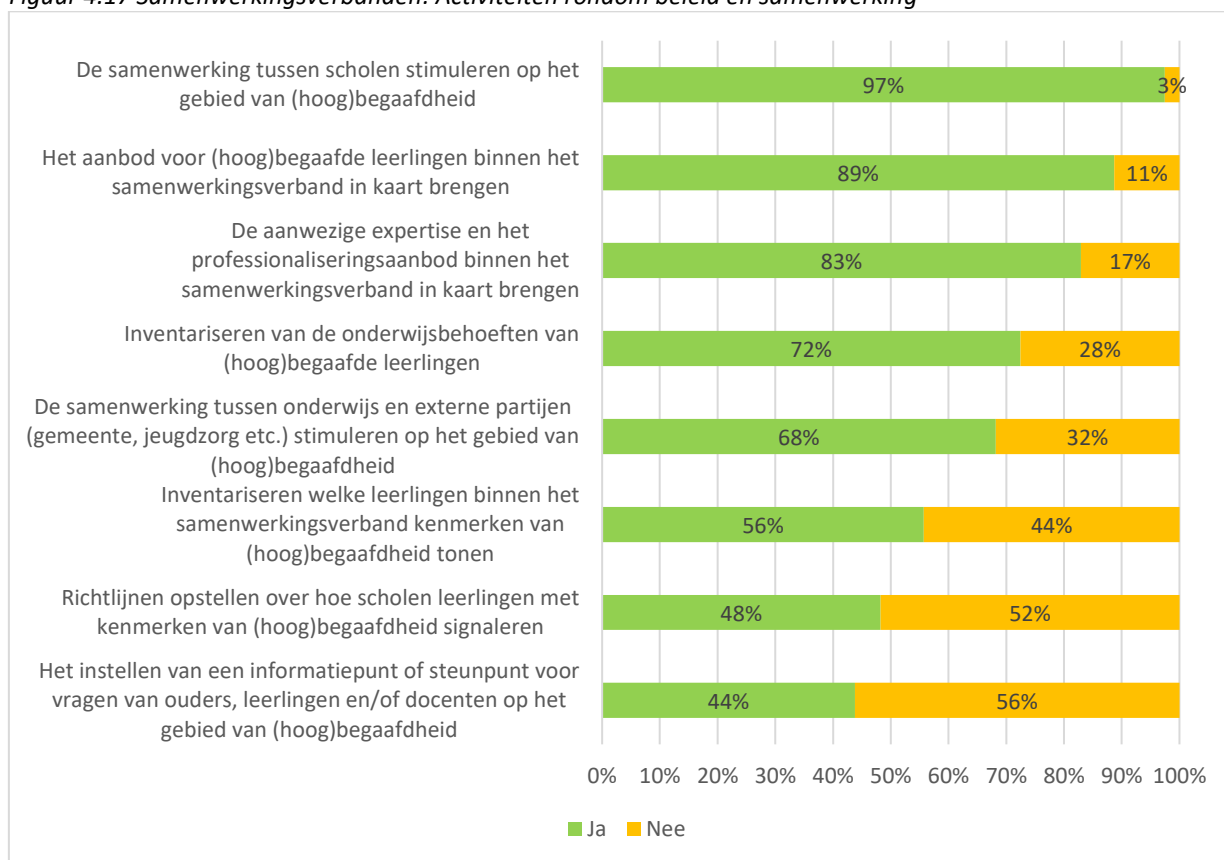
	2023 n=343	2021 n=912
Deelname heeft als gevolg dat de expertise rondom (hoog)begaafdheid bij ons op school toeneemt	58%	54%
Deelname heeft tot gevolg dat wij (hoog)begaafde leerlingen beter kunnen ondersteunen en onderwijzen bij ons op school	52%	52%
Kennis die wordt opgedaan tijdens de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten kan ook worden toegepast in onze onderwijspraktijk	40%	48%
Kennisuitwisseling binnen de school	39%	44%
Er wordt duidelijk gecommuniceerd over het aanbod voor onderwijsprofessionals (bijv. welke onderwijsprofessionals kunnen deelnemen en hoe ze kunnen deelnemen)	36%	31%
Er wordt veel expertise overgedragen	33%	41%
Er is voldoende capaciteit voor deelname	30%	29%
Deelname heeft als gevolg dat de samenwerking met andere scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid toeneemt	30%	25%
De activiteiten zijn passend voor de professionaliseringsbehoeften m.b.t. (hoog)begaafdheid van de onderwijsprofessionals van onze school	22%	27%
Ik ervaar geen succesfactoren in de deelname van leerlingen aan onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten	7%	4%
Onze onderwijsprofessionals ervaren geen succesfactoren in hun deelname aan de kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten	3%	3%

4.3 Activiteiten rondom beleid en samenwerking

Overzicht huidige activiteiten rondom beleid en samenwerking

Samenwerkingsverbanden voeren verschillende activiteiten uit rondom beleid en samenwerking. De meest voorkomende activiteiten zijn het stimuleren van samenwerking tussen scholen rondom (hoog)begaafdheid, het in kaart brengen van het regionale aanbod rondom (hoog)begaafdheid en het in kaart brengen van de aanwezige expertise en het professionaliseringsaanbod in de regio. Dit is vergelijkbaar met de vorige meting.

Figuur 4.17 Samenwerkingsverbanden: Activiteiten rondom beleid en samenwerking

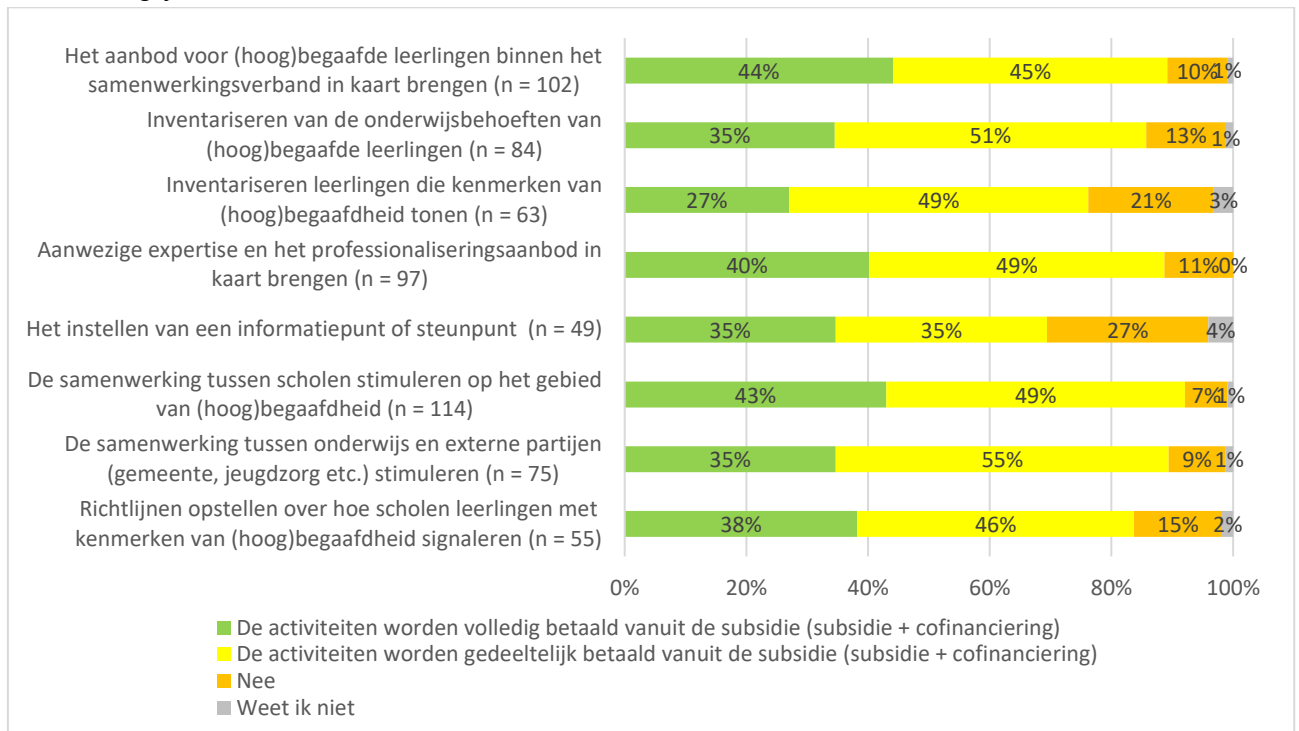

De meeste scholen die zicht hebben op de activiteiten rondom beleid en samenwerking in de regio (91%) geven aan dat hun samenwerkingsverband het aanbod voor (hoog)begaafden in kaart brengt (of dit heeft gedaan) en dat het samenwerkingsverband actief de samenwerking tussen scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid stimuleert (84%). Daarnaast geeft tweederde van de scholen (66%) aan dat er een informatie- of steunpunt is ingesteld voor vragen van ouders, leerlingen en/of docenten op het gebied van (hoog)begaafdheid.

Vanuit de subsidie gefinancierd

Activiteiten rondom beleid en samenwerking worden meestal geheel of deels uit de subsidie (inclusief cofinanciering) gefinancierd.

Figuur 4.18 Samenwerkingsverbanden: mate waarin activiteiten voor leerlingen vanuit de subsidie zijn gefinancierd⁴²

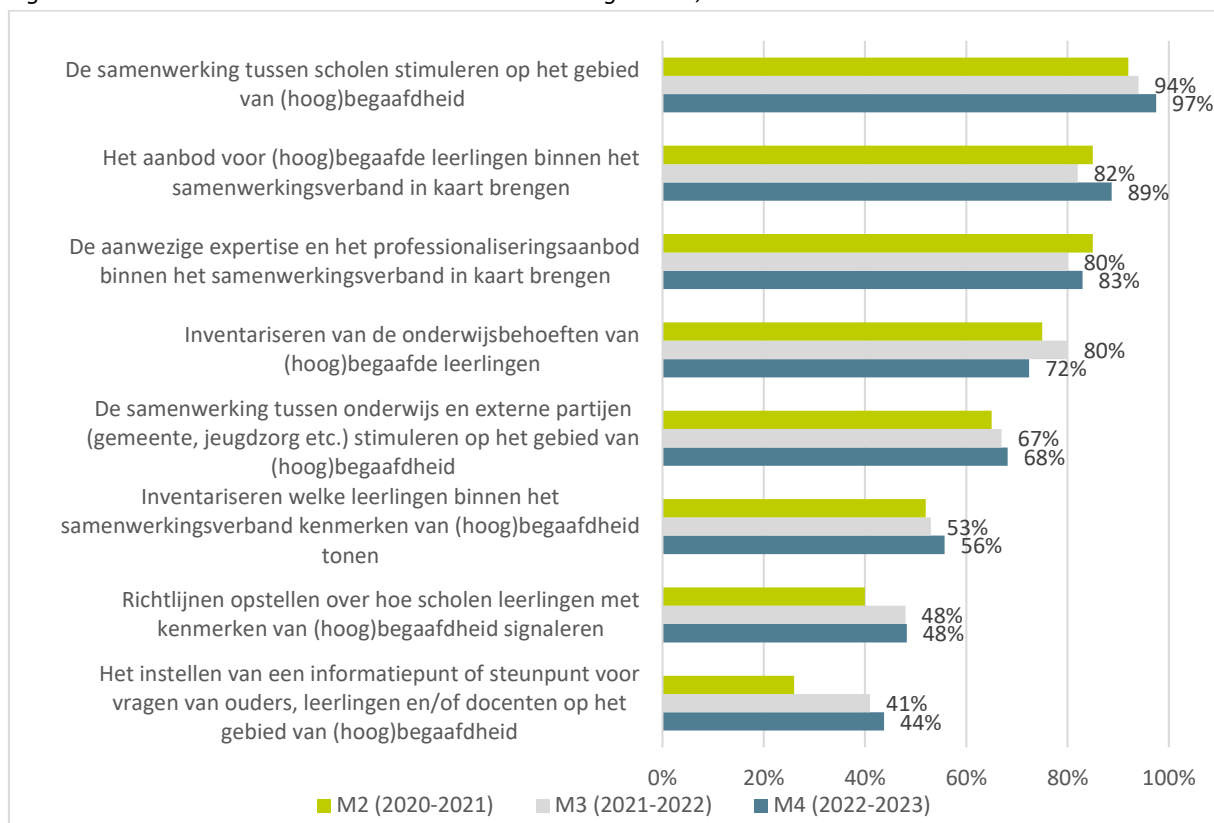

Veranderingen door de jaren heen

Door de jaren heen zien we dat het aandeel samenwerkingsverbanden met bepaalde beleids- en samenwerkingsactiviteiten in hun regio ongeveer stabiel blijft (figuur 4.19). Er zijn geen significante verschillen met de vorige meting in het aanbod van activiteiten rondom beleid en samenwerking.

⁴² Deze vraag is uitsluitend gesteld voor activiteiten die bestaan in de regio

Figuur 4.19 Activiteiten rondom beleid en samenwerking in 2021, 2022 en 2023⁴³

Bij verschillende activiteiten rondom beleid en samenwerking hebben er tussentijdse veranderingen plaats gevonden in het afgelopen jaar (zie tabel 4.8).

Tabel 4.8 Samenwerkingsverbanden: Aandeel activiteiten waar in de afgelopen 12 maanden veranderingen hebben plaatsgevonden⁴⁴

	N	%
Het aanbod voor leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid binnen het samenwerkingsverband in kaart brengen	29	38%
Inventariseren van de onderwijsbehoeften van leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid	23	39%
Inventariseren welke leerlingen binnen het samenwerkingsverband kenmerken van (hoog)begaafdheid tonen	17	29%
De aanwezige expertise en het professionaliseringsaanbod binnen het samenwerkingsverband in kaart brengen	25	40%
Het instellen van een informatiepunt of steunpunt voor vragen van ouders, leerlingen en/of docenten op het gebied van (hoog)begaafdheid	13	85%
De samenwerking tussen scholen stimuleren op het gebied van (hoog)begaafdheid	29	52%
De samenwerking tussen onderwijs en externe partijen (gemeente, jeugdzorg etc.) stimuleren op het gebied van (hoog)begaafdheid	24	58%
Richtlijnen opstellen over hoe scholen leerlingen met kenmerken van (hoog)begaafdheid signaleren	12	50%

⁴³ Activiteiten voor beleid en samenwerking zijn bij de eerste meting niet uitgevraagd

⁴⁴ Samenwerkingsverbanden kregen deze vervolgvraag alleen voor de activiteiten die bestaan in de regio.

We hebben de samenwerkingsverbanden die de afgelopen 12 maanden veranderingen hebben doorgevoerd gevraagd welke verandering(en) er hebben plaatsgevonden en waarom deze zijn doorgevoerd. Samenwerkingsverbanden geven veelal aan dat activiteiten zijn uitgevoerd en afgerond (21 keer benoemd). Hiernaast zijn veel activiteiten concreter geworden (39 keer benoemd). Dit is met name het geval bij het instellen van een informatie- of steunpunt en bij het stimuleren van de samenwerking tussen onderwijs en externe partijen op het gebied van (hoog)begaafdheid.

De reden van de wijziging is vaak de impact van COVID (12 keer benoemd) en soms de feedback en ervaringen van scholen en professionals of onvoldoende samenwerking (beide 6 keer benoemd). Hieronder staan enkele voorbeelden van toelichtingen van samenwerkingsverbanden.

Figuur 4.20 Voorbeelden toelichtingen op wijzigingen in het laatste jaar

“Binnen het subsidieplan was gesteld dat scholen bij elkaar gingen kijken met bepaalde vragen. Eerst is dit door Covid uitgesteld, nu lukt het niet om dit voor elkaar te krijgen door de personeelstekorten. Er is wel meer uitwisseling tussen de contactpersonen van de besturen en er wordt online overleg gevoerd.”

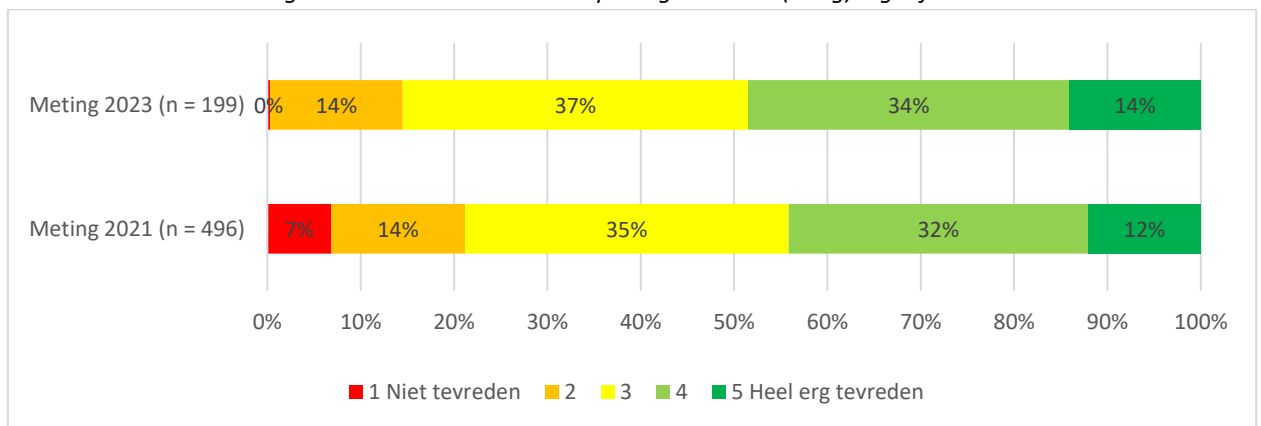
“Een deel van de gemeenten toont nu ook belangstelling voor het onderwerp, omdat ze meer aanvragen voor jeugdhulp krijgen. Voorheen was het lastig om gemeenten voor het onderwerp te interesseren.”

“Het informatiepunt voor leerkrachten is opgetuigd en draait vanuit een expertiseteam dat consulten, expertisedeling op basis van dossiers en arrangementen in de klas biedt. Het informatiepunt voor ouders wordt verder uitgewerkt”

“Er is een MHB bibliotheek opgezet waar docenten van de 4 scholen hun informatie op kunnen halen. De bibliotheek is gevuld met achtergrondkennis, maar ook lesvoorbeelden of begeleidingsmaterialen. Verder heeft het SWV een steunpunt voor ouders waar vragen gesteld kunnen worden op het gebied van (hoog)begaafdheid.”

Ten slotte hebben we scholen gevraagd in hoeverre ze tevreden zijn over de manier waarop het samenwerkingsverband de samenwerking stimuleert tussen scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid (figuur 4.21). De tevredenheid van scholen lijkt enigszins toegenomen. Op een 5-puntsschaal van (1) niet tevreden tot (5) heel erg tevreden oordeelt bijna de helft van de scholen (overwegend) positief. Echter oordeelt de andere helft voor een groot deel neutraal of zelfs niet tevreden. Er zijn geen scholen die aangeven niet tevreden te zijn over de mate waarop het samenwerkingsverband de samenwerking tussen scholen stimuleert, in de vorige meting gaf 7 procent van de scholen dit aan.

Figuur 4.21 Scholen: Mate van tevredenheid over de manier waarop het samenwerkingsverband de samenwerking stimuleert tussen scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid.

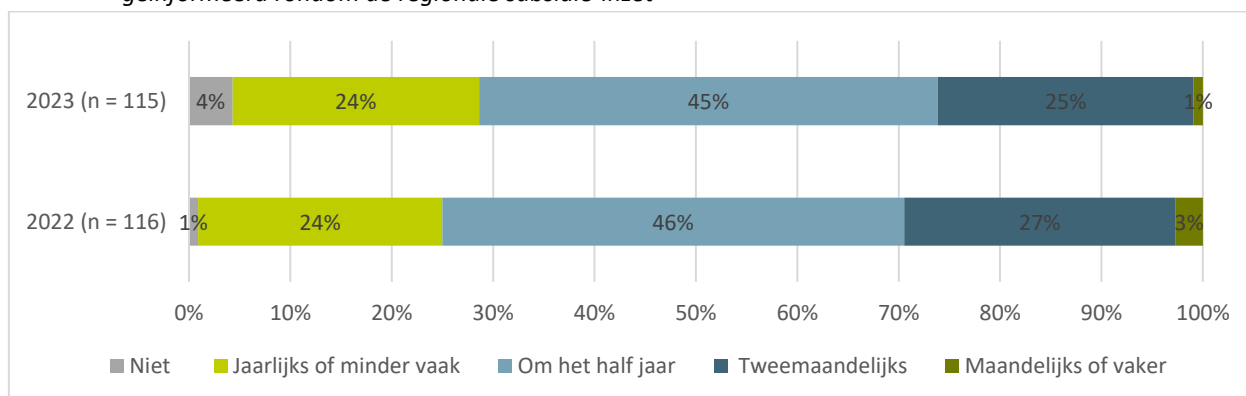
5 Afstemming in de regio

In dit hoofdstuk staat de afstemming in de regio rondom (hoog)begaafdheid centraal⁴⁵. Dit bleek in vorige metingen een aandachtspunt. Uit de tweede meting bleek dat een deel van de scholen ervoer dat zij onvoldoende op de hoogte werden gehouden van de subsidie-inzet in hun samenwerkingsverband en dat ze niet altijd voldoende afwisten van bovenschoolse activiteiten voor leerlingen en professionals. Sommige samenwerkingsverbanden gaven ook aan het lastig te vinden om te sturen op een goede inzet van subsidie binnen scholen. In dit hoofdstuk staan twee perspectieven centraal over de informatievoorziening rondom de subsidie-inzet, het perspectief van de samenwerkingsverbanden en dat van de scholen.

Informatievoorziening vanuit samenwerkingsverband naar scholen

Vrijwel alle samenwerkingsverbanden geven aan dat scholen actief worden geïnformeerd over de subsidie-inzet in de regio (Figuur 5.1). De meeste samenwerkingsverbanden informeren scholen om het half jaar. Ongeveer een kwart van de samenwerkingsverbanden informeert scholen jaarlijks en een ander kwart tweemaandelijks. Deze uitkomsten zijn vergelijkbaar met de vorige meting.

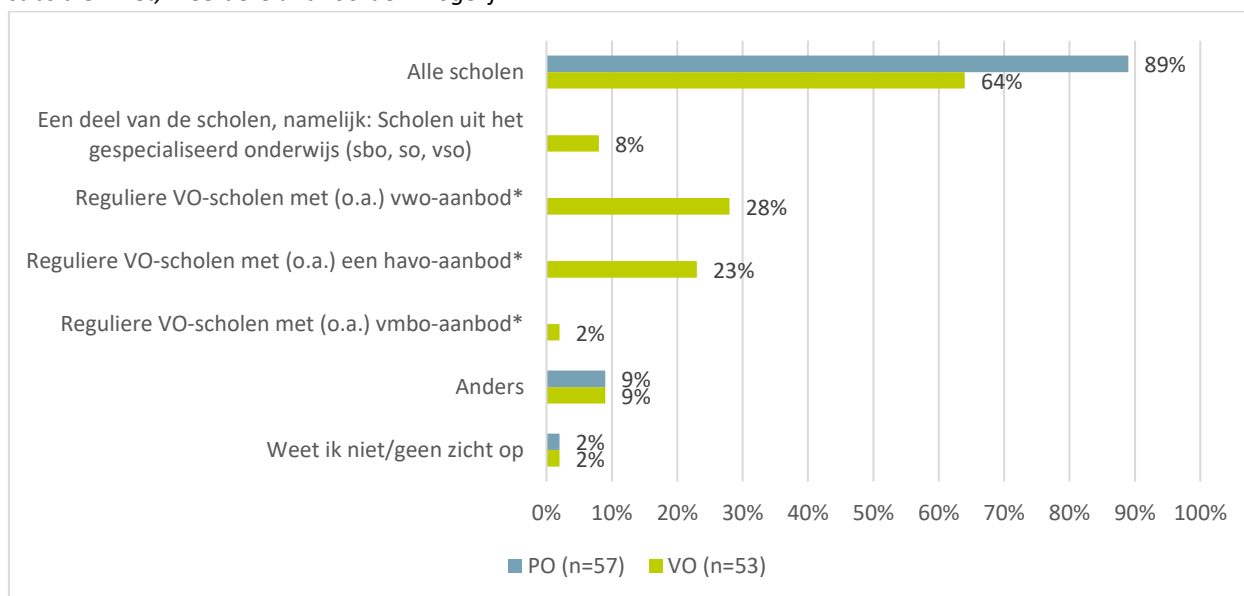
Figuur 5.1. Samenwerkingsverbanden: Frequentie waarin scholen in het samenwerkingsverband worden geïnformeerd rondom de regionale subsidie-inzet

De meeste samenwerkingsverbanden po informeren alle scholen rondom de regionale subsidie-inzet, voor het vo geldt dit voor ongeveer twee derde van de samenwerkingsverbanden. De andere vo-samenwerkingsverbanden informeren een deel van de scholen, voornamelijk reguliere scholen met een vwo en/of havo-aanbod.

⁴⁵ Meer verdieping kan ook gevonden worden in de deelstudie Samenwerking van het image-onderzoek. Deze deelstudie gaat dieper in op o.a. de samenwerking tussen onderwijspartijen. Zie hiervoor: <https://www.imageproject.nl/deelstudies/samenwerking-rondom-hoogbegaafdheid/>

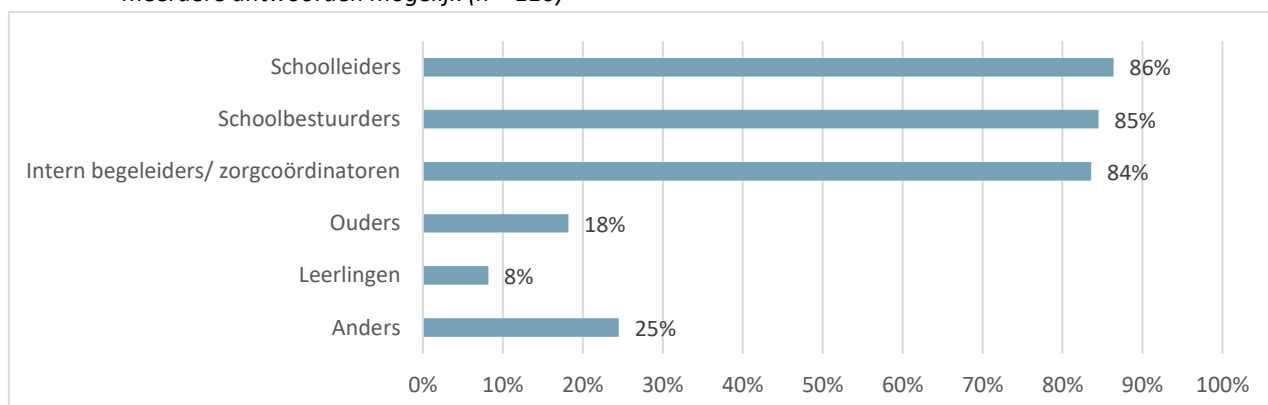
Figuur 5.2 Samenwerkingsverbanden: Hoeveelheid scholen die wordt geïnformeerd rondom de regionale subsidie-inzet, meerdere antwoorden mogelijk

*Deze antwoordopties zijn uitsluitend getoond aan VO-samenwerkingsverbanden

In de meeste samenwerkingsverbanden worden schoolleiders, schoolbestuurders en intern begeleiders/zorg coördinatoren geïnformeerd rondom de regionale inzet van de subsidie. Daarnaast geven samenwerkingsverbanden bij de antwoordoptie 'anders' aan dat (hoog)begaafdheidsspecialisten, talentbegeleiders en plusklasleerkrachten worden geïnformeerd. Het informeren van ouders en leerlingen komt in minder samenwerkingsverbanden voor (resp. 18% en 8%). Hiernaast geven meerdere samenwerkingsverbanden aan dat (hoog)begaafdheidsspecialisten en coördinatoren worden geïnformeerd of dat informatie rondom de regionale subsidie-inzet beschikbaar is voor ouders, leerlingen, specialisten en andere lezers van de nieuwsbrief.

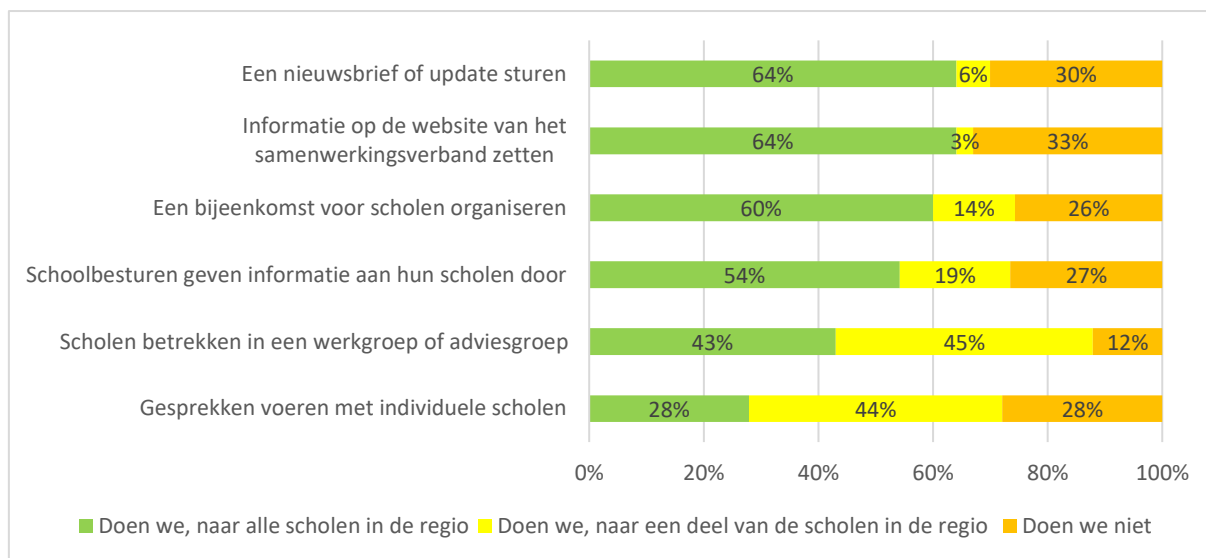
Figuur 5.3 Samenwerkingsverbanden: Wie er wordt geïnformeerd rondom de regionale subsidie-inzet, meerdere antwoorden mogelijk (n = 110)⁴⁶

⁴⁶ Deze vraag is niet gesteld aan samenwerkingsverbanden die scholen niet informeren over de subsidie-inzet of hier geen zicht op hebben

Het informeren van scholen gebeurt het meest via een nieuwsbrief, via de website van het samenwerkingsverband of door middel van bijeenkomsten met scholen. Het komt ook regelmatig voor dat de informatievoorziening indirect via de schoolbesturen verloopt. Naast de informatiekanalen uit figuur 5.4 geven samenwerkingsverbanden in de toelichtingen aan ook soms via projectgroepen en via netwerken van experts (hoog)begaafdheid of de intern begeleiders/zorgcoördinatoren informatie te verspreiden.

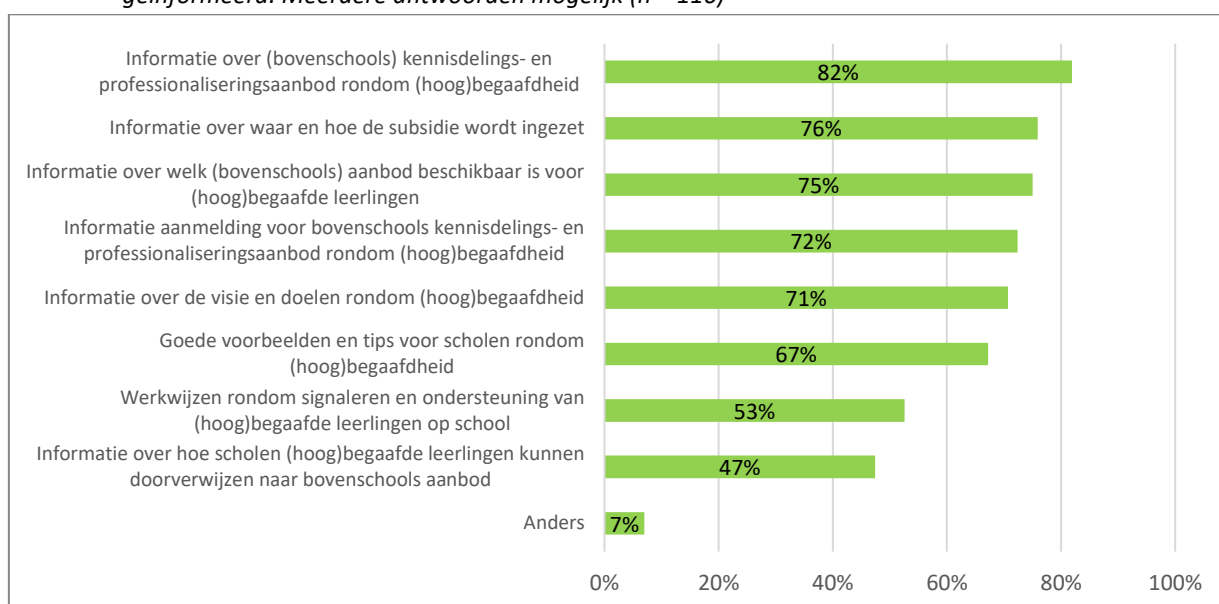
Figuur 5.4 Samenwerkingsverbanden: Wijze van informeren scholen over de regionale subsidie-inzet (n = 83-107⁴⁷)

De informatievoorziening rondom de subsidie naar scholen gaat het meest over het kennisdelings- en professionaliseringsaanbod rondom (hoog)begaafdheid (zie figuur 5.5). Informatie over werkwijze van signaleren en criteria voor het doorverwijzen van leerlingen naar activiteiten komt iets minder vaak voor, maar wordt nog wel gedaan door de ongeveer de helft van de samenwerkingsverbanden. Dit soort informatie is niet in elk samenwerkingsverband relevant, aangezien in sommige regio's de scholen zelf bepalen hoe dit vorm krijgt en hierop geen bovenschools beleid wordt gevoerd.

⁴⁷ Exclusief de antwoordoptie 'Weet niet' Deze vraag is niet gesteld aan samenwerkingsverbanden die scholen niet informeren over de subsidie-inzet of hier geen zicht op hebben

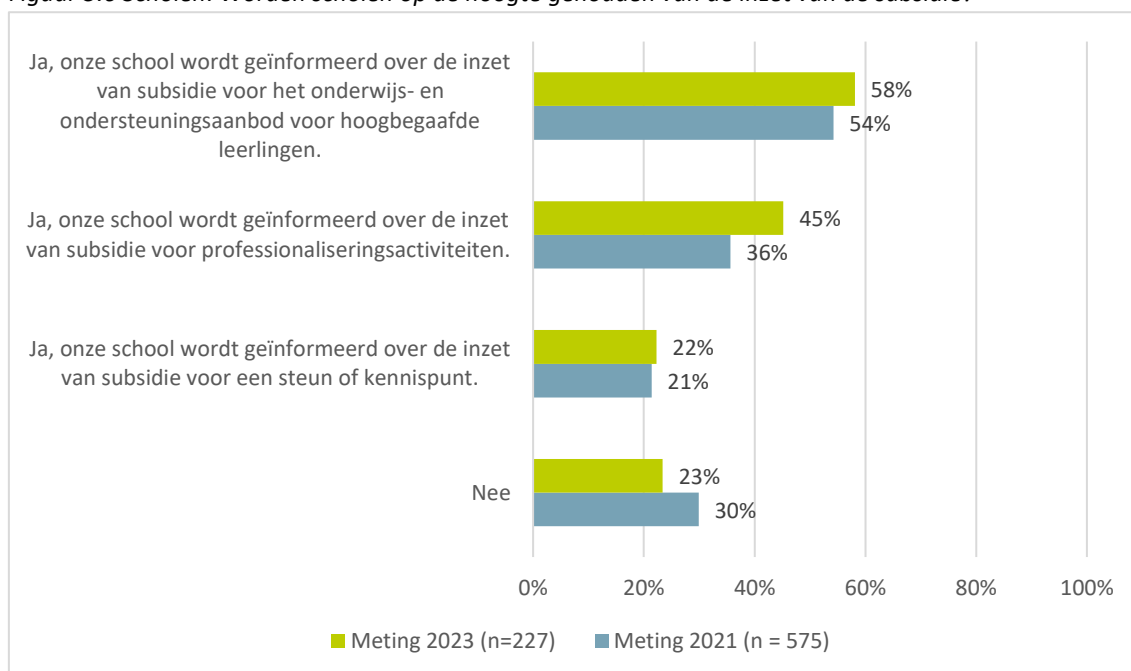
Figuur 5.5 Samenwerkingsverbanden: Onderwerpen rondom de subsidie waarover scholen worden geïnformeerd. Meerdere antwoorden mogelijk (n = 116)

Informatie inzet subsidie vanuit perspectief scholen.

Vrijwel alle samenwerkingsverbanden geven aan scholen actief te informeren over de subsidie-inzet in de regio. Om een beeld te krijgen van de uitvoering van de informatievoorziening in de praktijk, hebben we ook scholen bevestigd. Ongeveer een kwart van de scholen (23%) geeft aan niet op de hoogte te worden gehouden over de inzet van de subsidie (figuur 5.6). In de vorige meting onder scholen, twee jaar geleden, betrof dit bijna een derde van de scholen (30%). De overige scholen worden wel op de hoogte gehouden, in het bijzonder over de inzet van subsidie voor het onderwijs- en ondersteuningsaanbod.

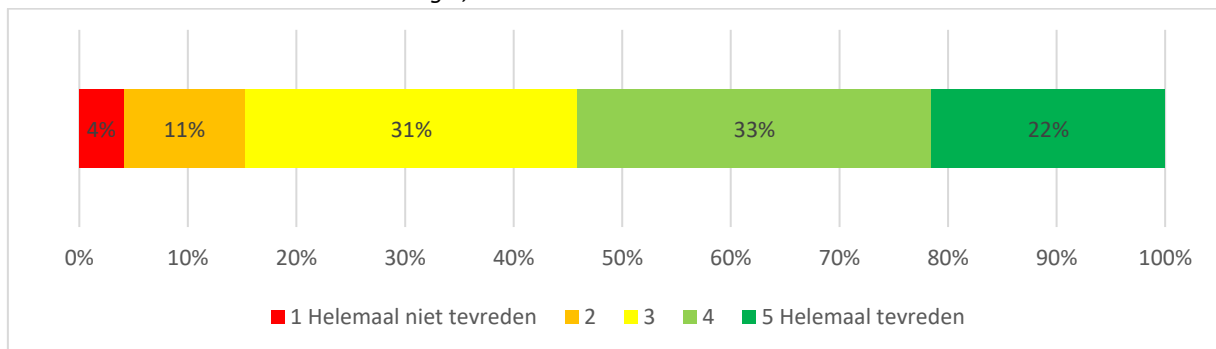
Figuur 5.6 Scholen: Worden scholen op de hoogte gehouden van de inzet van de subsidie?

Uit aanvullende analyses blijkt dat scholen die niet op de hoogte worden gehouden van de inzet van de subsidie minder vaak (volledig) achter de inhoud van het subsidieplan van het samenwerkingsverband staan (74% tegenover 41%⁴⁸). Wellicht hangt dit samen met het feit dat ze onvoldoende zijn geïnformeerd. Er is geen significante samenhang tussen scholen die wel of niet op de hoogte worden gehouden van de inzet van de subsidie en de achtergrondkenmerken.

Scholen die wel op de hoogte worden gehouden van de inzet van de subsidie hebben we gevraagd hoe tevreden ze zijn over de mate waarin ze op de hoogte worden gehouden van de inzet van de subsidie in de regio. Ruim de helft van de scholen geeft aan (overwegend) tevreden te zijn over deze kennisgeving. In de toelichting geven deze scholen aan dat er onder andere sprake is van een open communicatie en een nauwe betrokkenheid, bijvoorbeeld via een stuurgroep met vertegenwoordigers vanuit de scholen. Echter geeft een op de zes scholen ontevreden te zijn over de mate waarop ze op de hoogte worden gehouden, een op de drie scholen oordeelt neutraal. De tevredenheid van scholen met de mate waarin ze op de hoogte worden gehouden van de subsidie inzet hangt niet samen met de achtergrondkenmerken.

Figuur 5.7 Scholen: Tevredenheid scholen over de mate waarin ze op de hoogte worden gehouden van de inzet van de subsidie in de regio, n = 170⁴⁹

⁴⁸ $\chi^2(1) = 12.943, p < .001$

⁴⁹ Deze vraag is uitsluitend gesteld aan de 237 scholen die hebben aangegeven op de hoogte worden gehouden van de inzet van de subsidie. 57 scholen hebben bij deze vraag de antwoordoptie 'Weet niet/onvoldoende zicht op' ingevuld.

6 Subsidiedoelen en randvoorwaarden

Het ministerie van OCW heeft de subsidieregeling opgezet om drie doelen te bereiken: (1) het vergroten en verspreiden van kennis over (hoog)begaafdheid, (2) het realiseren van een passend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen en (3) het versterken van de samenwerking tussen samenwerkingsverbanden, scholen en zorg rondom (hoog)begaafdheid binnen de regio. In dit hoofdstuk gaan we in op het oordeel van samenwerkingsverbanden en de scholen over de mate waarin deze doelen in hun regio voldoende gerealiseerd worden en in hoeverre de subsidie hieraan heeft bijgedragen. Daarnaast kijken we naar de aanwezigheid van randvoorwaarden die positief bijdragen aan het laten slagen van nieuwe initiatieven en samenwerking in de praktijk. Vervolgens gaan we in op de ontwikkelingen in de realisatie van de subsidiedoelen in de afgelopen metingen.

Deze monitor geeft een indruk van de mate waarin samenwerkingsverbanden en scholen zelf oordelen over het aanbod, de kennis(deling) en de samenwerking. Meer verdieping op de impact en werkzame mechanismen van de activiteiten in het kader van de subsidie kan gevonden worden in het IMAGE-onderzoek⁵⁰.

Elk subsidiedoel is gemeten met behulp van meerdere stellingen, zogeheten schalen⁵¹. Samenwerkingsverbanden en scholen hebben zo hun oordeel gegeven over de mate waarin er een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod, een voldoende kennisniveau, kennisdeling en samenwerking in hun regio aanwezig is. Daarnaast hebben samenwerkingsverbanden een oordeel gegeven over de mate waarin randvoorwaarden voor een goede implementatie aanwezig zijn. Alle stellingen zijn beantwoord op een zeven-puntsschaal van (1) helemaal mee oneens tot (7) helemaal mee eens⁵². In aanvullende analyses zijn de schalen getest op de achtergrondkenmerken sector, grootte, omvang van de subsidie en het model van sturing binnen het samenwerkingsverband.

6.1 Passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod

Het eerste subsidiedoel betreft het stimuleren van een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen. Dit houdt in dat het aanbod passend zou moeten zijn bij de ondersteuningsbehoeften van alle (hoog)begaafde leerlingen. Daarnaast zou het dekkend moeten zijn door voor elk type (hoog)begaafde leerling binnen de doelgroepdefinitie van het samenwerkingsverband. We hebben zes stellingen voorgelegd aan samenwerkingsverbanden en scholen die toetsen in hoeverre er volgens hen een passend en dekkend aanbod is, bijvoorbeeld: “m.b.t. de basisondersteuning is er een passend aanbod voor (hoog)begaafde leerlingen op de scholen” en “Het onderwijs- en ondersteuningsaanbod in ons samenwerkingsverband is dekkend voor alle (hoog)begaafde leerlingen”.

⁵⁰ Zie: <https://www.imageproject.nl/>

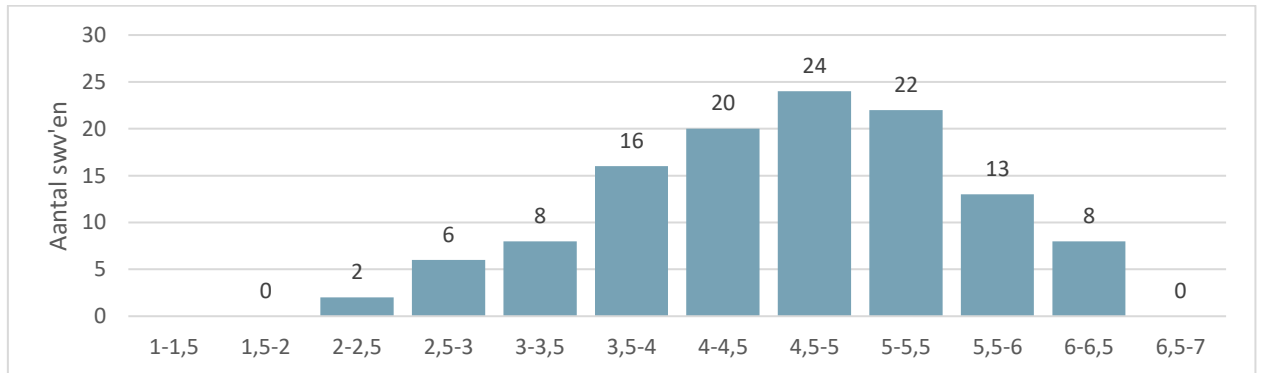
⁵¹ Zie de technische bijlage

⁵² Alle schalen zijn voldoende betrouwbaar, zoals in de technische bijlage te lezen is. De schaal wordt gevormd door het gemiddelde van de onderliggende stellingen. De antwoordoptie ‘Weet niet/ geen zicht op’ is hierbij buiten beschouwing gelaten.

Samenwerkingsverbanden

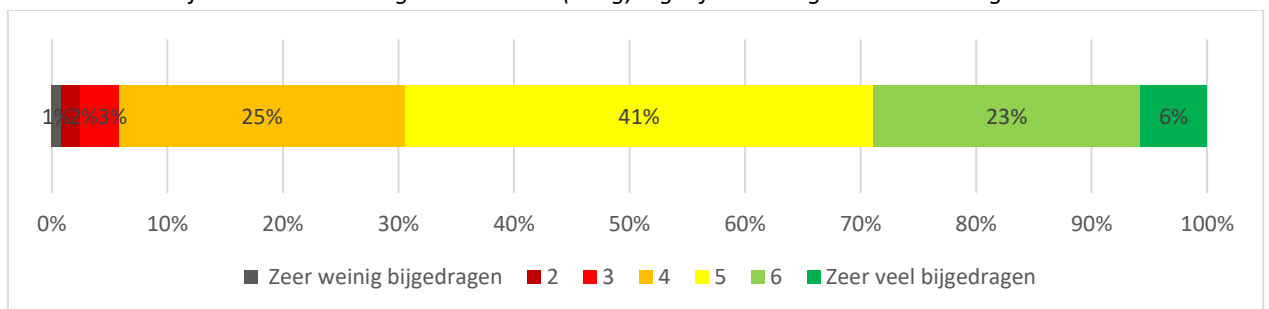
Samenwerkingsverbanden zijn net als vorig jaar gematigd positief over hun onderwijs- en ondersteuningsaanbod. Ze geven een gemiddeld oordeel van een 4,7, vorig jaar was dit een 4,6 (op een schaal van 1 tot 7)⁵³. Een op de vijf samenwerkingsverbanden oordeelt lager dan een 4 (19%). Dit is vergelijkbaar met vorig jaar, toen oordeelde 22% beneden-gemiddeld. Er zijn wel wat verschillen tussen samenwerkingsverbanden onderling (zie figuur 6.1).

Figuur 6.1 Samenwerkingsverbanden: spreiding gemiddeld oordeel over passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod, N = 119⁵⁴

De samenwerkingsverbanden zijn het minst positief over de mate waarin zware ondersteuning beschikbaar is voor (hoog)begaafde leerlingen ($M = 4.1$). Dit kan erop duiden dat samenwerkingsverbanden dit type ondersteuning het meest uitdagend vinden om te organiseren. Samenwerkingsverbanden zijn het meest positief over het aanbieden van een passend aanbod binnen de basisondersteuning ($M = 5.2$).

Figuur 6.2 Samenwerkingsverbanden: Oordeel over bijdrage subsidie aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen binnen de regio.

Op een zeven-puntsschaal van (1) zeer weinig bijgedragen tot (7) zeer veel bijgedragen hebben we samenwerkingsverbanden gevraagd naar de mate waarin de subsidie heeft bijgedragen aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafdheid binnen de regio (Figuur 6.2). De meeste samenwerkingsverbanden oordelen (overwegend) positief over de bijdrage van de subsidie, maar enkele samenwerkingsverbanden zijn minder positief over de bijdrage van de subsidie

⁵³ De mate van een passend en dekkend aanbod loopt van 2.3 t/m 6.5 (gemiddelde 4,7; mediaan 4,8; modus 4,8) met een standaarddeviatie van 0.944.

⁵⁴ Samenwerkingsverbanden die bij alle stellingen 'weet niet/ geen zicht op' hebben ingevuld, zijn niet opgenomen in deze schaal.

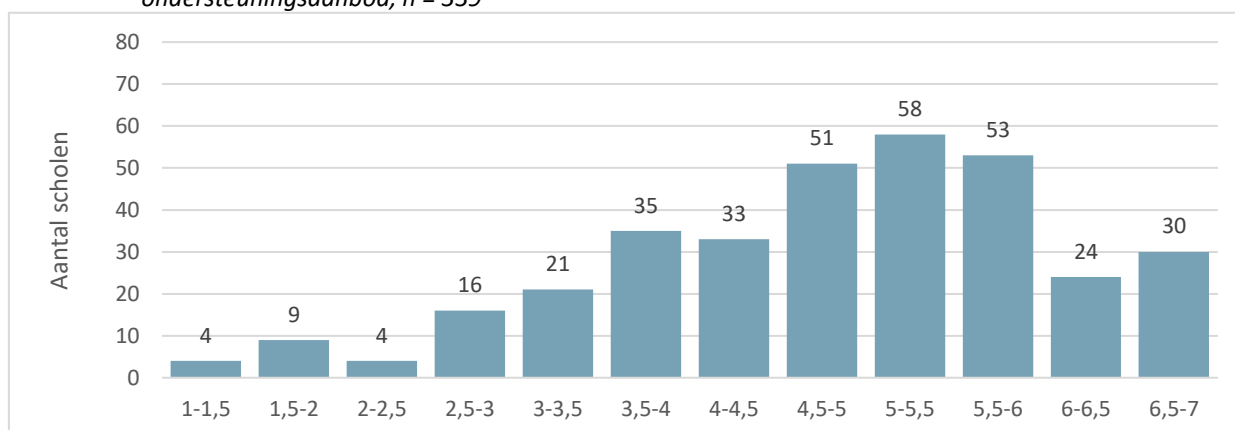
voor onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafdheid. Het oordeel van samenwerkingsverbanden over de bijdrage van de subsidie aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod hangt niet significant samen met de achtergrondkenmerken.

Scholen

De scholen zijn, net als twee jaar geleden, gematigd positief over het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod binnen hun school en samenwerkingsverband. In figuur 6.3 is de spreiding te zien van hoe scholen gemiddeld oordelen. Op een zeven-puntsschaal⁵⁵ oordelen scholen met een 4,9, twee jaar geleden oordeelden scholen gemiddeld met een 4,8. Een kwart van de scholen (23%) oordeelt beneden-gemiddeld over het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod (lager dan een 4,0), dit is vergelijkbaar met twee jaar geleden (24%).

Er zijn verschillen tussen de onderliggende stellingen van deze schaal. Scholen zijn het minst positief over de mate waarin het aanbod dekkend is voor alle (hoog)begaafde leerlingen ($M = 3.8$) en het meest positief over het aanbieden van een passend aanbod met betrekking tot de lichte ondersteuning ($M = 5.5$). De mate van tevredenheid over de mate waarin het aanbod dekkend is verschilt tussen de sectoren, po-scholen oordelen positiever over het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod ($M = 5.1$) dan vo-scholen ($M = 4.4$)⁵⁶.

Figuur 6.3 Spreiding gemiddeld oordeel scholen over passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod, $n = 339$

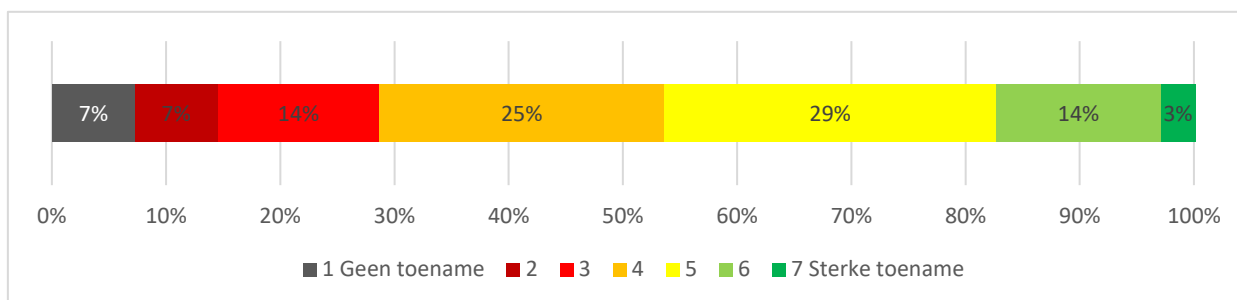

Op een zeven-puntsschaal van (1) geen toename tot (7) sterke toename hebben we scholen gevraagd in hoeverre er over de afgelopen 2 jaar sprake was van een toename in een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen binnen de school en het samenwerkingsverband (figuur 6.4). Bijna de helft van de scholen geeft aan dat er sprake is van een redelijk sterke toename in het onderwijs- en ondersteuningsaanbod. Een op de drie scholen (28%) geeft aan geen of weinig toename te zien in onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in de afgelopen twee jaar. Er is geen samenhang tussen het oordeel over de toename en de achtergrondkenmerken.

⁵⁵ De mate van onderwijs- en ondersteuningsaanbod loopt van 1 t/m 7 (gemiddelde 4.89; mediaan 5.00; modus 5.00) met een standaarddeviatie van 1.28

⁵⁶ $F(1,336) = 19.571, p < .001$

Figuur 6.4 Mate van door scholen ervaren toename in een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen binnen de school en het samenwerkingsverband in de afgelopen 2 jaar.

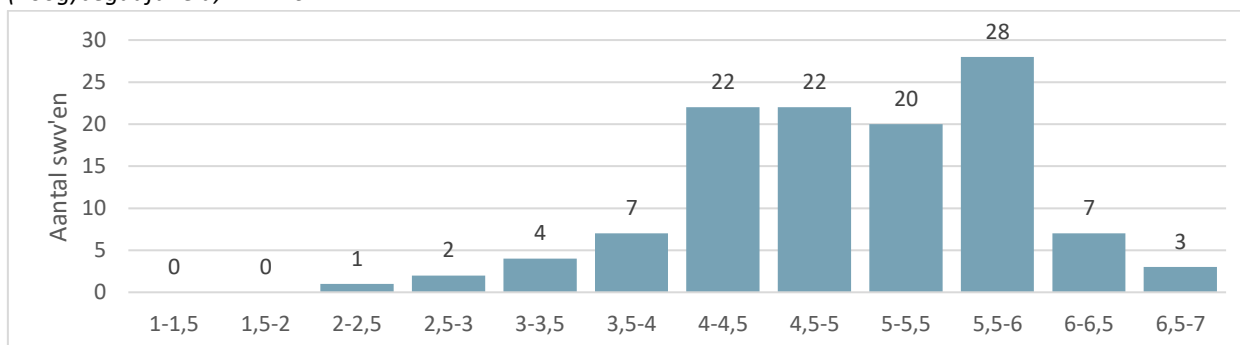
6.2 Kennisniveau

Het tweede subsidiedoel is het vergroten en verspreiden van kennis rondom (hoog)begaafdheid. We maken hierbij onderscheid tussen het kennisniveau en de kennisdeling. Om een beeld te krijgen van het kennisniveau over (hoog)begaafdheid hebben we aan de samenwerkingsverbanden zes stellingen voorgelegd, bijvoorbeeld: “Vrijwel alle deelnemende scholen zijn in staat om (hoog)begaafde leerlingen (vroegtijdig) te signaleren” en “Op onze school zijn wij in staat om schooluitval bij (hoog)begaafde leerlingen te voorkomen”.

Samenwerkingsverbanden

De samenwerkingsverbanden zijn gematigd positief over het kennisniveau binnen hun regio. Op een zeven-puntsschaal⁵⁷ oordelen samenwerkingsverbanden gemiddeld met een 5,0, dit is hetzelfde als vorig jaar. Een op de tien samenwerkingsverbanden (10%) scoort beneden-gemiddeld (lager dan een 4). Dit was vorig jaar nog 13%. In figuur 6.5 is de spreiding te zien van hoe zij gemiddeld oordelen over het kennisniveau. Het oordeel van samenwerkingsverbanden hangt niet significant samen met de achtergrondkenmerken.

Figuur 6.5 Spreiding gemiddeld oordeel samenwerkingsverbanden over het kennisniveau rondom (hoog)begaafdheid, n = 116

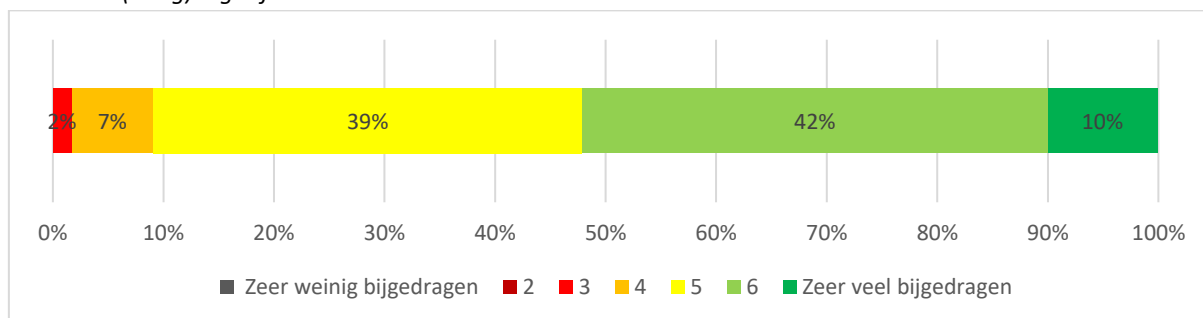

Er zijn geen grote verschillen in de antwoorden op de verschillende stellingen. De samenwerkingsverbanden zijn net als vorig jaar het minst positief over de aanwezige kennis over het

⁵⁷ De mate van aanwezige kennis loopt van 2.3 t/m 6.8 (gemiddelde 5.03; mediaan 5.01; modus 6.00) met een standaarddeviatie van 0.880

voorkomen van schooluitval bij leerlingen met (hoog)begaafdheidskenmerken ($M = 4.3$) en het meest positief over het gemak waarmee scholen experts op het gebied van (hoog)begaafdheid kunnen raadplegen ($M = 5.8$).

Figuur 6.6 Oordeel samenwerkingsverbanden over bijdrage subsidie aan het kennisniveau rondom (hoog)begaafdheid

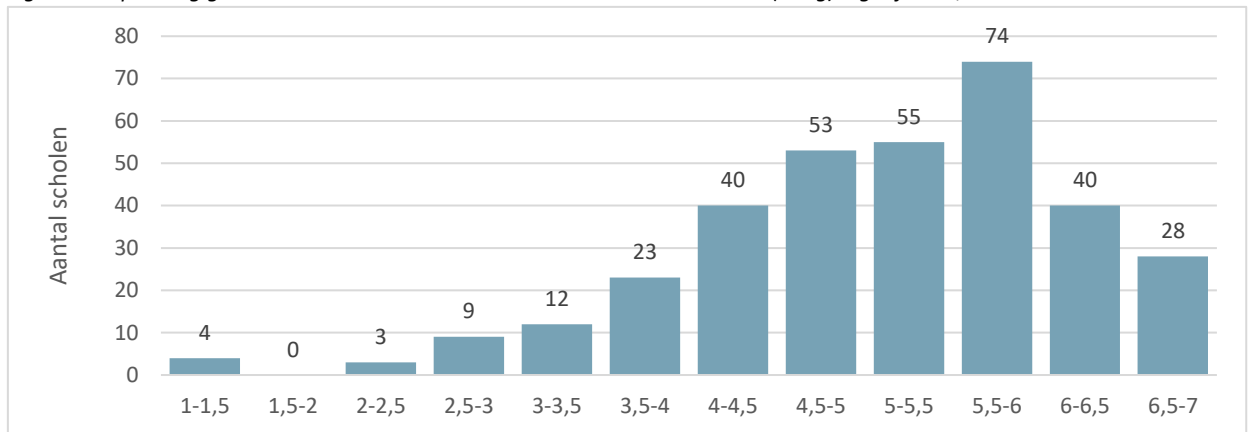
Op een zeven-puntsschaal van (1) zeer weinig bijgedragen tot (7) zeer veel bijgedragen hebben we samenwerkingsverbanden gevraagd naar de mate waarop de subsidie heeft bijgedragen aan de aanwezige kennis over (hoog)begaafdheid binnen de regio (Figuur 6.6). De meeste samenwerkingsverbanden zijn positief over de bijdrage van de subsidie aan de aanwezige kennis. Er zijn geen samenwerkingsverbanden die hebben aangegeven dat de subsidie zeer weinig heeft bijgedragen. Het oordeel van samenwerkingsverbanden over de bijdrage van de subsidie aan een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod hangt niet significant samen met de achtergrondkenmerken.

Scholen

De scholen zijn positief over het kennisniveau binnen hun regio. Op een zeven-puntsschaal⁵⁸ oordelen scholen gematigd-positief met een 5,2 en oordeelt slechts 13% beneden-gemiddeld (lager dan een 4). Dit is vergelijkbaar met twee jaar geleden, toen oordeelden scholen gemiddeld 5,1 en oordeelde 15% beneden-gemiddeld. In figuur 6.7 is de spreiding te zien van hoe scholen gemiddeld oordelen over het kennisniveau.

Er zijn geen grote verschillen tussen de onderliggende stellingen. Scholen zijn, net als twee jaar geleden, het minst positief over de aanwezige vaardigheden om passend onderwijs aan leerlingen met (hoog)begaafdheidskenmerken te verzorgen ($M = 4.8$) en het meest positief over de mate waarin ze in staat zijn om experts op het gebied van (hoog)begaafdheid te raadplegen (gemiddeld 5.8).

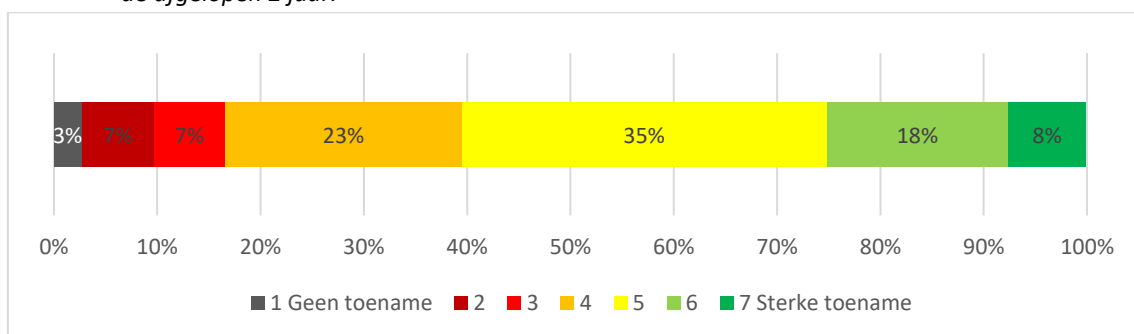
⁵⁸ De mate van aanwezige kennis loopt van 1 t/m 7 (gemiddelde 5.16; mediaan 5.33; modus 5.67) met een standaarddeviatie van 1.10.

Figuur 6.7 Spreiding gemiddeld oordeel scholen over het kennisniveau rondom (hoog)begaafdheid, $n = 342$

De mate van tevredenheid over het kennisniveau verschilt tussen de sectoren, po-scholen oordelen positiever over de aanwezige kennis binnen hun regio ($M = 5.4$) dan vo-scholen ($M = 4.6$)⁵⁹. Hiernaast oordelen scholen in samenwerkingsverbanden met een groot subsidiebedrag gemiddeld positiever over het kennisniveau ($M = 5.3$), dan scholen met een midden ($M = 5.0$) of kleine subsidieomvang ($M = 4.9$)⁶⁰. Ten slotte blijkt uit aanvullende analyses dat grotere scholen positiever oordelen over de aanwezige kennis ($M = 5.3$) dan midden ($M = 5.2$) of kleine scholen ($M = 4.8$)⁶¹.

Op een zeven-puntsschaal van (1) geen toename tot (7) sterke toename hebben we scholen gevraagd in hoeverre er sprake was van een toename in de kennis binnen de school over (hoog)begaafdheid in de afgelopen 2 jaar (figuur 6.7). De meeste scholen ervaren een toename in kennis, maar een op de zes scholen (17%) geeft aan geen of weinig toename te zien in kennis rondom (hoog)begaafdheid in de afgelopen twee jaar. Er is geen samenhang tussen het oordeel over de toename en de achtergrondkenmerken.

Figuur 6.8 Mate door scholen ervaren toename in kennis rondom (hoog)begaafdheid binnen de school in de afgelopen 2 jaar.

⁵⁹ $F(1, 340) = 39.320, p < .001$

⁶⁰ $F(1,336) = 3.651, p = .027$; Klein subsidiebedrag is lager dan 250.000 euro, een groot subsidiebedrag is meer dan 400.000 euro.

⁶¹ $F(2,333) = 8.288, p < .001$; Klein po: <135 leerlingen, Klein vo:<340 leerlingen, Midden po: 135-236 leerlingen Midden vo: <340-782 leerlingen, Groot po: > 236 leerlingen, Groot vo: >782 leerlingen.

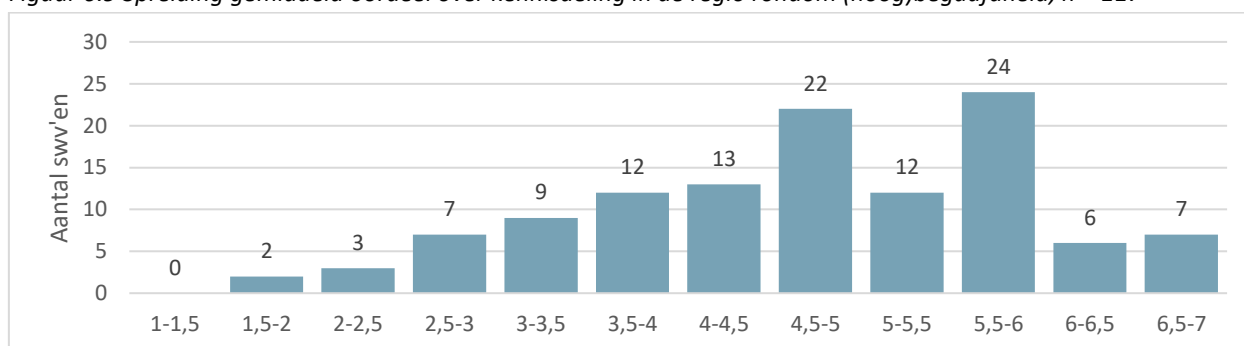
6.3 Kennisdeling

In de derde doelstelling staat de kennisdeling centraal. Het gaat om kennisdeling binnen de school, tussen scholen, tussen de school en samenwerkingsverband, en tussen het onderwijs en externen zoals jeugdhulp. We hebben samenwerkingsverbanden en scholen vijf stellingen voorgelegd om een beeld te krijgen van hun ervaringen of er voldoende kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid plaatsvindt in hun regio. Bijvoorbeeld: "Vrijwel alle deelnemende scholen wisselen kennis en ervaringen met elkaar uit op het gebied van (hoog)begaafdheid".

Samenwerkingsverbanden

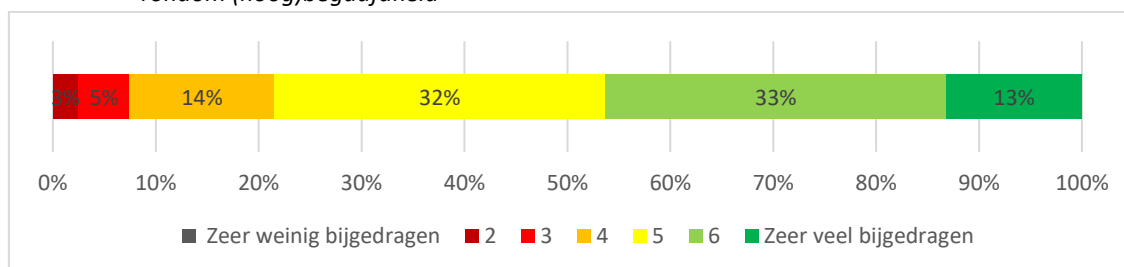
De samenwerkingsverbanden zijn gemiddeld gematigd positief over de kennisdeling binnen hun regio met een gemiddeld oordeel van een 4,8 (op een schaal van 1 tot 7)⁶². Samenwerkingsverbanden oordelen vergelijkbaar met een jaar geleden, toen was hun oordeel een 4,8. In figuur 6.9 presenteren we de spreiding van hun oordelen. Te zien is dat een kwart (23%) van de samenwerkingsverbanden lager dan een 4 geeft en daarmee negatief over de kennisdeling is. Dit was vorig jaar vergelijkbaar, toen oordeelde 24% van de samenwerkingsverbanden beneden-gemiddeld. Het oordeel van samenwerkingsverbanden hangt niet significant samen met de achtergrondkenmerken.

Figuur 6.9 Spreiding gemiddeld oordeel over kennisdeling in de regio rondom (hoog)begaafdheid, n = 117

Er zijn kleine verschillen tussen de afzonderlijke stellingen. De samenwerkingsverbanden zijn gemiddeld het minst positief over de mate waarin reguliere scholen en scholen uit het speciaal onderwijs hun kennis en ervaringen op het gebied van (hoog)begaafdheid met elkaar delen ($M = 4.0$) en het meest positief over de mate waarin (hoog)begaafdheid experts van deelnemende scholen kennis en ervaringen met elkaar delen ($M = 5.3$). Dit is vergelijkbaar met de vorige meting.

Figuur 6.10 Oordeel samenwerkingsverbanden over bijdrage subsidie aan de kennisdeling in de regio rondom (hoog)begaafdheid

⁶² De mate van kennisdeling loopt van 2 t/m 7 (gemiddelde 4.77; mediaan 4.80; modus 6.00) met een standaarddeviatie van 1.188

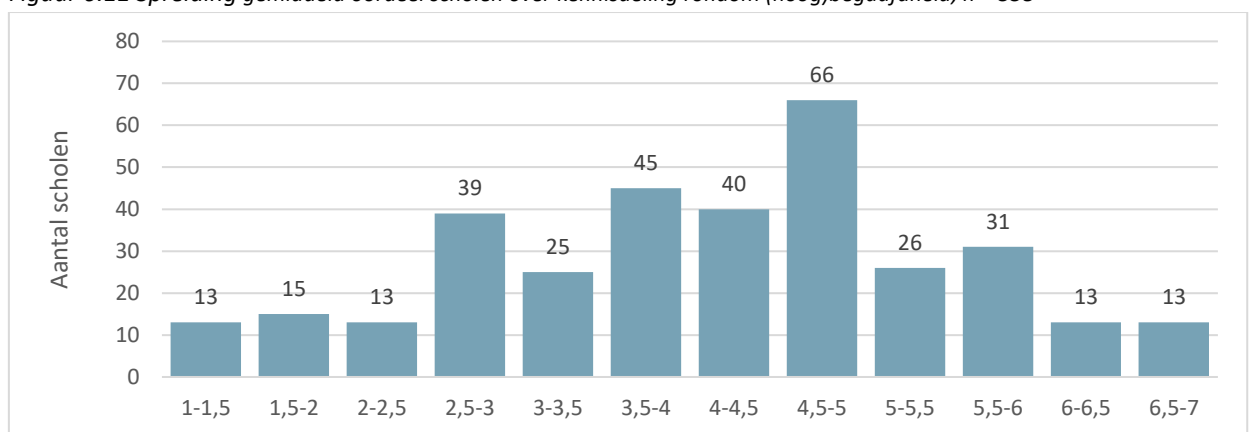
Op een zeven-puntsschaal van (1) zeer weinig bijgedragen tot (7) zeer veel bijgedragen hebben we samenwerkingsverbanden gevraagd naar de mate waarop de subsidie heeft bijgedragen aan de kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid binnen de regio (Figuur 6.10). De meeste samenwerkingsverbanden zijn positief over de bijdrage van de subsidie aan de kennisdeling. Acht procent van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat de subsidie beperkt heeft bijgedragen. Het oordeel van samenwerkingsverbanden over de bijdrage van de subsidie aan de kennisdeling hangt niet significant samen met de achtergrondkenmerken.

Scholen

Scholen zijn in vergelijking met twee jaar geleden iets positiever over de mate van kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid. Op een zeven-puntsschaal⁶³ geven ze een gemiddeld oordeel van een 4,2 in vergelijking met een 3,9 twee jaar geleden. Ook is het aantal scholen dat beneden gemiddeld oordeelt over het kennisniveau (lager dan een 4) afgenomen naar 38%, twee jaar geleden betrof dit 49% van de scholen. In figuur 6.11 is te zien dat er een hoge mate van spreiding is tussen de oordelen van de scholen. Uit aanvullende analyses blijkt dat grotere scholen positiever oordelen over de mate van kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid ($M = 4.4$) dan midden ($M = 4.2$) of kleine scholen ($M = 3.8$). Er is geen samenhang met de andere achtergrondkenmerken.

Er zijn verschillen tussen de onderliggende stellingen. Scholen zijn net als twee jaar geleden en net als de samenwerkingsverbanden, het minst positief over de mate waarin reguliere scholen en scholen uit het speciaal (basis) onderwijs kennis en ervaringen delen ($M = 2.7$) en het meest positief over de mate waarop bovenschoolse (hoog)begaafdheid-experts kennis en ervaringen delen ($M = 4.6$).

Figuur 6.11 Spreiding gemiddeld oordeel scholen over kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid, $n = 338$

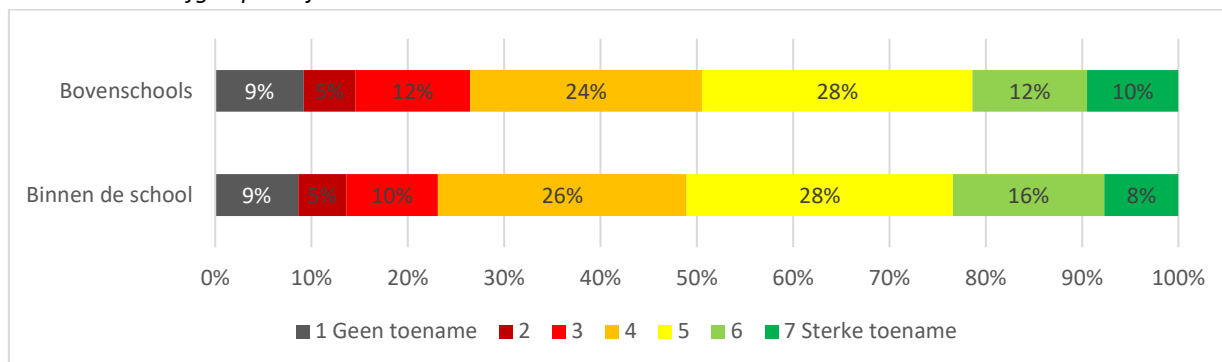

Op een zeven-puntsschaal van (1) geen toename tot (7) sterke toename hebben we scholen gevraagd in hoeverre er sprake was van een toename in de mate van kennisdeling over (hoog)begaafdheid in de afgelopen 2 jaar binnen de school en bovenschools (figuur 6.11). Scholen oordelen vergelijkbaar over de mate van kennisdeling binnen de school en bovenschools. Ongeveer de helft van de scholen geeft aan dat er sprake is van een redelijk sterke tot sterke toename in kennisdeling binnen de school en bovenschools. Echter geeft een kwart van de scholen aan geen of weinig toename te zien in kennisdeling rondom (hoog)begaafdheid in de afgelopen twee jaar binnen de school en bovenschools.

⁶³ De mate van kennisdeling loopt van 1 t/m 7 (gemiddelde 4.19; mediaan 4.35; modus 5.00) met een standaarddeviatie van 1.38.

Uit aanvullende analyses blijkt dat kleinere scholen een minder grote toename in kennisdeling ervaren binnen de school ($M = 3.9$), dan midden of grote scholen (resp. $M = 4.6$ en $M=4.3$)⁶⁴. Er is geen samenhang met de andere achtergrondkenmerken.

Figuur 6.12 Mate door scholen ervaren toename in de mate van kennisdeling over (hoog)begaafdheid in de afgelopen 2 jaar binnen de school en bovenschools.

6.4 Samenwerking

Samenwerking is het laatste subsidiedoel. Het gaat om samenwerking rondom (hoog)begaafdheid binnen scholen, tussen scholen onderling, tussen speciaal en regulier onderwijs, tussen school en samenwerkingsverband en tussen onderwijs en externen zoals jeugdhulp. We hebben samenwerkingsverbanden 8 en scholen 7 stellingen voorgelegd die toetsen in hoeverre er voldoende samenwerking in hun regio bestaat volgens hen. Bijvoorbeeld “Deelnemende scholen werken goed samen met andere scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid”.

Samenwerkingsverbanden

De samenwerkingsverbanden zijn gematigd positief over de mate van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid. Op een zeven-puntsschaal is het gemiddelde oordeel een 4,4⁶⁵, dit is vergelijkbaar met de vorige meting. Echter oordelen meer samenwerkingsverbanden beneden-gemiddeld (lager dan een 4), namelijk 33% tegenover 30% een jaar geleden. In figuur 6.13 presenteren we de spreiding van de oordelen. Het oordeel van samenwerkingsverbanden hangt niet significant samen met de achtergrondkenmerken.

In deze meting is een stelling opgenomen over de samenwerking van het samenwerkingsverband met ouders op het gebied van (hoog)begaafdheid. Voor de vergelijkbaarheid met de vorige metingen is deze stelling niet opgenomen in de schaal samenwerking maar apart geanalyseerd.

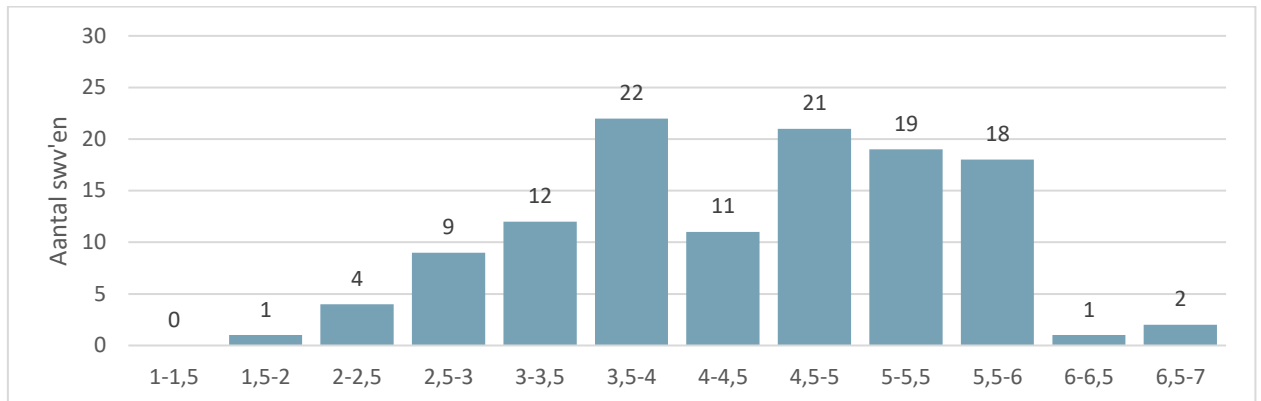
Samenwerkingsverbanden oordelen gematigd positief over hun samenwerking met ouders ($M = 4.64$)⁶⁶.

⁶⁴ $F(2,323) = 3.058, p = 0.48$

⁶⁵ De mate van samenwerking loopt van 2 t/m 7 (gemiddelde 4.44; mediaan 4.57; modus 5.00) met een standaarddeviatie van 1.07.

⁶⁶ $Sd = 1.475$

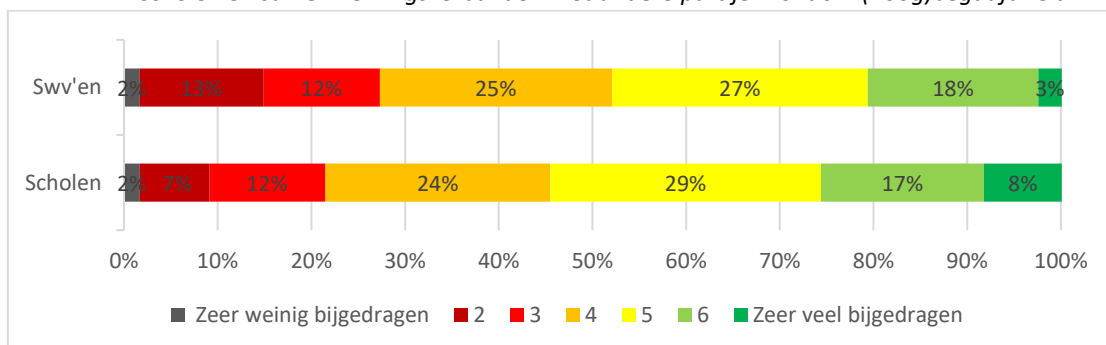
Figuur 6.13 Spreiding oordelen samenwerkingsverbanden over samenwerking, n = 120

Wanneer we kijken naar de onderliggende stellingen, oordelen samenwerkingsverbanden gemiddeld het minst positief over de samenwerking met de gemeenten ($M = 3.8$) en het meest positief over de samenwerking met deelnemende scholen op het gebied van (hoog)begaafdheid ($M = 5.4$). Dit is vergelijkbaar met de vorige meting.

Uit eerdere metingen is gebleken dat de samenwerking tussen het onderwijs en (jeugd)zorg een aandachtspunt is. Daarom hebben we samenwerkingsverbanden gevraagd om een toelichting te geven over het oordeel van de samenwerking van deelnemende scholen met (jeugd)zorg. Op een zeven-puntsschaal oordelen samenwerkingsverbanden gemiddeld noch positief, noch negatief met een 4,1 over de samenwerking van scholen met (jeugd)zorginstanties op het gebied van (hoog)begaafdheid. Samenwerkingsverbanden die beneden-gemiddeld oordelen (3 of lager) over de samenwerking met (jeugd)zorginstanties geven veelal aan dat er onvoldoende expertise is in de (jeugd)zorg op het gebied van (hoog)begaafdheid, dat men vaak te maken heeft met personele wisselingen en dat de collectivisering van de zorg veelal nog in ontwikkeling is. Ook noemen samenwerkingsverbanden dat het contact tussen zorgaanbieders en scholen vaak slecht is of ontbreekt.

Figuur 6.14. Oordeel samenwerkingsverbanden over bijdrage subsidie aan de samenwerking tussen scholen en samenwerkingsverbanden met andere partijen rondom (hoog)begaafdheid.

Op een zeven-puntsschaal van (1) zeer weinig bijgedragen tot (7) zeer veel bijgedragen hebben we samenwerkingsverbanden gevraagd naar de mate waarop de subsidie heeft bijgedragen aan de samenwerking rondom (hoog)begaafdheid tussen scholen en anderen enerzijds en tussen samenwerkingsverbanden en andere partijen anderzijds (Figuur 6.14). Samenwerkingsverbanden oordelen minder positief over de bijdrage van de subsidie aan dit subsidiedoel, in vergelijking met de andere subsidiedoelen. Een kwart van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat de subsidie niet of

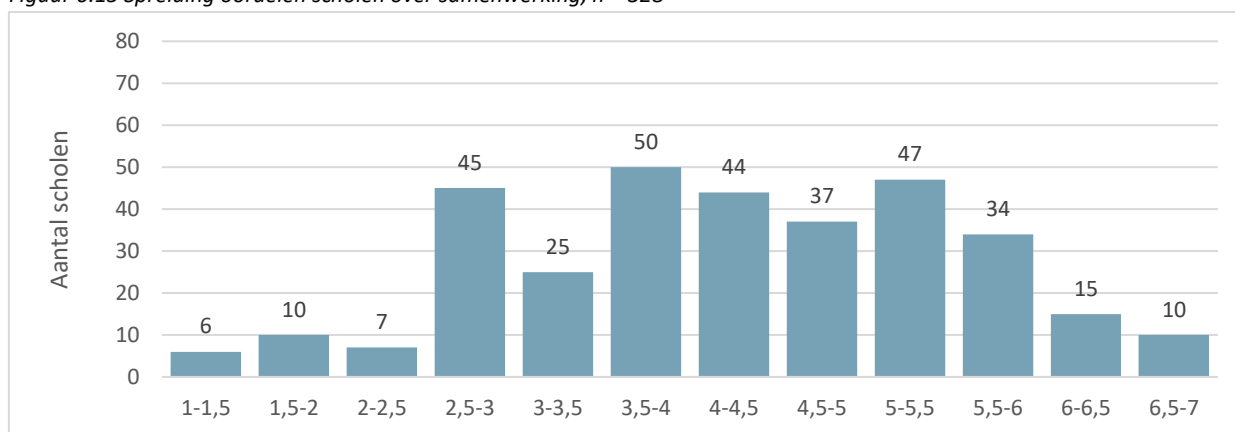
weinig heeft bijgedragen aan de samenwerking van scholen en samenwerkingsverbanden. Het oordeel van samenwerkingsverbanden over de bijdrage van de subsidie aan de samenwerking tussen scholen en samenwerkingsverbanden met andere partijen rondom (hoog)begaafdheid hangt niet significant samen met de achtergrondkenmerken.

Scholen

De scholen zijn gematigd positief over de mate van samenwerking rondom (hoog)begaafdheid, maar verschillen tegelijk onderling erg in hun oordeel (zie ook figuur 6.15). Op een zeven-puntsschaal⁶⁷ oordelen scholen gemiddeld met een 4,3 en oordeelt 38% beneden-gemiddeld (lager dan een 4.0). Dit is vergelijkbaar met twee jaar geleden, toen oordeelden scholen met een 4,2 en oordeelde 42% beneden-gemiddeld. Er is geen significante samenhang tussen de mate van samenwerking en de achtergrondkenmerken van scholen.

Er zijn enige verschillen in onderliggende stellingen. De scholen zijn het minst positief over de mate van samenwerking met scholen en/of instellingen uit een andere onderwijssector ($M = 3.5$) en het meest positief over de samenwerking met ouders ($M = 5.2$).

Figuur 6.15 Spreiding oordelen scholen over samenwerking, $n = 328$

Omdat de samenwerking tussen het onderwijs en (jeugd)zorg een aandachtspunt is gebleken hebben we scholen gevraagd om een toelichting te geven over het oordeel over de samenwerking met (jeugd)zorg. Op een zeven-puntsschaal oordelen scholen gemiddeld noch positief, noch negatief met een 4.0 over de samenwerking met (jeugd)zorginstanties op het gebied van (hoog)begaafdheid. De scholen die beneden-gemiddeld oordelen (3 of lager) op de stelling dat de school goed samenwerkt met (jeugd)zorginstanties geven veelal aan er onvoldoende kennis en vaardigheden is over (hoog)begaafdheid binnen de (jeugd)zorg, wat vaak leidt tot misdiagnoses en lange wachtlijsten. Dit maakt dat ondersteuning vaak laat wordt geboden, waardoor kinderen en gezinnen in de knel (kunnen) komen. Daarnaast wordt door enkele scholen aangegeven dat er sprake is van versnippering, dat er geen structurele samenwerking is en dat het lastig is om een uniform beleid uit te zetten voor (hoog)begaafde leerlingen, wat leidt tot routes voor individuele leerlingen.

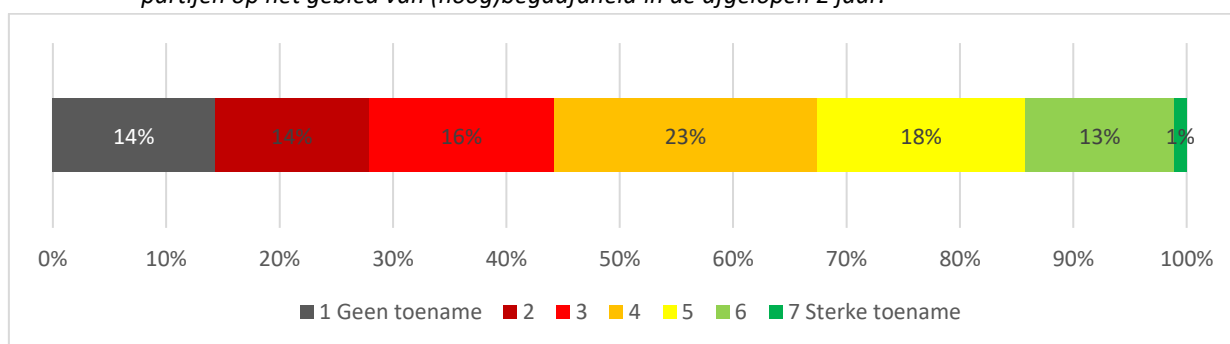
Op een zeven-puntsschaal van (1) geen toename tot (7) sterke toename hebben we scholen gevraagd in hoeverre er sprake was van een toename in de samenwerking tussen de school en andere partijen op

⁶⁷ De mate van samenwerking loopt van 1 t/m 7 (gemiddelde 4,30; mediaan 4,29; modus 5,14) met een standaarddeviatie van 1,29.

het gebied van (hoog)begaafdheid in de afgelopen 2 jaar (figuur 6.16). Ruim vier op de tien (44%) geeft aan geen of weinig toename te zien in de samenwerking. Slechts een op de drie scholen (32%) geeft aan dat er sprake is van een redelijk sterke tot sterke toename in de samenwerking. Scholen oordelen minder positief over de toename van dit subsidiedoel in de afgelopen twee jaar, in vergelijking met de andere subsidiedoelen.

De mate waarin scholen een toename zien in de samenwerking verschilt tussen de sectoren. vo-scholen ervaren een grotere toename ($M = 4.2$) in de samenwerking tussen de school en andere partijen dan po-scholen ($M = 3.4$)⁶⁸. Hiernaast ervaren scholen uit samenwerkingsverbanden met een kleine subsidie een grotere toename in de samenwerking ($M = 4.1$) dan scholen uit samenwerkingsverbanden met een midden ($M = 3.5$) of grote subsidie ($M = 3.4$)⁶⁹. Ten slotte zien grote scholen een grotere toename in samenwerking ($M = 4.0$), dan midden ($M = 3.5$) of kleine scholen ($M = 3.2$)⁷⁰.

Figuur 6.16 Mate van door scholen ervaren toename in de samenwerking tussen de school en andere partijen op het gebied van (hoog)begaafdheid in de afgelopen 2 jaar.

6.5 Randvoorwaarden

Samenwerkingsverbanden

De aanwezigheid van randvoorwaarden⁷¹ voor een succesvolle implementatie van nieuwe activiteiten is gemeten met 7 stellingen. Een voorbeeld van een stelling is: "De deelnemende scholen zijn op de hoogte van de inhoud van het subsidieplan rondom (hoog)begaafdheid". Maar ook stellingen over het hebben van voldoende tijd, personeel en expertise zijn gesteld.

De samenwerkingsverbanden zijn overwegend positief over de aanwezigheid van de benodigde randvoorwaarden in hun regio. In figuur 6.17 presenteren we de spreiding van de oordelen over de randvoorwaarden. Op een zeven-puntsschaal⁷² oordelen samenwerkingsverbanden gemiddeld een 5,1

⁶⁸ $F(1, 284) = 15.060, p < .001$

⁶⁹ $F(1, 284) = 15.060, p < .001$ Klein subsidiebedrag is lager dan 250.000 euro, een groot subsidiebedrag is meer dan 400.000 euro.

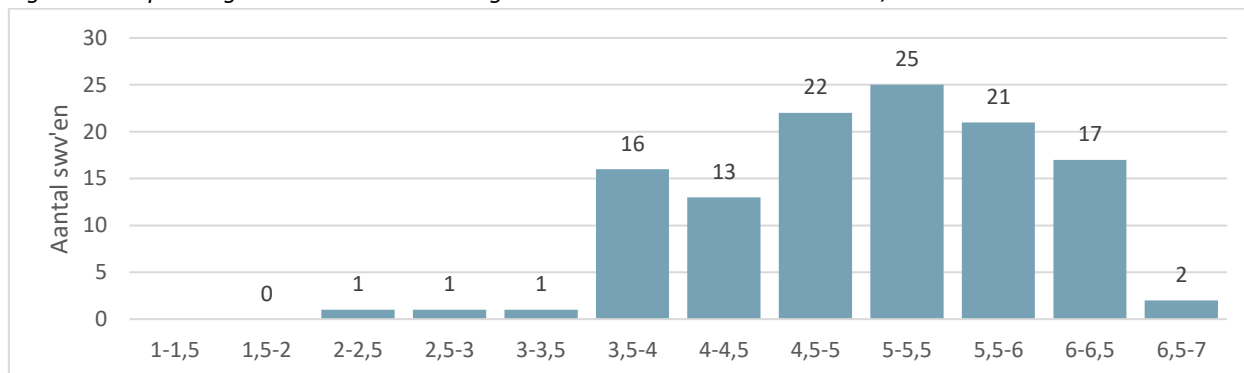
⁷⁰ $F(2, 278) = 4.068, p = .018$; Klein po: <135 leerlingen, Klein vo: <340 leerlingen, Midden po: 135-236 leerlingen Midden vo: <340-782 leerlingen, Groot po: > 236 leerlingen, Groot vo: >782 leerlingen.

⁷¹ Uit de literatuur blijkt dat er bepaalde randvoorwaarden zijn die positief bijdragen om nieuwe initiatieven en samenwerking in de praktijk te laten slagen (Provan & Kenis, 2008; Provan & Milward, 2001). Zo kan voldoende tijd, menskracht en draagvlak onder scholen eraan bijdragen dat er een goed aanbod, samenwerking en kennisdeling plaatsvindt.

⁷² De mate van aanwezige randvoorwaarden loopt van 2.14 t/m 7.00 (gemiddelde 5.10; mediaan 5.14; modus 4.00) met een standaarddeviatie van 0.88.

en slechts 8% oordeelt lager dan een 4. Dit is vergelijkbaar met de vorige meting. De aanwezigheid van de randvoorwaarden verschilt tussen de sectoren⁷³. Samenwerkingsverbanden in het vo oordelen gemiddeld hoger ($M = 5.3$) over randvoorwaarden dan in het po ($M = 4.9$).

Figuur 6.17 Spreiding oordelen samenwerkingsverbanden over randvoorwaarden, $n = 119$

Er zijn geen grote verschillen tussen de onderliggende stellingen van deze schaal.

Samenwerkingsverbanden zijn, net als afgelopen jaar, het minst positief over de toegankelijkheid van de aanbieders van (jeugd)zorg voor de deelnemende scholen ($M = 4.2$) en het meest positief over het draagvlak voor de activiteiten uit het subsidieplan onder de deelnemende scholen ($M = 5.9$).

6.6 Vergelijking en verdieping op subsidiedoelen

Ontwikkeling tevredenheid over aanbod, kennisniveau, kennisdeling en samenwerking

Samenwerkingsverbanden oordelen de eerste drie jaar van de subsidieperiode elk jaar positiever over alle vier de subsidiedoelen. Deze trend heeft zich in de huidige meting niet doorgezet.

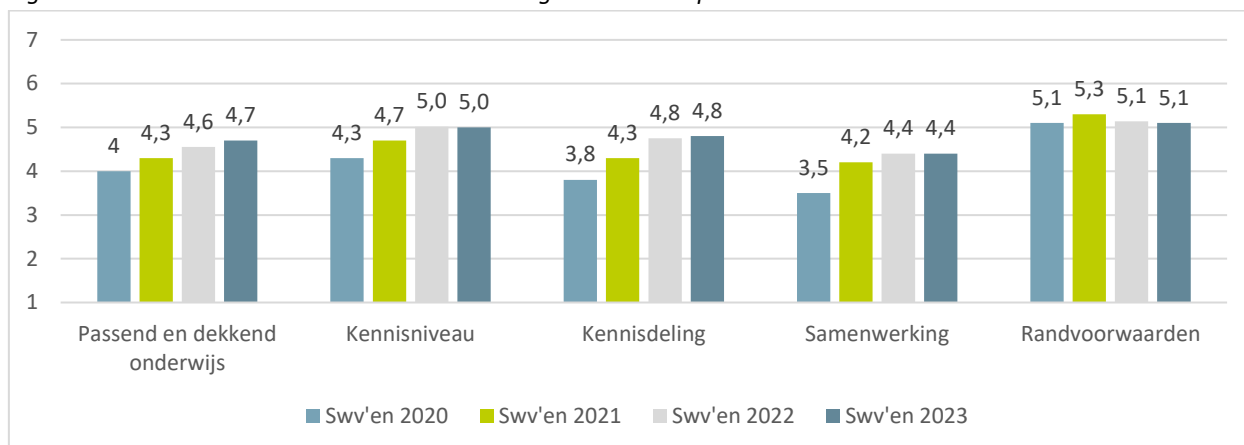
Samenwerkingsverbanden oordelen vergelijkbaar met de vorige meting⁷⁴.

Het oordeel van de samenwerkingsverbanden over de randvoorwaarden is vergelijkbaar door de jaren heen. Dit kan bijvoorbeeld komen doordat randvoorwaarden, zoals het lerarentekort, hetzelfde zijn gebleven of moeilijk te veranderen zijn.

⁷³ $F(118,1) = 6.689, p = .011$

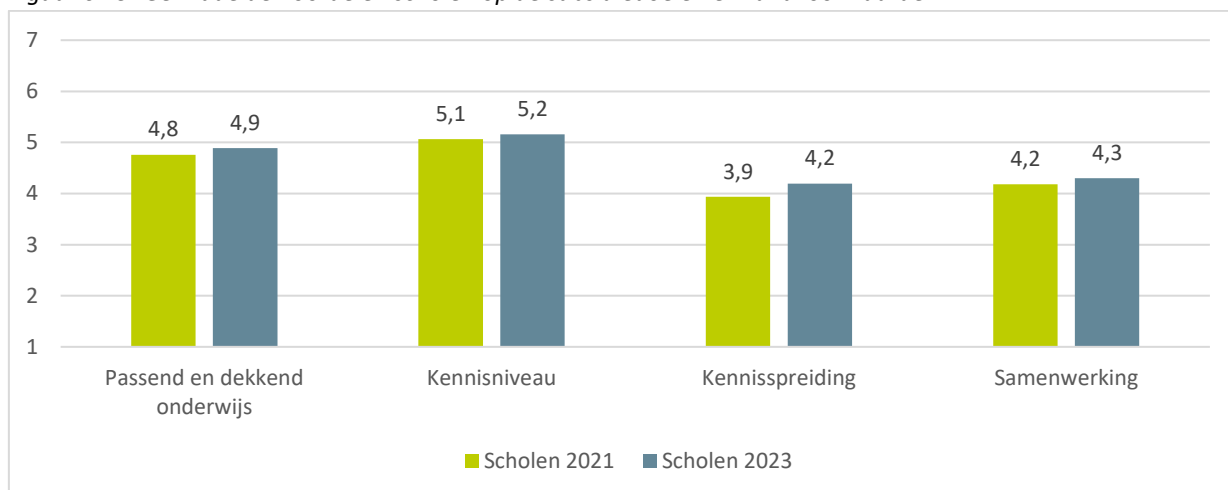
⁷⁴ Er zijn geen significante veranderingen.

Figuur 6.18. Gemiddelden oordelen samenwerkingsverbanden op de subsidiedoelen en randvoorwaarden

Het oordeel van de scholen over de subsidiedoelen is vergelijkbaar met de vorige meting van twee jaar geleden. Scholen zijn de afgelopen twee jaar alleen positiever gaan oordelen over de mate van kennisdeling in de regio⁷⁵.

Figuur 6.19. Gemiddelden oordelen scholen op de subsidiedoelen en randvoorwaarden

⁷⁵ $F(1257,1) = 7.834, p=.005$

7 Borging van activiteiten en opbrengsten

Nu het eind van de subsidieperiode in zicht begint te komen gaan steeds meer samenwerkingsverbanden zich richten op het borgen van subsidieactiviteiten en opbrengsten. De bedoeling is dat als de subsidie afloopt activiteiten zoveel mogelijk worden voortgezet ofwel geïntegreerd worden in het onderwijs. Niet alleen financiële continuïteit is daarbij een aandachtspunt, ook de borging van de coördinatie op het thema (hoog)begaafdheid is van belang. Daarom bevragen we samenwerkingsverbanden en scholen in deze meting over de borging van subsidieactiviteiten en opbrengsten.

Alle samenwerkingsverbanden nemen verschillende maatregelen om subsidieactiviteiten op lange termijn te borgen of zijn voornemens dit te doen (zie tabel 7.1). Dit gebeurt in de meeste samenwerkingsverbanden door scholen te stimuleren beleid te formuleren rondom (hoog)begaafdheid, door (een deel van de) activiteiten vast te leggen in beleid van het samenwerkingsverband dan wel het schoolbestuur of door mogelijkheden voor professionals te bieden om kennis te delen op het gebied van (hoog)begaafdheid.

Tabel 7.1 Samenwerkingsverbanden: Maatregelen die samenwerkingsverbanden nemen om subsidieactiviteiten te borgen. (N = 121). Meerdere antwoorden mogelijk.

	%
Scholen worden gestimuleerd beleid te formuleren rondom (hoog)begaafdheid (bijv. in hun schoolplan of schoolondersteuningsprofiel)	82%
(Een deel van) de activiteiten wordt vastgelegd in beleid van het samenwerkingsverband dan wel schoolbestuur	71%
Er komen/blijven mogelijkheden voor professionals om kennis te delen op het gebied van (hoog)begaafdheid	67%
Na de subsidie blijft er binnen elk samenwerkingsverband dan wel schoolbestuur een medewerker verantwoordelijk voor het thema (hoog)begaafdheid	62%
Na de subsidie blijft professionalisering en (bij)scholing op het thema (hoog)begaafdheid mogelijk voor medewerkers van scholen, besturen en samenwerkingsverbanden	59%
Er worden financiële middelen vrijgemaakt voor (hoog)begaafdheid door de schoolbesturen en/of het samenwerkingsverband	57%
Na de subsidie blijft er binnen elke school een medewerker verantwoordelijk voor het thema (hoog)begaafdheid.	49%
Er is een school of meerdere scholen die de rol als regionale trekker rondom (hoog)begaafdheid op zich nemen	34%
Professionals op scholen worden gefaciliteerd in tijd	33%
Anders	12%
Het is nog niet bekend op welke wijze activiteiten worden geborgd	7%
Weet niet	2%
De activiteiten worden niet geborgd	0%

In de meeste samenwerkingsverbanden worden alle of een meerderheid van de subsidieactiviteiten voortgezet of geïntegreerd in al bestaand aanbod nadat de subsidieperiode is geëindigd (Figuur 7.1). Hierbij worden onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen vaker voortgezet of geïntegreerd dan kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten of activiteiten rondom beleid en samenwerking. Voor een deel van de samenwerkingsverbanden is de wijze van borging van activiteiten nog onduidelijk en de voortgang is veelal afhankelijk van de beschikbaarheid van nieuwe (subsidie)middelen.

Figuur 7.1 Samenwerkingsverbanden: Mate waarin activiteiten worden voortgezet en/of geïntegreerd in al bestaand aanbod nadat de subsidieperiode is geëindigd n = 108-115⁷⁶.

Samenwerkingsverbanden hebben verschillende redenen voor het (gedeeltelijk) niet voortzetten van activiteiten na het beëindigen van de subsidieperiode. Meestal worden subsidieactiviteiten niet (geheel) voortgezet wegens ontoereikende financiering of onvoldoende beschikbare tijd. Als andere oorzaken noemen verschillende samenwerkingsverbanden dat de voortgang van subsidieactiviteiten nog niet bekend is, vaak door onduidelijkheid over de financiering en/of de prioriteiten binnen de regio.

Tabel 7.2 Samenwerkingsverbanden: Oorzaken waarom een deel van de subsidieactiviteiten niet wordt voortgezet. Meerdere antwoorden mogelijk

	Onvoldoende financiering beschikbaar	Onvoldoende tijd beschikbaar	Geen behoefte aan	Voldoende kennis en ervaring opgedaan	Activiteit(en) brengen te weinig op	Onvoldoende personeel	Anders	Weet niet
Onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten voor (hoog)begaafde leerlingen (n = 53)	49%	23%	8%	11%	0%	11%	26%	4%
Kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten (n=70)	41%	23%	6%	20%	3%	9%	27%	0%
Activiteiten rondom beleid en samenwerking (n = 56)	34%	27%	9%	16%	0%	7%	32%	2%

Ook aan scholen is gevraagd of verwacht wordt of alle activiteiten rondom (hoog)begaafdheid (binnen de school, het bestuur en het samenwerkingsverband) worden voortgezet als de subsidieperiode afloopt. De meeste scholen geven aan dat alle (34%) of een deel van de activiteiten (60%) wordt voortgezet na de subsidieperiode. De scholen die hebben aangegeven dat een deel van de activiteiten niet worden voortgezet geven als toelichting veelal aan dat aanvullende middelen noodzakelijk zijn om alle activiteiten uit te blijven voeren. Ook geeft één respondent aan "Andere zaken krijgen meer prioriteit zodra het geld wegvault. Noodzaak wordt wel ingezien maar het blijft zo dat zwakke leerlingen voor gaan". Slechts zes procent van de scholen geeft aan dat er geen activiteiten worden voortgezet, deze scholen hebben geen toelichting gegeven op hun antwoord.

⁷⁶ Exclusief antwoordoptie 'Weet niet', deze vraag is uitsluitend gesteld aan samenwerkingsverbanden die deze activiteiten bekostigen vanuit de subsidie.

8 Conclusie

Het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap (OCW) heeft voor de periode van 2019 – 2024 subsidie beschikbaar gesteld om het primair en voortgezet onderwijs te stimuleren een passend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in te richten.

Samenwerkingsverbanden zijn ten tijde van dit onderzoek ongeveer 3,5 jaar bezig met de uitvoering van subsidieactiviteiten. In dit hoofdstuk geven we een samenvatting van de resultaten van deze vierde meting aan de hand van een deel van de onderzoeksvragen⁷⁷, op een aantal punten aangevuld met uitkomsten uit de reflectiebijeenkomst.

Hoe verloopt de realisatie van de plannen?

Bijna alle samenwerkingsverbanden zijn subsidieactiviteiten aan het uitvoeren en/of borgen

Door de jaren heen zien we een verschuiving in de fase van uitvoering van het subsidieplan binnen het samenwerkingsverband. In de eerste twee metingen (2019 – 2021) waren nog veel samenwerkingsverbanden hun subsidieplannen aan het voorbereiden of opstarten. In de derde en vierde meting (2021-2023) zijn, zoals verwacht, bijna alle samenwerkingsverbanden subsidieactiviteiten aan het uitvoeren en/of aan het borgen. Zie paragraaf 2.1.

De meeste scholen zien verschillende belemmerende factoren, succesfactoren en opbrengsten

De meeste scholen zien één of meerdere aandachtspunten voor de deelname van (hoog)begaafde leerlingen aan onderwijs- en ondersteuningsactiviteiten en het onderwijs- en ondersteuningsaanbod in hun regio. De meeste aandachtspunten gaan over het hebben van voldoende (thuisnabij) aanbod, voldoende expertise en een goede communicatie en afstemming. Daarnaast gaat het om het vrijmaken van meer beschikbare tijd voor professionals en het creëren van een aanbod dat passend is bij de behoeften van professionals en bij de onderwijspraktijk. Naast aandachtspunten ervaren de meeste scholen ook succesfactoren en/of opbrengsten van de activiteiten. Scholen benoemen positieve sociaal-emotionele opbrengsten voor de deelnemende leerlingen, passende activiteiten bij de onderwijsbehoeften van de (hoog)begaafde leerlingen, tevreden ouders en duidelijke communicatie over het aanbod het meest als succesfactoren. Succesfactoren en opbrengsten met betrekking tot de deelname van onderwijsprofessionals aan kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten zijn een toename in expertise, meer uitwisseling van kennis en duidelijke communicatie richting professionals over het aanbod. Deze uitkomsten zijn vergelijkbaar met de vorige meting. Zie paragraaf 4.1 en 4.2.

⁷⁷ De onderzoeksvragen 'Wat zijn de beoogde plannen voor de besteding van de subsidiemiddelen voor (hoog)begaafde leerlingen in het po en vo?' en 'In hoeverre hangen achtergrondkenmerken van het samenwerkingsverband samen met kenmerken van (de uitvoering van) het subsidieplan en het behalen van de subsidiedoelen?' zijn buiten beschouwing gelaten.

Impact covid op uitvoering afgenomen, maar veelal nog merkbaar

De uitbraak van COVID-19 heeft de afgelopen jaren veel impact op het onderwijs gehad. Samenwerkingsverbanden en scholen ervaren in verschillende mate dat COVID invloed had op de uitvoering van de subsidieactiviteiten afgelopen periode. Ongeveer één op de vier samenwerkingsverbanden ervoer nog enige tot veel invloed door COVID het afgelopen jaar. In vergelijking met de vorige meting geven samenwerkingsverbanden aan dat COVID minder invloed heeft gehad op de uitvoering van de subsidieactiviteiten. Scholen ervaren nog steeds invloed op de uitvoering van de subsidieactiviteiten. Ongeveer één op de zes scholen geeft aan dat COVID de afgelopen twee jaar enigszins tot veel invloed had op onderwijs en ondersteuningsactiviteiten, kennisdelings- en professionaliseringsactiviteiten en activiteiten rondom beleid en samenwerking. Zie paragraaf 2.2.

Subsidiedoelen zijn afgelopen jaar soms licht gewijzigd, de doelgroep van de subsidie is beperkt aangepast

De helft van de samenwerkingsverbanden heeft haar doelen waarvoor ze subsidie inzetten niet aangepast afgelopen jaar. De overige samenwerkingsverbanden deden geen substantiële wijzigingen en hebben de doelen meestal verbreed of concreter gemaakt. De meest genoemde reden hiervoor is dat door ervaringen vanuit het werkveld een passendere invulling gegeven kon worden aan de plannen. Twee derde van de samenwerkingsverbanden heeft het afgelopen jaar geen aanpassingen gedaan in de doelgroepdefinitie waarvoor ze de subsidieactiviteiten inzetten. De voornaamste reden om de doelgroep wel aan te passen was voortschrijdend inzicht waardoor de kenmerken van de doelgroep duidelijker zijn geworden.

Net als twee jaar geleden gebruiken de meeste scholen een doelgroepomschrijving om (hoog)begaafde leerlingen te identificeren, echter heeft één op de zes scholen dit niet. De doelgroepomschrijvingen die scholen hanteren komen grotendeels overeen met die van de samenwerkingsverbanden. De doelgroep van scholen bestaat vaak uit leerlingen met hoogbegaafdheidskenmerken (creatief zijn, snelle denker zijn), leerlingen die hoog presteren en leerlingen met een hoog IQ. Twee derde van de scholen heeft de afgelopen twee jaar geen aanpassingen gedaan in de doelgroepomschrijving op hun school. Wanneer er wel aanpassingen zijn gedaan is meestal de doelgroep concreter geworden of nu vastgesteld. Zie paragraaf 3.1 en 3.2.

De meeste samenwerkingsverbanden zetten subsidie in voor ondersteuning bij cognitieve uitdagingen, het leren leren en de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Uit de eerste monitormeting kwam naar voren dat samenwerkingsverbanden vaak brede definities hanteren van de doelgroep waarvoor ze subsidieactiviteiten inzetten. Samenwerkingsverbanden zijn gevraagd voor welke doelgroepen subsidie wordt ingezet in de regio. De meeste samenwerkingsverbanden zetten subsidie in voor (hoog)begaafde leerlingen met behoefte aan een cognitieve uitdaging, ondersteuning bij sociaal-emotionele ontwikkeling of ondersteuning bij het leren leren. Zie paragraaf 3.2.

Signaleren en doorverwijzen in de praktijk

Driekwart van de scholen heeft een gezamenlijke werkwijze om (hoog)begaafde leerlingen te signaleren en combineren vaak verschillende manieren van signaleren. Meestal wordt (o.a.) gebruik gemaakt van de algemene indruk van de leerkracht, gesprekken met ouders en prestaties op toetsen of LVS-gegevens om (hoog)begaafde leerlingen te signaleren. In het po vindt de signalering van (hoog)begaafde leerlingen op vrijwel alle scholen plaats in groep 3 t/m 5 en op driekwart van de scholen ook in groep 1,2 en groep 6 t/m 8. In het vo vindt signalering meestal in de onderbouw plaats en in mindere mate in de bovenbouw.

Binnen de meeste samenwerkingsverbanden is een specialist (hoog)begaafdheid werkzaam waar scholen een beroep op kunnen doen en de meeste scholen weten welke wegen ze kunnen bewandelen binnen het schoolbestuur of samenwerkingsverband als de school niet tegemoet kan komen aan de extra ondersteuningsbehoefte van leerlingen. Echter geeft één op de vijf scholen aan dat dit (helemaal) niet duidelijk is. Daarnaast vinden de meeste scholen dat er vanuit het samenwerkingsverband voldoende gehoor wordt gegeven aan hun wensen over activiteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid, maar één op de vijf scholen geeft aan het hier (helemaal) mee oneens te zijn. De meeste samenwerkingsverbanden geven echter aan dat ze overwegend tot helemaal in staat zijn om gehoor te geven aan scholen rondom voorzieningen en activiteiten op het gebied van (hoog)begaafdheid. Zie paragraaf 3.3.

Het activiteitenaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen is divers

Samenwerkingsverbanden en scholen voeren een groot aantal activiteiten voor (hoog)begaafde leerlingen uit. Een deel van de activiteiten wordt (deels) met de subsidie betaald, in het bijzonder arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen, arrangementen voor leerlingen die thuis zitten of dreigen uit te vallen en individuele begeleiding voor leerlingen. Er zijn door de jaren heen steeds meer samenwerkingsverbanden die aangeven dat er in hun regio deeltijdonderwijs, activiteiten voor een soepele overgang van po naar vo en arrangementen voor dubbel bijzondere leerlingen bestaan in het kader van (hoog)begaafdheid, maar deze trend van toename is in de huidige meting niet doorgezet. Deelnemers aan de reflectiebijeenkomst gaven aan dat dit mogelijk komt door een plafondeffect van wat er met de beschikbare middelen en personeel bereikt kan worden. Dat zou betekenen dat op dit moment de partijen die bereid zijn en in staat zijn activiteiten te organiseren dit nu hebben gedaan, en dat er in de laatste jaren van de subsidieregeling daarom nauwelijks meer nieuwe activiteiten (zullen) worden georganiseerd. Zie paragraaf 4.1

Samenwerkingsverbanden geven aan scholen regelmatig te informeren over de subsidie-inzet, een kwart van de scholen geeft aan niet op de hoogte gehouden te worden.

Vrijwel alle samenwerkingsverbanden geven aan dat scholen actief worden geïnformeerd over de subsidie-inzet in de regio. De frequentie, inhoud en wijze hiervan verschilt. Binnen de scholen worden meestal schoolleiders, schoolbestuurders en intern begeleiders/zorg coördinatoren geïnformeerd rondom de regionale inzet van de subsidie. In het po worden meestal alle scholen geïnformeerd, in het vo betreft dit vaker een deel van de scholen, voornamelijk reguliere scholen met een vwo en/of havo-aanbod. Ongeveer een kwart van de scholen geeft aan niet op de hoogte te worden gehouden over de inzet van de subsidie. De overige scholen worden wel op de hoogte gehouden, in het bijzonder over de inzet van subsidie voor het onderwijs- en ondersteuningsaanbod. Ruim de helft van de scholen is (overwegend) tevreden over de mate waarin ze op de hoogte worden gehouden van de inzet van de subsidie in de regio. Een derde van de scholen oordeelt hier neutraal over. Uit de reflectiebijeenkomst komt naar voren dat samenwerkingsverbanden dit beeld herkennen. De deelnemers opperden dat scholen mogelijk neutraal of ontevreden oordelen, omdat zij niet zicht hebben op de volledige inhoud van het subsidieplan en inzet van de subsidie, maar alleen op dat wat voor hen relevant is. In de praktijk zien de deelnemers veel betrokkenheid en mensen die op de hoogte zijn van de doelen en voorzieningen. Zie hoofdstuk 5.

In hoeverre worden de doelen van de subsidieregeling behaald

Scholen en samenwerkingsverbanden oordelen positiever over het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen in de regio.

Zowel de samenwerkingsverbanden als de scholen geven aan dat er een toename is in het onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafde leerlingen (paragraaf 4.1 & paragraaf 6.1). Die toename was vooral in de eerste drie jaar zichtbaar. Er is ook sprake van een toegenomen tevredenheid bij de samenwerkingsverbanden hierover (paragraaf 4.1). Desalniettemin geven de meeste samenwerkingsverbanden ook aan dat het aanbod nog niet volledig dekkend is (paragraaf 4.1). Zowel de samenwerkingsverbanden als de scholen zijn gematigd positief over de mate waarin er een passend ondersteuningsaanbod is gerealiseerd (paragraaf 6.1). Ondanks de toename in het aanbod is het oordeel van de samenwerkingsverbanden hierover in de afgelopen jaren positiever geworden, het oordeel van scholen is gelijk gebleven.

Samenwerkingsverbanden oordelen vergelijkbaar met de vorige meting over het behalen van de subsidiedoelen. Een deel van de samenwerkingsverbanden en scholen oordeelt nog onvoldoende over subsidiedoelen.

Samenwerkingsverbanden oordelen de eerste drie jaar van de subsidieperiode elk jaar positiever over het behalen van alle vier de subsidiedoelen. Deze trend is in de huidige meting niet doorgezet. Samenwerkingsverbanden oordelen in deze vierde meting vergelijkbaar met de vorige meting. Vier jaar na de start van de subsidieperiode oordeelt een aanzienlijk deel van de samenwerkingsverbanden nog beneden-gemiddeld⁷⁸ over het kennisniveau (10%), de kennisdeling (23%), de samenwerking (33%) en het passend en het dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod (19%) in de regio. Scholen oordelen over het algemeen negatiever op deze aspecten dan samenwerkingsverbanden. Een aanzienlijk deel van de scholen oordeelt bij de tweede meting onder scholen beneden-gemiddeld over het kennisniveau (15%), de kennisdeling (38%), de samenwerking (38%) en het passend en het dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod (23%) in de regio. In de reflectiebijeenkomst werd geopperd dat dit kon komen doordat zowel samenwerkingsverbanden als scholen zien dat het altijd beter kan. Ze zijn kritisch op zichzelf en door de complexe doelgroep is er altijd meer mogelijk. Voornamelijk rondom dubbel-bijzondere leerlingen blijkt er nog veel te behalen op het gebied van aanbod en deskundigheid. Daarnaast zijn er een aantal andere redenen waarom een aanzienlijk deel van de samenwerkingsverbanden en scholen nog beneden-gemiddeld scoren. Zo werden tijdens de reflectiebijeenkomst het lerarentekort, de moeizame samenwerking tussen scholen, concurrentie en het wegvallen van de NPO-gelden genoemd als (potentiële) belemmerende factoren. Wel spraken de deelnemers de verwachting uit dat door in te zetten op borging van activiteiten in het komende jaar de tevredenheid met het aanbod zal stijgen.

Oordeel samenwerkingsverbanden over bijdrage subsidie aan subsidiedoelen veelal positief, een deel van de samenwerkingsverbanden oordeelt minder positief over de bijdrage.

De meeste samenwerkingsverbanden zijn (gematigd) positief over de bijdrage van de subsidie aan de aanwezige kennis, de kennisdeling en het realiseren van een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod voor (hoog)begaafdheid binnen de regio. Samenwerkingsverbanden oordelen minder positief over de bijdrage van de subsidie aan de samenwerking van scholen met andere partijen, in vergelijking met de andere subsidiedoelen. Een kwart van de samenwerkingsverbanden geeft aan dat de subsidie niet of weinig heeft bijgedragen aan de samenwerking van scholen en samenwerkingsverbanden. In de reflectiebijeenkomst komt ook naar voren dat de samenwerking tussen scholen soms nog moeizaam verloopt. Een groot deel van de scholen is betrokken bij de

⁷⁸ Op een 7-puntsschaal lager dan een 4.0

subsidiereregeling, maar onderlinge samenwerking tussen de scholen blijft nog achter. Tijdens de bijeenkomst worden onder andere concurrentie, personeelskrapte en andere prioriteiten als verklaringen hiervoor geopperd. Eén van de deelnemers vertelt dat hoewel er op schoolniveau niet wordt samengewerkt, de (hoog)begaafdheidsspecialisten van individuele scholen wel bij elkaar komen en kennis en ervaringen uitwisselen.

Oordeel van scholen op subsidiedoelen vergelijkbaar met twee jaar geleden, alleen oordeel kennisdeling toegenomen. Veel spreiding over oordeel scholen over de toename in subsidiedoelen in, een deel van de scholen ziet geen of weinig toename.

Scholen zijn gemiddeld (gematigd) positief over de mate waarin er sprake is van een passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod, het kennisniveau, de mate van kennisdeling en de mate van samenwerking. De scholen zijn hier ongeveer even positief over als bij de vorige meting twee jaar geleden. De oordelen van scholen op de subsidiedoelen hangen samen met verschillende achtergrondkenmerken, zo oordelen po-scholen positiever dan vo-scholen over het passend en dekkend onderwijs- en ondersteuningsaanbod en de aanwezige kennis binnen de regio. De meeste scholen ervaren een toename in het aanbod in de afgelopen 2 jaar. Echter geeft een deel van de scholen aan geen of weinig toename te zien in het onderwijs- en ondersteuningsaanbod (30%), de in kennis rondom (hoog)begaafdheid (17%), de samenwerking (44%) en de kennisdeling binnen de school (24%) en bovenschools (26%). Zie ook hoofdstuk 6.

Welke maatregelen neemt het samenwerkingsverband om het initiatief op lange termijn te borgen?

Alle samenwerkingsverbanden nemen maatregelen om subsidieactiviteiten op lange termijn te borgen of zijn voornemens dit te doen. Veel subsidieactiviteiten worden na het beëindigen van de subsidieperiode (gedeeltelijk) voortgezet, soms is dit afhankelijk van nieuwe (subsidie)middelen.

Het borgen van subsidieactiviteiten gebeurt in de meeste samenwerkingsverbanden door scholen te stimuleren beleid te vormen rondom (hoog)begaafdheid, door (een deel van de) activiteiten vast te leggen in beleid van het samenwerkingsverband dan wel het schoolbestuur of door mogelijkheden voor professionals te bieden om kennis te delen op het gebied van (hoog)begaafdheid. In de meeste samenwerkingsverbanden worden alle of een meerderheid van de subsidieactiviteiten voortgezet of geïntegreerd in al bestaand aanbod nadat de subsidieperiode is geëindigd. Als activiteiten na het beëindigen van de subsidieperiode niet worden voortgezet is dit meestal door ontoereikende financiering of onvoldoende beschikbare tijd en mankracht.

Uit de reflectiebijeenkomst komen enkele concrete voorbeelden naar voren van manieren waarop samenwerkingsverbanden proberen om subsidieactiviteiten te borgen. Zo is er in één regio een kennisnetwerk opgezet vanuit een samenwerking tussen het po- en vo-samenwerkingsverband met als doel om expertise te delen en korte lijntjes te behouden. In andere samenwerkingsverbanden wordt de verantwoordelijkheid voor subsidieactiviteiten steeds meer overgedragen aan besturen om voortzetting hiervan te garanderen. Ook is er in een aantal regio's ingezet op kennisvergroting onder docenten zodat de urgentie van onderaf wordt gevoeld. Eén van de deelnemers noemde dat er op geen enkele school in de regio duidelijk beleid was rondom subsidieactiviteiten en de borging hiervan. Maar omdat docenten deelnamen aan scholingsactiviteiten, voelden zij urgentie en vroegen ze hun directeuren over het beleid binnen de school, waarna er op beleidsniveau toch werd gewerkt aan de borging van subsidieactiviteiten door deze op te nemen in het schoolbeleid.

9 Referenties

HB Scholen (2022). *Brandbrief voltijd primair onderwijs voor hoogbegaafden*. Verkregen van:

<https://hbscholen.nl/brandbrief/>

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2018). *Subsidieregeling begaafde leerlingen po en vo. Regeling van de Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media van 22 november 2018, kenmerk 1387562*. Den Haag: OCW.

Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2022). Kamerbrief over uitwerking plan van aanpak hoogbegaafdheid (December 2022)

Inspectie van het Onderwijs (2020). COVID-19-monitor Inspectie van het Onderwijs.

Rijksoverheid (2023). [Laatste specifieke COVID-adviezen vervallen, maar gebruik je gezonde verstand bij luchtwegklachten | Nieuwsbericht | Rijksoverheid.nl](#)

Schoevers, E. M., Kamphuis, E., Walraven, M., Leferink, J., & Suijkerbuijk, A. (2022). [Optimale ontwikkelingskansen, ook voor \(hoog\)begaafde leerlingen. Een integrale samenvatting van de sessies \(hoog\)begaafdheid en passend onderwijs](#). Oberon.

Suijkerbuijk, A., Schoevers, E.M., Bomhof, M., & Walraven, M. (2020). *Monitor subsidieregeling leerling met kenmerken van (hoog)begaafdheid in het primair en voorgezet onderwijs. Meting 2019/2020*. Utrecht: Oberon.

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90

info@oberon.eu | www.oberon.eu

Utrecht, oktober 2023

Dit onderzoek is uitgevoerd met hulp van subsidie van het Nationaal Regieorgaan
Onderwijsonderzoek (NRO)

